

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANA BİLİM DALI
TASAVVUF BİLİM DALI

ALİ B. SÜLEYMAN es-SİLİFKEVÎ'NİN
“*VUSLATÜ'S-SÂLİKÎN*” ADLI ESERİ
(İNCELEME VE METİN)

Yüksek Lisans Tezi

İBRAHİM RÜŞTÜ YAPICI

İstanbul 2012

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANA BİLİM DALI
TASAVVUF BİLİM DALI

ALİ B. SÜLEYMAN es-SİLİFKEVÎ'NİN
“*VUSLATÜ'S-SÂLİKÎN*” ADLI ESERİ
(İNCELEME VE METİN)

Yüksek Lisans Tezi

İBRAHİM RÜŞTÜ YAPICI

Danışman: PROF. DR. NECDET TOSUN

İstanbul 2012

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İLAHİYAT Anabilim Dalı TASAVVUF Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi
İBRAHİM RÜŞTÜ YAPICI'nın ALİ B.SÜLEYMAN es-SİLİFKEVİ'NİN "VUSLATÜ'S-
SALİKİN" ADLI ESERİ (İNCELEME VE METİN) adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim
Kurulunun 01.12.2011 tarih ve 2011/25-27 sayılı kararıyla ile oluşturulan jüri tarafından
oy birliği / ~~ayrıklaş~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

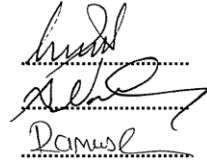
İmzası

Tez Savunma Tarihi : 26.10.2012....

1) Tez Danışmanı : ^{Prof.} DOÇ. DR. NECDET TOSUN

2) Jüri Üyesi : YRD. DOÇ.DR. ALİ NAMLI

3) Jüri Üyesi : ^{Prof.} DOÇ. DR. RAMAZAN MUSLU

.....
Ramazan

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	II
KISALTMALAR	V
GİRİŞ	2

BİRİNCİ BÖLÜM

ALİ B. SÜLEYMAN ES-SİLİFKEVÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1. Hayatı	5
2. Eserleri	7
2a. <i>Vuslatü's-sâlikîn</i>	7
2b. <i>Zübdetü's-salavât ve umdetü't-teslîmât alâ efdali'l-mahlûkât</i>	8

es-SİLİFKEVÎ'NİN PİRİ MUHAMMED MURAD BUHÂRÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1. Hayatı	10
2. Eserleri	14
a. Arapça Eserleri	14
a1. <i>Câmi'ü Müfredâtî'-Kur'ân</i>	14
a2. <i>Silsiletü'z-Zeheb</i>	14
a3. <i>Mektûbât</i>	15
a4. <i>Lübsü'l-hırkati'l-Kâdiriyye</i>	15
b. Türkçe Eserleri	15
b1. <i>Mesmû'ât mine's-Seyyid Muhammed Murâd-ı Buhârî</i>	15
b2. <i>Menâkıb ve Takrîrât-ı Muhammed Murâd-ı Buhârî</i>	15
b3. <i>Risâle-i Nakşbendiyye</i>	16

İKİNCİ BÖLÜM

ÂDÂB KİTAPLARI VE *VUSLATÜ'S-SÂLİKÎN*'İN DEĞERLENDİRMESİ

1. Âdâb Kitapları Hakkında Genel Değerlendirme	18
1a. Âdâb Kavramının Lügat ve İstîlâhî Manası ile Tasavvufî Açıdan Önemi	18
1b. Âdâb Kitapları, Özellikleri ve Muhtevâsı	21
2. <i>Vuslatü's-sâlikîn</i> 'in Değerlendirmesi ve Muhtevâsı	27
2a. <i>Vuslatü's-sâlikîn</i> 'in Konuları	27
2. <i>Vuslatü's-sâlikîn</i> 'in Muhtevâsı	30
2a. Eserin İsmi ve Yazılış Gayesi	30

2a1. Eserin ve Müellifin İsmi	30
2a2. Eserin Yazılış Gayesi	31
2b. Eserin Nüshaları	32
2c. Eserin Bölümleri	34
3. <i>Vuslatü's-sâlikîn</i> 'in Kaynakları	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VUSLATÜ'S-SÂLİKÎN METNİNİN TRANSKRİPSİYONU

1. Mukaddime	59
2. Matlab-ı Âdâbullâh ve Âdâb-ı Resûlullâh	63
3. Mürîdin Şartları Beyânında	67
4. Âdâb-ı Mürîd	75
5. Silsile	91
TETİMME (SONUÇ)	93
SONUÇ	97
KAYNAKÇA	99
EKLER	102

ÖZET

Vuslatü's-sâlikîn, XVIII. yüzyılda, Nâsıreddîn Ali bin Süleyman es-Silifkevî tarafından kaleme alınmıştır. Müellifimiz, Müceddidîlik'in Anadolu'daki ilk dönem temsilcilerindendir. Eseri de, Türkçe yazılan ilk Nakşbendî-Müceddidî âdâb kitaplarından birisidir. Bu eser, tekke âdâbı konularını maddeler halinde açıklamaktadır. Fakat ayrıntılı olarak, şeyh-mürîd münasebetleri ve mürîdin hangi şartları taşıması gerektiği konuları üzerinde durmaktadır. Eserin sonunda Nakşbendî-Müceddidî silsilesi yer alır. Çalışmamızda eserin içeriği ve müellifinin hayatından bahsedilmiştir. Ayrıca âdâbın, tasavvufî düşünce ve uygulamadaki önemi üzerinden durulmuştur. Tasavvuf tarihi literatüründe müstakil olarak kaleme alınan âdâb kitaplarının listesi verilmiştir. En sonda ise eserin transkripsiyonuna yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf; Âdâb; Müceddidiyye.

ABSTRACT

Vuslat al-Sâlikîn was written by Nasır al-Din bin Sulayman al-Silifkevi in XVIIth century. The Author was one of the representative person of Mujaddidi-Naqshbandi in Anatolia and his book also was one of the first study about Mujaddidi-Naqshbandi sufi rules for the novices (adab). This book itimizes rules of the sufi lodges, particularly master-disciple relationships. The end of the book has a Mucaddidi-Naqshbandi spiritual sufi chain. In this dissertation I investigated on the content of the book and the life of the author. Furthermore, I studied on adab in sufi thought and practices. I listed up adab books which is written throughout the history of sufi literature. At the end of the dissertation I transliterated the original text of *Vuslat al-Sâlikîn* as an appendix.

Key Words: Sufism, Sufi Rules, Mujaddidiyya

ÖNSÖZ

İnsanı yaratan ve ona bilmediğini öğreten Allah’a hamd, Rabbinden aldığı ilm-i âdâbı, üsve-i hasene olmasıyla ümmetine aktaran Hz. Muhammed (s.a.v.) ve ailesine salât ve selâm olsun.

İyilik ve kötülüğün aynı bünyede mündemiç bulunduğu bir kabiliyette yaratılan insanın, yaratılış amacı olan “Rabbini bilmesi” için, kendi nefsini tanıması gerekmektedir. Bunun içinde kendi zaafalarını ve kusurlarını fark etmeli, eğilim ve kabiliyetlerini keşfetmelidir. Kişinin kendi yanlışlarını görememesi veya fark ettiği bu yanlışları hemen düzeltmemesinden yola çıkan mutasavvıflar, insanın kendini tanımasının, seyr-i sülûk denilen manevi bir yolculuk ile gerçekleşebileceğini ifade etmişlerdir. Bu yolculuk ise, manevi bir mürşid/rehber olmaksızın sağlıklı bir şekilde yapılamamaktadır. Kendini tanıma yolculuğuna çıkan mürid, mürşidine ne kadar gönülden teslim olacak olursa, o derece kemale erişecektir.

Bu manevi yolculuğun müntesiplerinden biri olan, Ebu’l-Ulâ [Alâ] Nâsireddîn Ali bin Süleyman es-Silifkevî, 18. yüzyılda yaşamış bir Osmanlı mutasavvıfı ve ilim adamıdır. Hayatı hakkında kaynaklarda çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Nakşbendiyye tarikatının Anadolu’ya ikinci dalga olarak gelişi, Müceddidiyye şeyhleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Silifkevî, bu silsilenin devamındaki bir mutasavvıftır. Müceddidîlik’in İstanbul’daki ilk merkezi olan Murâd-i Buhârî Zâviyesi’nde hizmetlerde bulunmuştur.

Ali bin Süleyman es-Silifkevî’nin tespit edebildiğimiz iki eseri bulunmaktadır. Es-Silifkevî’nin çalışmamıza konu edindiğimiz *Vuslatü’s-sâlikîn* adlı eseri, tekke ve tarikat âdâbı hakkında, Nakşbendiyye tarikatında Türkçe olarak telif edilen ilk eserlerden birisidir. Eser üç ana bölüm ile giriş ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde akıl ve âdâbın önemi anlatılır.

Bu çalışmanın bu hale gelmesinde, katkısı olan ve emeği geçen bütün arkadaşlarıma, hocalarıma teşekkür ediyorum. Özellikle çalışmanın bütün aşamalarında destek ve gayretleri ile beni çalışmaya teşvik eden ve yönlendiren danışman hocam

Necdet Tosun’a; savunma jürisinde görev alıp çalışmamla ilgili fikirlerini belirten Ramazan Muslu ve Ali Namlı hocalarıma; tezin konu seçiminden savunma aşamasına kadar tüm süreçte destek ve yardımlarını gördüğüm kıymetli dostum Ercan Alkan’a; teknik konulardaki desteklerinden dolayı değerli arkadaşlarım Özgür Kavak, A. Turan Koçtürk ve Orhan Pekçetin’e; anlayışları ile bu süreçte bana destek olan aileme müteşekkirim.

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.t.	Adı geçen tez
a.m.	Aynı müellif
a.s.	Aleyhisselâm
b.	İbn, bin
bk.	Bakınız
c.	Cilt
CÜİF	Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
DBİA	Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Ed.	Editör
h.	Hicri
haz.	Hazırlayan
İA	Millî Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
İFAV	Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
İÜ	İstanbul Üniversitesi
Krş.	Karşılaştırınız
Ktp.	Kütüphânesi
k.s	Kuddise sirruhu's-sâmî (Allah sırrını mukaddes kılsın)
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MÜSBE	Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
müst.	Müstensih
no.	Numara
nşr.	Neşreden
r.a	Radıyallahu anh/ Radıyallahu anhâ
ö.	Vefatı
s.	Sayfa
sy.	Sayı
sdl.	Sadeleştiren
şrh.	Şerh eden
s.a.v	Sallallahü aleyhi ve sellem
trc.	Terceme eden
ts.	Tarihsiz
TTK	Türk Tarih Kurumu
UÜSBE	Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
vd.	Ve devamı
vr.	Varak
vs.	Ve saire
Yay.	Yayınları, Yayınevi

GİRİŞ

Tasavvuf, Osmanlı Devleti'nin siyasi, iktisadî ve sosyal hayatın tüm safhalarında derin izler bırakmış, günlük yaşamın akışına yön vermiştir.

Nefsi tezkiye, ruhu tasfiye çabası içinde olan tasavvuf, ilk ortaya çıktığı dönemlerde kişisel bir çaba ve duruş iken, daha sonraları bir disiplin haline gelmiştir. Tasavvufî düşünce ve tarikat oluşumları gelişen şartlar çerçevesinde kendilerini yenilemişler ve zamanın ihtiyaçlarına cevap vermişlerdir. Tasavvuf araştırmacıları, onun değişen şartlar ve ihtiyaçlar doğrultusundaki gelişimini üç ana evreye ayırmışlardır:

Zühd Dönemi: Asr-ı saadetle başlayan ve sûfî teriminin ilk kullanıldığı hicrî ikinci asrın ortalarına kadar devam eden bu dönem, iktisâdî açıdan zenginleşen Müslümanlara bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Tasavvuf Dönemi: Hicrî II. asrın sonundan Hicrî VI. asra kadar devam eden olan dönemdir. İlk tarikatların kurulmasıyla bu dönem sona erer. Tasavvuf ilmini açıklayan klasik eserler bu dönemde kaleme alınmıştır.

Tarikatlar Dönemi: Üzerinde çalıştığımız eser olan *Vuslatü's-sâlikîn*'inde telif edilmesine ortam oluşturan dönem, tarikatların kurulmasıyla başlar ve günümüze kadar devam eder.

Tasavvufun teşkilatlanma ve kurumsallaşma dönemi de diyebileceğimiz tarikatlar döneminde, düşünce zenginliği ve farklılığının bir sonucu olarak farklı ekoller ortaya çıkmıştır. Fakat bu farklılık, bir ihtilaf sebebi değildir. Bu farklı düşünüş ve görüş tarzlarının her biri, ayrı ayrı ilâhî tecellîleri aksettiren ve bir vücûdun azaları gibi birbirini tamamlayan nitelikte olmuştur. İnsanların sayısınca olduğu kabul edilen bu yolların bir kısmı tarihin akışı içerisinde görevlerini tamamlayıp sona ermiş iken, bir kısmı da hala işlevlerini yerine getirmeye devam etmektedirler. İşte bu yollardan birisi de Orta Asya'da doğduktan sonra, günümüze kadar İslam dünyasında etkileri devam eden Nakşibendiyye tarikatıdır. Nakşibendiyyenin etkisi, onun kendisini değişen şartlar

muvâcehesinde, büyük pîrlar ile yenilemesine bağlıdır. Bu yenileyicilerden birisi, Hindistan’da yaptıklarıyla Nakşbendiyye tarihinde Müceddidiyye sayfasının açılmasına neden olan Ahmed Sirhindî (ö. 1034/1624)’dir. Sirhindî, yaptıklarıyla sûfliğin toplum üzerindeki rolünü yeniden tanımlamış, Müceddid-i Elf-i Sâni/İkinci bin yılın yenileyicisi ünvanı ile kendisinden sonraki Nakşbendiyye’nin ortak kurucu şahsiyeti olmuştur.¹

Biz bu çalışmamızda öncelikle üzerinde çalıştığımız eserin müellifi Ali bin Süleyman Silifkevi’nin hayatı ve eserlerini; daha sonra ise Nakşibendiyye tarikatının dört ana merhalesinden² üçüncüsü olan ve Hindistan’da XVII. yüzyılda ortaya çıkan Müceddidiyye kolunu ve Muhammed Murâd Buhârî’nin hayatını ve eserlerini inceledik. Müceddidiyye üzerinde, tezimize konu edindiğimiz risâlenin müellifinin, bir Müceddidiyye müntesibi olmasından ve onun bu risâleyi hazırlarken eserlerinden ve sohbetlerinden istifade ettiği Muhammed Murâd Buhârî’nin bir Nakşbendiyye-Müceddidiyye şeyhi olmasından dolayı durduk.

Çalışmamıza kaynak olan eserimiz *Vuslatü’s-sâlikîn*, Nakşbendiyye tarikatına müntesib mürîdân için kaleme alınmış bir âdâb risâlesidir. Bu bağlamda tasavvuf tarihi literatüründe âdâb kitaplarının genel içeriğini ve tasavvuf tarihi ve düşüncesi açısından âdâb kitapları ve risâlelerinin önemini incelememize konu edindik.

Üçüncü bölümde, eseri ikinci bir nüsha ile karşılaştırarak transkripsiyonunu hazırlamış bulunuyoruz. Çalışmamızda esas nüsha olarak (A), Süleymaniye Ktp. Nâfiz Paşa Bölümü, 444 numaraya kayıtlı nüshayı tercih etmiş bulunuyoruz. (A) nüshasıyla karşılaştırmasını yapacağımız (B) nüshası olarak kabul ettiğimiz nüsha Süleymâniye Kütüphânesi, Pertevpaşa Bölümü’nde 247 numarada kayıtlıdır. Bu nüsha es-Seyyid eş-

¹ Arthur F. Buehler, “Nakşbendiyye-Müceddidiyye ve Hindistan’da Yayılışı”, çev.:H. İbrahim Şimşek, *Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. II, sy. 3, s. 143.

² Bu tasnif için bk. Necdet Tosun, *Bahâeddîn Nakşibend Hayatı- Görüşleri-Tarîkatı*, İnsan Yay., İstanbul 2002, s. 31; Halil İbrahim Şimşek, *Osmanlı’da Müceddidilik XVII/XVIII. Yüzyıl*, Sûf Yay., İstanbul 2004, s. 29.

Şeyh Muhammed Hilmi b. Ali el-Muğnî tarafından H. 1239 yılında intinsâh edilmiştir. Bu nüshanın kenarlarında diğer nüshalarla yapılan karşılaştırmalar bulunduğu için karşılaştırmaya esas nüsha olması kanaati hâsıl oldu. Bu karşılaştırma nüshasının otuz beşinci varağından sonra iki sayfalık bir eksiklik olduğu için, bu eksik bölümleri ve diğer bazı okuma zorluğu olan yerleri (C) nüshası olarak kabul ettiğimiz Süleymaniye Kütüphânesi, Kılıç Ali Paşa Bölümü, 586 numarada kayıtlı yazma ile karşılaştırdık. (A) nüshasında olup (B) nüshasında bulunmayan ifadeleri dipnotta, B:- ; (A) nüshasında bulunmayıp (B) nüshasında bulunan ifadeleri dipnotta, B:+, olarak belirtmiş bulunuyoruz. Karşılaştırmada anlam değişikliği belirtmeyen farklılıkları göstermedik.

Eserde geçen âyetlerin yerlerini tespit etmekle beraber, metin içerisinde anlamları verilmeyen âyet meallerini ve hadislerin anlamlarını dipnotta verdik. Ayetlerin numaralandırılmasını ve hadislerin tahrirlerini yaptık. Tezimizin sonuna ise eserin orijinal halini ekleyerek çalışmamızı bitirdik.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALİ B. SÜLEYMAN ES-SİLİFKEVÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1. Hayatı

Yaptığımız araştırmalarda Ebu'l-Ulâ [Alâ] Nâsireddîn Ali b. Süleyman Silifkevî'nin adının geçtiği bir kaynak bulunmamaktadır. Müellifimizin ismine sadece kendisinin yazmış olduğu iki kaynaktan ulaşmış bulunuyoruz. Hakkındaki en önemli bilgi ise *Vuslatü's-sâlikîn*'de vermiş olduğu silsilesidir. Silsilede, kendi şeyhi olarak Şeyh Ali b. Hüseyin el-Manastırî'yi, Manastırî'nin şeyhi olarak da Muhammed Murâd Buhârî'nin adını vermektedir.³

Muhammed Murâd Buhârî'nin şeyhi olduğu Murâd-i Buhârî tekkesinin kaynaklarda geçen silsilesi şöyledir: 1) Muhammed Murâd Buhârî (ö. 1132/1720), 2) Kilisli Şeyh Ali Efendi (ö. 1147/1734), 3) Şeyh Sırrî Ali Efendi (1169/1755), 4) Gelibolulu Şeyh Mustafa Efendi (ö. 1176/1762), 5) Çanakkisarlı (Çanakkaleli) Şeyh el-Hac Hâfız Mehmed Efendi (ö. 1198/1784). Burada müellifimiz Silifkevî ve onun şeyhi Manastırî'nin ismine rastlayamıyoruz. Ancak *Sefîne-i evliyâ*'da, Sünbülî şeyhlerinden el-Hâc Hafız Mustafa Nûri İlhami (doğumu h.1280)'ye ait Nakşibendiyye silsilesinde, Muhammed Murâd el-Hüseyinî el-Buhârî'den sonra Ali el-Kebîr el-Manâsırî ismi zikredilmektedir. Yalnız bu silsile, Manastırî'den sonra, eş-Şeyh Halîl-i Birgivî ile devam etmektedir.⁴ Oysa *Vuslatü's-sâlikîn* müellifi Ali b. Süleyman Silifkevî ise bu eserinde şöyle diyerek, kendisinin Manastırî'den sonra kendisini silsilenin devamı olarak göstermektedir: “Bu fakîr-i âciz an-ma'rifeti'r-rahmân bu tarîkat-ı âliyye-i Nakşibendiyyeyi, kutbu'l-ârifîn ve melceü'l-vâsilîn Şeyh Muhammed Murâd Hazretleri'nin halîfesi Şeyh Ali bin Hüseyin Manastırî'den aldım”.⁵

³ Silifkevî, *Vuslatü's-sâlikîn*, Süleymaniye Ktp. Nâfiz Paşa Bölümü, no. 444, vr. 34^a.

⁴ Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i evliyâ*, Haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Kitabevi Yay., İstanbul 2006, c. III, s. 463.

⁵ Silifkevî, *Vuslatü's-sâlikîn*, vr. 34^a.

Silifkevî'nin kendisini Murâdiyye Zâviyesi'nde bulunan birisi olarak zikretmesinden hareketle, Murad-ı Buhârî Tekkesi Hazîresi'nde medfun bulunan şahsiyetler arasında adı geçen Şeyh Ali Efendi adında bir zatın kendisi olabileceği ihtimali bulunmaktadır.⁶ Mezar taşında vefat tarihi 1173/1759 olarak gözüken bu zatın hem isim benzerliği hem de vefat tarihi açısından bir uyuşmazlık bulunmaması, adı geçen kişinin Şeyh Ali b. Süleyman Silifkevî olabileceğini akıllara getirmektedir. Silifkevî, *Vuslatü's-sâlikîn*'in sonunda eserini h. 1155'te tamamladığını haber vermektedir. Bu dönemde Murâdiyye Zâviyesi'nde şeyhlik görevinde bulunmuş, Ali ismini taşıyan iki isim vardır. Birincisi Muhammed Murâd Buhârî (ö. 1132/1720)'nin yerine geçen Kilisli Ali Efendi (ö. 1147/1734)'dir. Diğerisi ise Sırrî Ali Efendi (ö. 1169/1755)'dir.⁷

Yukarıdaki isimlere baktığımızda, elimizde herhangi bir belge olmamasına rağmen, bir başka ihtimal daha akıllara gelmektedir. Kilisli Ali Efendi ve Sırrî Ali Efendi, Ali b. Hüseyin Manastırî ve Ali b. Süleyman Silifkevî'nin değişik nisbelerle ve adlarla kayıtlara geçmiş hali olabilir.

Doğum tarihi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız Silifkevî'nin hem zâhirî ilimler hem de manevî ilimlerde iyi bir eğitim aldığı sonucuna ulaşabiliyoruz. Çünkü *Zübdetü's-salavât* adlı eserinde üzerinde çalıştığı konu ile ilgili taradığı kaynakların bir listesini vermektedir. *Delâilü'l-hayrât* hadis içerikli bir eser olduğu için buradaki hadislerin senedlerinin incelemesini yaptığı çalışmada yirmi adet hadis kitabını taradığını haber vermektedir.⁸ Hem geniş bir araştırma hacmine ulaşması hem de inceleme ve kitap yazma tekniklerine baktığımızda, Ali b. Süleyman Silifkevî'nin iyi bir eğitim aldığı anlaşılmaktadır.

⁶ Ahmet Semih Torun, "Şeyh Muhammed Murâd-ı Buhârî Tekkesi Hazîresi Üzerine Bir Değerlendirme", *Vakıflar Dergisi*, Yıl 2010, sayı: 34, s. 14.

⁷ Bu silsile, konu ile ilgili en geniş araştırmayı yapan Halil İbrahim Şimşek'in *Osmanlı'da Müceddidlik* adlı eserinde yer almaktadır. Bk. Şimşek, *age.*, s. 141-142.

⁸ Silifkevî, *age.*, vr. 4^b.

Murâd-ı Buhârî Tekkesi, medreseden tekkeye dönüştürüldüğü için, tekke-medrese işlevini sonraki yıllarda da devam ettirmiştir.⁹ *Zübdetü's-salavât* adlı eserinde Silifkevî kendisinin Murâdiyye Zâviye'sinde olduğunu belirtir¹⁰. Aynı eserin giriş bölümünde, bir öğrencisi olduğundan bahsetmesi, kendisinin orada bir medrese hocası olarak vazife yaptığına işaret etmektedir. Aynı zamanda eseri yazmaya başlamadan önce şeyhi Ali b. Hüseyin el-Manastırî'den izin alması, Manastırî'nin de bu zâviyede şeyhlik görevi yaptığına delâlet etmektedir.¹¹

Silifkevî'nin halifeleri ile ilgili olarak sadece bir isme ulaşmış bulunuyoruz. Murâdiyye Zâviyesi hazîresinde medfûn bulunan Şeyh Ali Efendi (ö. 1173/1759) 'yi Silifkevî olarak kabul edersek, kayıtlara göre bu zatın halifelerinden eş-Şeyh Mahmûd Efendi (ö. 1190/1776), 1171/1757 yılında Bursa'ya gelmiş ve Cizyedâr-zâde (Nakşbendî-i Cedîd) Zâviyesi'nde postnişîn olmuştur.¹²

2. Eserleri

Ali b. Süleyman Silifkevî'nin kütüphanelerde iki eserini tespit etmiş bulunuyoruz. Bunlardan birisi üzerinde çalıştığımız *Vuslatü's-sâlikîn* adlı eserdir. Bu eser Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Diğer eseri ise *Zübdetü's-salavât ve umdetü't-teslîmât alâ-efdalî'l-mahlûkât* adını taşımaktadır ve Arapça olarak telif edilmiştir.

2a. *Vuslatü's-sâlikîn*

Ali b. Süleyman Silifkevî, bu eseri Nakşibendiyye-Müceddidiyye müntesipleri için, şeyh-mürîd ilişkileri ve zikr-telkîn-i zikr konularını, bu konularla ilgili Arapça kaynaklardan ve Murâd Buhârî'nin sohbetlerinden yapmış olduğu seçkilerle bu eseri Türkçe olarak kaleme almıştır.¹³ *Vuslatü's-sâlikîn*'inde Silifkevî iki yerde eserinin

⁹ Baha Tanman, "Murâd Buhârî Tekkesi", *DBİA*, V, 514.

¹⁰ Ali b. Süleyman Silifkevî, *Zübdetü's-salavât*, Süleymaniye Ktp., İbrahim Ef., no. 456, vr. 1^b.

¹¹ Aynı yer.

¹² Mehmed Şemseddin, *Bursa Dergahları-Yâdigâr-i Şemsî I-II*, Haz.: Mustafa Kara, Kadir Atlansoy, Uludağ Yay., Bursa 1997, s. 307.

¹³ Ayrıntılı bilgi için bk. s. 26 vd.

tercüme olduğunu ifade etmiştir.¹⁴ Fakat istifade ettiği ana kaynak olan Taceddin bin Zekeriyya el-Abşemî (ö. 1050/1640)'nin *Âdâbu'l-meşîha ve'l-mürîdîn*'ini incelediğimizde, *Vuslatü's-sâlikîn*' in bu eserin birebir bir tercümesi olmadığını görüyoruz. Silifkevî'nin eserini telif-tercüme bir eser olarak kabul edebiliriz.¹⁵

2b.Zübdetü's-salavât ve umdetü't-teslîmât alâ efdali'l-mahlûkât

Ali b. Süleyman Silifkevî'nin Arapça olarak kaleme aldığı eseridir. İncelediğimiz nüsha, Süleymaniye Kütüphanesi İbrahim Efendi Bölümü numara 456'da kayıtlıdır. Bu eser, Kuzey Afrikalı bir sûfî olan ve Şâzeliyye-Cezûliyye tarîkatının kurucusu Şeyh Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî'nin (ö. 870/1465) derlemiş olduğu bir salavât mecmuâsı olan *Delâilü'l-hayrât ve şevâriku'l-envâr fî zikri's-salâti ale'n-nebiyyi'l-muhtâr*¹⁶ adlı kitabından yola çıkılarak yapılan bir çalışmadır.

Delâilü'l-Hayrât, hem tarîkat mensupları hem de tarîkata mensup olmayan tüm Müslümanlar arasında çok okunan bir vird haline geldiği¹⁷ ve halk tarafından rağbet gören bir eser olduğu için gerek istinsâhı, gerek basımı ve gerekse de üzerinde yapılan çalışmalar hayli fazla olan bir eserdir.¹⁸ Eserin Mısır ve İstanbul'da 1260-1320 (1844-1902) yılları arasında on dört defa basılmış olması, ayrıca Petesburg'da da bir baskısının yapılmış olması İslam dünyasında ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir.¹⁹

¹⁴ Silifkevî, *Vuslatü's-sâlikîn*, vr. 9^b, 38^a.

¹⁵ İki eserin ayrıntılı kıyaslaması için bk. s. 57.

¹⁶ ***Delâilü'l-hayrât***: Bir evrad kitabı olan eser Hz. Peygamber'e (s.) ve O'nun ailesine ve ehl-i beytine getirilecek olan salavâtlar ve duaları, haftanın belirli günlerinde okunacak bir vird haline getiren bir kitaptır. Eser özellikle kendi tarîkatının yaygın olduğu Kuzey Afrika'da müridleri arasında okunurken, Anadolu'da da çok okunmuş ve istinsah edilmiştir. Giriş bölümünden sonra gelen Mukaddime kısmında Hz. Peygamber'e (s.) salavât getirmenin fazileti hakkında Ahzab-59 ayeti ve otuz beş hadis ile meşhur mutasavvıfların bazı ifadeleri yer almaktadır. Esmâ-i Nebî bölümünde Hz. Peygamber'e (s.) ait 201 isim zikredilir. Daha sonra gelen bölümde ise haftanın hangi gününde hangi salavâtların okunacağı anlatılır. Bk. Süleyman Uludağ, "Delâilü'l-hayrât", *DİA*, IX, 113-114.

¹⁷ Kadir Özköse, *Tasavvuf ve Gönül Eğitimi*, Nasihat Yay., Ankara 2008, s. 118.

¹⁸ Süleyman Sargın, *Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî'nin Hayatı ve Eserleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, MÜSBE, İstanbul 2010, s. 78.

¹⁹ Süleyman Uludağ, "Delâilü'l-hayrât", *DİA*, IX, 113-114.

Zübdetü's-salavât'ın giriş bölümünde besmele, hamd ve salavâttan sonra müellif kendisini “Murâdiyye Zâviyesinde Nakşbendiyye fukarâsının hâdimi Ali b. Süleyman Silifkevî” şeklinde tanıtır.²⁰

Zübdetü's-salavât'ın yazılış sebebini ise Ali b. Süleyman şöyle anlatır: Öğrencilerinden birisi *Delâilü'l-hayrat*'ı beraber okumak için izin ister. Okuma esnasında Şeyhi Ali b. Hüseyin el-Manastırî de kıraate izin verir. Silifkevî bir gece rüyasında insanların almak için toplandıkları büyük, parlak, kırmızı güller ve fakat bu güllerin yapraklarında ağaç yapraklarını yiyen cinsten tırtıllar olduğunu görür. Ve kendi bahçesinde olan güllerin daha iyi olduğunu fark eder. Bu rüyayı *Delâil*'in senedinde hatalar olduğu şeklinde yorumlar ve bu yorumunu güvenilir kişilere de doğruladır. Bu konuda yaptığı istihâre de tespitine muvafık çıkınca, bir araştırma yapar. Hadis usûlü ve büyük hadis kitapları üzerinde yapmış olduğu çalışmalar neticesinde sened zinciri sağlam olan elli üç salavâta ulaşır. Bu çalışmasına da *Zübdetü's-salavât ve umdetü't-telîmât alâ efdali'l-mahlûkât*²¹ adını verir. Eser, bir giriş ve dört bölümden meydana gelmektedir.²²

Arapça olarak kaleme eserin baskısı yapılmamış olup, incelememize esas kabul ettiğimiz Süleymaniye Kütüphanesi İbrahim Efendi Bölümü numara 456 kayıtlı nüsha, kırk dokuz varaktan müteşekkildir. İstinsah tarihi belli olmayan bu nüsha, nesih hat ile düzgün ve okunaklı bir şekilde kaleme alınmıştır. Başlıklar, kaynak kitaplar, kısaltmalar ve özel isimler kırmızı mürekkep ile diğer yazılar siyah mürekkep ile yazılmıştır.

Eserin ser-levha olarak adlandırılan birinci sayfası taç başlıklı, altın ve mavi zemin üzerine çiçek ve kıvrım dallar ile süsler içermektedir. Sayfa etrafları ise altın cetvel ve kırmızı kuzu ile çevrilmiştir. Eserin tezhib ve süslemesi üzerinde böyle bir titizliğin gösterilmesinde, *Delâilü'l-hayrât* kitapları üzerinde yapılan minyatür ve tezhib

²⁰ Ali b. Süleyman Silifkevî, *Zübdetü's-salavât*, vr. 1^b.

²¹ Silifkevî, *age*, vr. 3^b.

²² Silifkevî, *age*, vr. 2^a.

çalışmalarının etkisi olmuş olabilir.²³ Bu nüshanın müstensihisi es-Seyyid Hafız Mahmud el-Eyyûbî'dir.²⁴

es-SİLİFKEVÎ'NİN PİRİ MUHAMMED MURAD BUHÂRÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1. Hayatı

Tam adı Muhammed Murâd b. Ali b. Dâvûd b. Kemâleddîn b. Salih b. Muhammed el-Buhârî el-Hüseyîn el-Hanefî en-Nakşbendî'dir.²⁵

Muhammed Murâd Buhârî, kendisinden sonra yaşayan ve her ikisi de Nakşbendî olan ve aynı zamanda Murâd ismini taşıyan iki mutasavvıf ile zaman zaman karıştırılmıştır. Bunlardan birincisi kendi oğlu olan Muhammed Bahâüddîn el-Murâdî (ö. 1169/1755)'dir.²⁶ İkincisi ise kendisinden yaklaşık bir asır sonra yaşayan Murâd Molla Tekkesi şeyhi Murâd-ı Nakşbendî (ö. 1264/1848)'dir.²⁷ Muhammed Murâd ismi kaynaklarda her üç mutasavvıf için de kullanılmıştır.

Muhammed Murâd Buhârî için kaynaklarda daha ziyade el-Buhârî ve el-Murâdî nisbeleri kullanılmıştır. Bir kaynakta ise Murâd el-Buhârî için Munzavî nisbesi kullanılmıştır. Ayrıca aynı kaynakta Özbekî ve Keşmîrî nisbeleri de yer almıştır.²⁸ Ancak klasik kaynaklarda Murâd Buhârî'nin Münzevî ya da Münzavî diye bir nisbesi yoktur. Münzevî olarak da kullanılan bu nisbe ile ilgili karışıklığın Eyüp'te birbirine

²³ *Delâilü'l-Hayrât* süslemeleri için bk. Osman Nuri Solak, *Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'nde Bulunan Bazı Delâilü'l-hayrât'lardaki Tasvirler*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008, s. 82.

²⁴ Eserin diğer yazma nüshaları: Süleymaniye Ktp., Tahir Ağa Tekke, no. 197 (müst. Abdülkerim Alafağî); Kılıç Ali Paşa, no. 202 (müst. Abdülgânî); Lala İsmail, no. 38 (müst. Muhammed Hamdi b. Ahmed); Topkapı Sarayı Ktp., Emanet Hazinesi, no. 1054 (müst. Yahya Fahreddin).

²⁵ Halil İbrahim Şimşek, *age.*, s. 105.

²⁶ Aynı yer.

²⁷ Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, İstanbul: İnkilap ve Aka Kitabevleri, 1983, s.144; Zekiye Güntan, *XIX. Yüzyıl İstanbul Mutasavvıflarından Muhammed Murâd Nakşbendî ve Hülâsatü's-Şürûh Adlı Mesnevî Şerhinden İlk 1001 Beytin Tahlili*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2009.

²⁸ Heyet, "Murâd-ı Munzavî", *Evliyalar Ansiklopedisi*, Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul 1992, c. IX, s. 200-209; 'Özbekî' nisbesi için ayrıca bk. Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i evliyâ*, Haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Kitabevi Yay., İstanbul 2006, c. II, s. 256.

çok yakın olan iki türbenin karıştırılması sonucu olabileceği belirtilmektedir.²⁹ Murâd-ı Buhârî Tekkesi Eyüp Nişanca'da Davutağa Caddesi üzerinde bulunmakta iken Münzevî Camii ve hazîresi aynı mahallede Münzevî Caddesi üzerindedir.

Muhammed Murâd Buhârî, Semerkant'ta, nakîbü'l-eşrâf³⁰ olarak vazife yapan Ali Efendi'nin oğlu olarak 1050/1640'da dünyaya gelmiştir. Nakîbü'l-eşrâflar, Hz. Peygamber(s.a.v)'in neslinden gelen kimseler arasından seçilebileceğinden ve künyesinde el-Hüseynî nisbesinin bulunmasından dolayı, babasının bir seyyid olduğunu anlaşılmaktadır.

Çocuk yaşlarda geçirmiş olduğu felç ile hareket kabiliyeti ve yürümesi oldukça zorlaşmasına rağmen, çocukluk ve gençlik yıllarında tahsil hayatını devam ettirmiştir. İlk tahsilini doğduğu şehir olan Semerkant'ta tamamlamıştır.

Yirmi üç yaşında ise tahsilini devam ettirebilmek için Keşmir bölgesine gitmiştir. Fiziksel şartlarının elvermemesine rağmen tahsil için yaptığı yolculuk onun bu konudaki azmini ortaya koymaktadır. Bu ilk yolculuğu aslında bir başlangıç olmuş ve ömrü boyunca değişik sebeplerle Şam, Kudüs, Bağdat, İsfahan, Belh, Mekke, Kahire, İstanbul, Bursa gibi şehirlere yolculuklar yapmıştır. Seksen yıllık ömrüne, üç defa hac vazifesi bir de sürgün hayatı sığdırmıştır.

Hindistan'a yaptığı seyahat onun sadece tahsil hayatını değil manevi hayatını da şekillendirmiştir. Manevi mürşit arayışında iken, İmâm-ı Rabbânî Ahmed-i Sirhindi'nin faaliyetleriyle o dönemlerde Hindistan'da en etkin tarîkat haline gelmiş olan Nakşbendiyye-Müceddidiyye'nin postnişini Muhammed Ma'sum ile tanışmıştır.

²⁹ Torun, agm, s. 125.

³⁰ **Nakîbü'l-eşrâf:** Hz. Peygamber'in (s.a.v) neslinden gelen kişilerin işleriyle meşgul olan, seyyid veya şeriflerin arasından reis olarak seçilen kişilere denir. Peygamber (s.) sülalesinden olanların doğum ve ölüm kayıtlarını tutar, onların âdî sanata girmekten ve fena hallerde bulunmaktan menederdi. Abbasîler döneminden itibaren nakîbü'l-eşrâflık en yüksek makamlardan sayılmıştır. Osmanlılar Mısır'ın fethini müteakip 'Hâdimü'l-Harameyn' unvanını almalarına rağmen Nakîbü'l-eşrâflık Yıldırım Bâyezid döneminde 802/1400'de tesis edilmiştir. Bk. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB Yay., İstanbul 1993, II, 647-648)

Muhammed Ma'sum el-Fârûkî'ye intisabından sonra kısa süre içerisinde tasavvufî eğitimi tamamlamıştır.

Hac vazifesi için çıktığı yolculukta Şam ve Kudüs'e uğramış ve oradaki âlim ve salih insanlarla tanışmıştır. Hac ibadetini yerine getirdikten sonra üç yıl Hicaz'da kalmış ve İslam dünyasının muhtelif bölgelerinden gelen ilim ehli kişiler ve tasavvuf erbabı ile sohbet etmiş ve bazı âlimlerden ders almıştır. Dönüş yolculuğunda Bağdat, İsfahan ve Belh şehirlerine uğramış ve buralarda geçirdiği süre içerisinde bu şehirlerin âlimleri ile dostluklar kurmuştur.

Bir müddet doğduğu topraklarda kaldıktan sonra, tekrar Bağdat'a dönmüş ve buradan da ikinci haccı için Hicaz'a geçmiştir. Hac vazifesini yerine getirdikten sonra, zamanın önde gelen ilim merkezlerinden Kahire'ye geçmiştir. Burada bir süre aklî ve dinî ilimleri tahsil ettikten sonra, hayatında önemli yer tutacak olan Şam'a gelmiştir. Şam şehri, Muhammed Murâd Buhârî'nin evlenip 'el-Murâdî' ailesinin temelini attığı yer olmuştur. Her ne kadar kendisi Şam'da kalıcı olarak kalmasa da Şam ile irtibatını hiç kesmemiştir. Kendi neslinden gelen oğulları ve torunlarının etkisi ise Şam üzerinde daha kalıcı olmuştur. Daha kendisi hayatta iken bir hac dönüşü Şam'a uğramış ve orada Berrâniyye Tekkesi'ne oğlu Muhammed Bahâüddîn el-Murâdî'yi halifesi olarak bırakmıştır. Devam eden dönemlerde ise Murâdî sülâlesinden sekiz kişi Şam Hanefî Müftülüğü gibi önemli bir makamda görev almışlardır.³¹

Muhammed Murâd Buhârî, Şam'da kaldığı on iki yıl boyunca halka yönelik oldukça geniş katılımlı tasavvufî sohbetler yapmıştır. Bu faaliyetlerinin sonucu olarak 1092/1681 yılında İstanbul'a davet edilmiştir. İstanbul'a geldikten bir müddet sonra önde gelen âlim ve yöneticilerden bazıları onun vesilesiyle Nakşbendiyye-Müceddidiyye tarikatına dâhil olmuşlardır.³²

İstanbul'a yaptığı bu ilk seferde Muhammed Murâd Buhârî, beş yıl Eyüp Nişanca'da ikâmet etmiştir. Bu bölgede bulunan ve Anadolu Kazaskeri Çankırlı Damat

³¹ Şimşek, *age*, s. 110.

³² Şimşek, *age*, s. 112.

Mustafa Efendi (ö. 1684) tarafından medrese olarak yapılan bina, bânînin oğlu Şeyhülislam Damatzâde Ebu'l-hayr Ahmet Efendi (ö.1742) tarafından 1715'de³³, Muhammed Murâd Buhârî adına tekkeye dönüştürülerek kendisine tahsis edilmiştir.³⁴

1097/1685 yılına gelindiğinde Muhammed Murâd Buhârî, kendisine tahsis edilen tekkedeki yerine sadık müntesibi Kilisli Ali Efendi'yi (ö. 1147/1734) vekil bırakarak önce Şam'a, oradan da üçüncü kez yapacağı hac vazifesi için Mekke'ye gitmiştir. Hac dönüşü bir müddet Şam'da kaldı ve oradan İstanbul'a dönerken yerine oğlu Muhammed Bahâüddîn el-Murâdî'yi (ö. 1169/1755) Berrâniyye Tekkesi'ne vekil tayin etti.

İstanbul'a ikinci gelişinde Muhammed Murâd Buhârî, kendi tekkesinde kalmak yerine Fatih'te Yavuz Selim Camii civarındaki Bıçakçı Menzilinde kalmıştır.³⁵ Saray çevrelerinin olumsuz tepkilerini üzerine çekmemek için tekkesi yerine bir evde ikamet etmesine rağmen Murâd-i Buhârî, Sadrazam Çorlulu Ali Paşa'nın (ö. 1123/1711) oyunu ile hac yolculuğu için çıkarıldığı seferde Alanya sahillerinde gizlice gemiden indirilmiştir. Konya ve Kütahya üzerinden Bursa'ya geçen Murâd Buhârî, burada altı yıl kadar zorunlu bir ikamete mecbur tutulmuştur. Burada geçirdiği yıllardan bir şikâyeti olmayan Muhammed Murâd Buhârî, 1130/1717 yılında üçüncü defa İstanbul'a gelmiş ve değişik yerlerde ikamet etmesine rağmen Murâd-i Buhârî Tekkesi'ndeki şeyhlik vazifesini vefatına kadar sürdürmüştür. 1132/1720 yılında vefat etmiş ve cenazesi Murâd-i Buhârî Tekkesi'nin dersane kısmına defnedilmiştir.³⁶

Muhammed Murâd Buhârî, hayatı boyunca yapmış olduğu İstanbul, Şam, Bursa ağırlıklı seyahatleri ve ikametleri süresince Nakşbendiyye'nin Müceddidiyye

³³ 1128/1715 yılları, Murâd Buhârî'nin Bursa'da ikamete mecbur tutulduğu, devrin yöneticileri nezdinde itibarının sarsıldığı ve de ömrünün son dönemlerine tekabül etmektedir. Murâdî Buhârî'nin beş yıl sonra Kilisli Ali Efendi'yi (ö. 1147/1734) yerine tekke vekil bırakarak Şam'a gittiği (bk. Şimşek, *age*, s.114) bilgisini de dikkate alırsak Tanman'ın vermiş olduğu 1715 tarihinde bir problem göze çarpmaktadır.

³⁴ Baha Tanman, "Murâdî Buhârî Tekkesi", *Dünden Bugüne İslam Ansiklopedisi (DBİA)*, V, 514-516.

³⁵ Baha Tanman, "Murâdî Buhârî", *DBİA*, V, 513-514.

³⁶ Şimşek, *age*, s. 105-120.

kolunun Batı Asya ile tanışmasına vesile olmuştur.³⁷ Bir tasavvuf araştırmacısı onu tanımlarken Buhara, Bombay, Bursa hattında seyr-ü sefer eden en önemli seyyah olarak adlandırır.³⁸ Onun sayesinde Müceddidîlik halktan olduğu gibi âlimler, bürokratlar, vezir ve paşalara kadar geniş bir kesim tarafından benimsenmiştir.³⁹ Şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi (ö. 1115/1703) ve La'îlî-zâde Abdülbakî (ö. 1159/1746) ona intisap eden önemli şahsiyetler arasında sayılabilir.

2. Eserleri

a. Arapça Eserleri

a1. *Câmi'ü müfredâtî'-Kur'ân*⁴⁰

Murâd-ı Buhârî'nin 1131/1719'da tamamladığı bu eserini Türkçe, Arapça ve Farsça olarak kaleme almıştır. Eserini yazarken Râgıp el-İsfahânî'nin (ö. 502/1108) el-Müfredât'ından yararlanmış ve Arapça kısımlarını bu eserden aktarmıştır. Ulûmu'l-Kur'ân tarzı olarak kabul edilebilecek bu eser, üç dilde kaleme alınması ve tasnif sistemi açısından alanında ilk sayılabilecek bir kitaptır.⁴¹

a2. *Silsiletü 'z-zeheb*⁴²

Müellifimizin bağlı bulunduğu Nakşbendiyye tarîkatının silsilesini verdiği, devamında ise letâif-i hamse, telkîn-i zikir, murâkabe, teveccüh ve râbita gibi bazı konularda tarîkatın görüşlerini dile getirdiği bir eserdir. Arapça olarak kaleme alınmıştır. Eser bazı kütüphanelerde *Risâle-i Nakşbendiyye*, *Risâletü gâyeti'l-kusvâ*, *Risâle fî usûli'n-Nakşbendiyye*, *Nakşbendîliğe Dair Bir Risâle* ve *Risâle-i Murâdiyye*

³⁷ Hamid Algar, *Nakşibendîlik*, İnsan Yay., İstanbul 2007, s. 12.

³⁸ Mustafa Kara, "Buhara, Bombay, Bursa Hattında Dervişlerin Seyr ü Seferi", *Divan İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı 20, İstanbul 2006, s. 45-73.

³⁹ Şimşek, "Murâd Buhârî", *DİA*, XXXI, 186.

⁴⁰ Yazma nüshaları için bk.: Ragıp Paşa Ktp., nr. 102; Süleymaniye Ktp., Ayasofya, no. 298; Tekkeler-Murâd, no. 25; Bayezid Devlet Ktp., Veliyüddin Ef., no. 449.

⁴¹ Şimşek, "Murad Buhârî", *DİA*, XXXI, 185-186.

⁴² Yazma nüshaları için bk.: Süleymaniye Ktp., Tekkeler-Murâd, No:256; Mahmut Ef. Bl., no. 3212; Nafiz Paşa Bl., no.444; Bursa İnebey Yazma Eserler Ktp., Orhan Camii Kol., no. 692/9.

fi'n-Nakşbendiyye gibi farklı isimlerle anılmış olsa da hepsinin aynı eserin farklı nüshaları olduğu tespit edilmiştir.⁴³

a3. Mektûbât⁴⁴

Müceddidîlerde bir gelenek haline gelmiş olan halifelere, müridlere ve sevenlere mektup gönderme geleneğini Murâd-ı Buhârî'de devam ettirmiştir. Genelde kısa metinlerden oluşan mektuplar daha sonradan müridleri tarafından derlenmiştir.⁴⁵

a4. Lübsü'l-hırkatî'l-Kâdiriyye

Eserde Murâd Buhârî'nin şeyhi Muhammed Ma'sum'dan (ö. 1079/1668) almış olduğu Kâdiriyye icâzeti yer almaktadır.⁴⁶

b. Türkçe Eserleri

b1. Mesmû'ât mine's-Seyyid Muhammed Murâd-ı Buhârî⁴⁷

Murâd-ı Buhârî'ye atfedilen Türkçe eserler onun sohbetlerinde tutulan notların derlenmesi sonucu meydana gelmiştir. Eserde dinî ve tasavvufî bazı konular ele alınmıştır.⁴⁸

b2. Menâkıb ve Takrîrât-ı Muhammed Murâd-ı Buhârî

Murâd-ı Buhârî'nin Bursa'da kaldığı yıllarda yapmış olduğu sohbetlerde tutulan notlardan meydana gelen bir eserdir. Eserin içeriğinde *Mesmû'ât*'ındaki gibi

⁴³ Şimşek, *Osmanlı'da Müceddidilik*, s. 125, 140 numaralı dipnot.

⁴⁴ Bayezid Devlet Ktp., Veliyyüddin Ef., no:1780.

⁴⁵ Şimşek, *age*, s.126.

⁴⁶ Murâd-ı Buhârî, *Lübsü'l-Hırkatî'l-Kâdiriyye*, Süleymaniye Ktp., Reşid Ef., no:474, vr. 72a.

⁴⁷ Yazma nüshaları: Bayezit Devlet Ktp., Veliyyüddin Ef., no.1780; Süleymaniye Ktp.,

Tekkeler-Murâd Ef., no.256; Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Ef., no. 3152.

⁴⁸ Şimşek, *age*, s.128.

tasavvufî konular işlenmiştir. Hüseyin Lâdikî tarafından notları alınmış olan sohbetler, Mehmet Mekkî Efendi tarafından temize çekilmiş ve istinsah edilmiştir.⁴⁹

b3. Risâle-i Nakşbendiyye⁵⁰

Bu eserde Murâd-ı Buhârî'nin Bursa'da ikamet ettiği yıllardaki bir sohbeti esnasında, mürîdânından Karababa-zâde İbrahim'e not almasını söylemesi sonucu meydana gelen bir eserdir. Bu eser bazı kütüphane kayıtlarında Karababa-zâde İbrahim Efendi'ye nispet edilmektedir.⁵¹

⁴⁹ Şimşek, *age.*, s. 129.

⁵⁰ Yazma nüshalar için bkz: Bâyezid Devlet Ktp., Veliyüddin Ef., no.1780, 2886

⁵¹ Şimşek, *age.*, s. 131.

İKİNCİ BÖLÜM

ÂDÂB KİTAPLARI VE *VUSLATÜ'S-SÂLİKÎN*'İN DEĞERLENDİRMESİ

1. *Âdâb Kitapları Hakkında Genel Değerlendirme*

1a. *Âdâb Kavramının Lügat ve Istılâhî Manası ile Tasavvufî Açından Önemi*

Âdâb, edeb kelimesinin çoğuludur. Arap lügatında hemze, dal ve ba harflerinden oluşan bu kelimenin masdarı, hem fiilî, güzel ahlak melekeleri manasını, hem de Türk dilinde kullanılan haliyle, edebiyat ilimlerinin en kapsamlı şeklini içermektedir. Edb kökünden gelen edeb kelimesi, “davet etme” anlamındadır.⁵² Istılah olarak ise “insanlar içinde eğitilmiş kişilerin, eğitimle kazandığı durum”⁵³ ve “kendisiyle kâim olan kimseyi rezilliklerden koruyan meleke”⁵⁴ anlamlarına gelmektedir.

Edeb kelimesi aynı zamanda, iyi ahlak, güzel terbiye, eğitim; utanma, zerâfet; bir toplumda örf, adet ve kural halini almış iyi tutum ve davranışlar veya bunları kazandıran bilgi; Allah'ın razı olmadığı her türlü işten el çekme, günahlardan sakınma yollarını bilme ve kulluğun hakikatini kavrayarak ibadet etme; Allah ve Resulünün emrettiği bütün istekleri yerine getirip sakındırdıklarından kaçınarak elde edilen güzel huy gibi anlamlara gelmektedir.⁵⁵ Sûfîlerin uymak zorunda oldukları bu görgü kurallarına ise âdâb-ı sûfiyye, âdâb-ı tarîkat, âdâb ve erkân gibi isimler verilmektedir.⁵⁶

Edeb, bir medeniyetin ve ümmetin temel ahlak kurallarını olgunlaştırması ve süslemesidir. Temel ahlak kuralları evrensel olduğu halde bunların uygulanış ve algılayış biçimleri olan edeb (âdâb); milletten millete, bölgeden bölgeye, çağdan çağa değişebilmektedir. Bu sebeple edebin İslâmî olan ve olmayan şekilleri vardır. İslâmî

⁵² İbn Manzûr, Muhammed bin Mükerrreb, *Lisânu 'l-Arab*, Dâru's-Sadr, Beyrut, c. I, s. 206-207

⁵³ Zebîdî, Muhammed Murtezâ el-Hüseynî, *Tâcu-l-arûs min cevâhiri 'l-kâmûs*, tah.: Ali Şîri, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1994, c. I, s. 297-298.

⁵⁴ Tehânevî, Muhammed Ali bin Ali, *Keşşâfu istilâhâtî 'l-funûn*, Kahraman Yay., İstanbul 1984, c. I, s. 53.

⁵⁵ Ahmet Nedim Serinsu (Ed.), “Edep”, *Dinî Terimler Sözlüğü*, ,Meb Yay., Ankara 2009, s. 66.

⁵⁶ Süleyman Uludağ, “Âdâbü'l-Mürîd”, *DİA*, I, 336-337.

edeb çerçevesinde her Müslümanın uyması gereken bir genel âdâb, bir de mesleklere göre özel âdâb vardır. Sûfilerin uyması gereken âdâba, “Tarîkat âdâbı”, “Tekke âdâbı” adı verilir.⁵⁷

Âdâb-ı Tarîkat, tekke terbiyesinin, nefis eğitiminin ve kalbi arındırmanın bir ürünüdür, yani bir sonuçtur. Bu yüzden de mutasavvıflar tasavvufî ahlakın sonuçları, faydaları, önemi ve türleri konuları üzerinde çokça durmuşlardır.⁵⁸ Bu durum tasavvuf ilmi için yapılan tariflerde de ön plana çıkmıştır. Bir hal ilmi olduğu ve yapılan tarifler de o halin bir neticesi olduğu için birçok tarife sahip olan bu ilmin, bütün tarifleri üç ana noktada toplanmıştır. Bunları Selçuk Eraydın şu şekilde sıralamıştır:⁵⁹

*İlahî emir ve yasaklara teslimiyet,
Allah ve Resûlünün ahlâkıyla süslenmek,
Allah'tan başka her şeyden (mâsivallah'tan) kalben uzaklaşmaktır.*

Tasavvuf ilminin gâyesi “ahlâk-ı mahmûdeyi celb, ahlâk-ı mezmûmeyi def”dir⁶⁰ düsturu ile açıklanır. Bunun gerçekleşmesi ise ancak bir tezkiye, terbiye, tehzîb ve eğitim işidir.⁶¹ Terbiyeden maksat her halde irade kuvvetimizi güçlendirip bu sayede nefis-i emmâreye⁶² galip gelmemizi ve sadece şeriatın emirleri ve aklın tavsiye ettiği şeyleri hoşnutlukla işlememizi sağlamaktır.⁶³ Tasavvufu ahlakın güzelliği olarak kabul eden bazı sûfiler, şu şekilde tariflerde bulunmuşlardır:

Muhammed b. Ali el-Kettânî (ö. 322/933): “Tasavvuf, güzel ahlaktır. Ahlaken senden önde olan safâ ve manevî temizlik yönünden de senden öndedir.”⁶⁴

⁵⁷ Süleyman Uludağ, *İnsan ve Tasavvuf*, Mavi Yay., İstanbul 2001, s. 169-170

⁵⁸ Aynı yer.

⁵⁹ Selçuk Eraydın, *Tasavvuf ve Tarîkatler*, İFAV Yay., İstanbul 1994, s.40.

⁶⁰ “Kötü sıfatlardan arınmak, iyi huylarla bezenmektir.”

⁶¹ H. Kamil Yılmaz, *Tasavvuf Mes’eleleri*, Erkam Yay., İstanbul 1997, s.64.

⁶² Nefs-i Emmâre: Emredici nefis anlamına gelen Arapça bir kelimedir. Kâşânî, bu nefsin, bedenî tabiata meylettigini, lezzet ve hissî şehvetleri kötülediğini söyler. Yani kalbi, ulvî değil, süflî (aşağılık, alçak) şeylere celbeden şeye denir. Bk. Cebecioğlu, *age.*, s. 546

⁶³ Mehmed Ali Aynî, *İslam Tasavvuf Tarihi*, Akabe Yay., İstanbul 1985, s.87.

⁶⁴ Ebu’l-Kâsım Abdülkerim el-Kuşeyrî, *er-Risâletü’l-Kuşeyriyye fî ilmi’t-Tasavvuf*, haz. Ma’ruf Mustafa Zerrîk, Ali Abdülhamit Ebu’l-Hayr, Darü’l-Hayr, Beyrut-Dımaşk 1997, s. 281.

Muhyiddîn İbnü'l-Arabî (ö. 638/1239-40): “Tasavvuf, ubûdiyyet ahlakıyla süslenmektir.”⁶⁵

Ahmed el-Cerîrî (ö. 321/933): “Tasavvuf, güzel ve yüce olan her türlü huyları kazanma çabasında bulunma ve çirkin olan her türlü kötü huylardan da uzak olma çabasıdır.”⁶⁶

Tasavvuf bir hal eğitimi olduğu için akla dayalı bilgiyi öğretme, yani ta’lim (öğretim) yerine, zevke dayalı vicdanî ve sezgisel olan terbiyeyi (eğitim) tercih etmiştir. Bunu elde etmenin yolu ise nefsi eğiterek bu bilgileri alabilecek duruma getirebilmekten geçmektedir.⁶⁷

Nakşbendiyye tarîkatında, temel ilkeler olarak kabul edilen ve “kelimât-ı kudsiyye” adı ile meşhur olan on bir ilkenin içeriğine baktığımızda, bunların genel olarak âdâb ve erkânla ilgili olduğunu görürüz. Seyr u sülûk âdâbı hakkında olan bu ilkeler şunlardır: Her nefes alışverişte bilinçli olmak (hûş der-dem), yürürken öne bakmak (nazar ber-kadem), kötü huylardan iyi huylara doğru yolculuk (sefer der-vatan), toplum içinde yalnız, halk içinde Hak ile olmak (halvet der-encümen), Allah’ı zikretmek (yâd kerd), nefesi tutarak icra edilen kelime-i tevhid zikrinde nefesi salarken, “ilâhî ente maksûdî ve rızâke matlûbî” demek (bâz geşt), kalbi dünyevî düşüncelerden korumak (nigâh dâşt), içinde bulunulan halin bilincinde olmak (vukûf-i zamânî), zikri belli sayıya riayet ederek icra etmek (vukûf-i adedî), zikir esnasında kalbe teveccüh edip zikrin mânasının bilincinde olmak (vukûf-i kalbî).⁶⁸

Silifkevî, *Vuslatü’s-sâlikîn*’in giriş kısmında gerek uhrevî gerek dünyevî işlerde âdâba riayet etmeyenlerin hedeflerine ulaşamayacaklarını anlatır ve “âdâbı terk etmekle, maksûd hâsıl olmaz” diyerek âdâba uymanın önemine işaret eder.⁶⁹

⁶⁵ Eraydın, *age.*, s. 39.

⁶⁶ Kuşeyrî, *age.*, s. 280.

⁶⁷ Şakir Gözütok, *Tasavvuf’ta Şahsiyet Eğitimi*, Seha Yay., İstanbul 1996, s. 73.

⁶⁸ Necdet Tosun, “Nakşibendiyye-Âdâb ve Erkân”, *DİA*, 32, 342.

⁶⁹ Silikevî, *age.*, vr.10^a.

1b. Âdâb Kitapları, Özellikleri ve Muhtevası

Tasavvufa yeni giren bir kişinin seyr u sülûku esnasında uyması gereken kurallar, mürşidine karşı göstermesi geren âdâb, aynı tarîkate bağlı olan kardeşleri ile olan ilişkilerinde uyması gereken âdâb, tekke ve zâviyelerde uyması gereken kurallar, şeyhin mürîdine karşı yapması gereken vazifeler gibi tasavvuf ve tarîkatla doğrudan ilgili konular âdâb kitaplarının temelini oluşturmuştur. Bunun yanı sıra aile ve toplum ahlakı, ticaret ve diğer canlılara karşı gösterilmesi gereken şefkate kadar geniş bir yelpaze içinde ahlak kurallarının ele alındığı âdâb eserleri bulunmaktadır.

Tarîkatların yaygınlaşmasından önce yazılmış olan âdâb kitaplarında, bu terimin iyi bir eğitimin sonucunda kazanılan bir karakter disiplini, takdir edilmeye değer davranışlar, toplum içindeki farklı kesimlerin birbirlerine karşı göstermeleri gereken ve sonraları ‘âdâb-ı muâşeret’ denilecek olan medenî ve ahlâki davranış tarzları ve de tüm bu hususlarda işe yarayacak olan pratik bilgiler anlamında kullanıldığını görülmektedir.⁷⁰ Tekke ve zâviyelerin İslam dünyasında yaygınlaşmasıyla da âdâb eserlerinde hem içerik hem de şekil bakımından bir takım gelişmeler olduğunu görmekteyiz. İlk yazılan eserlerde âdâb konuları daha ziyâde seyr u sülûk âdâbı konuları hakkındadır. Tarîkatların oluşumundan sonra ise mürid-mürşit arasındaki âdâb, zikir âdâbı, müridler arasında ve diğer insanlarla ilişkilerde uyulması gereken âdâb, yeme-içme, uyku, sefer, çile-halvet, evlenme, giyim-kuşam âdâbı konuları hem genel hem de tarîkatlara özel olarak işlenmiştir.

Özellikle tekke âdâbı ile ilgili hususlarda, bazı dönemlerde çok aşırı gidildiği durumlar ortaya çıkmıştır. Böyle zamanlarda melâmî neşvenin yaygınlaşması ile bu durum dengelenmiştir. Hatta Melâmîliği, sûfîlerin âdâb-erkân ve kıyafetlerine muhalif bir hareket olarak değerlendirenler de olmuştur.⁷¹ İkinci dönem Melâmîliğinin yaygınlaştığı zamanlar, tekke ve zâviyelerin, hem giyim-kuşam hem de zikir âdâbı gibi konularda şeklin özün önüne geçtiği bir dönemdir. Hatta Bayramî Melâmîliğinin

⁷⁰ Rıfat Okudan, “Bir Hadisin Işığında “Edeb” Kavramının Tasavvufta Kazandığı Anlam”, *SDÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl 2002, sayı 9, s. 88.

⁷¹ Anonim, “Melâmiyye”, *DİA*, 29, 27.

kuruluşu, aşk ve cezbe sahibi Ömer Dede Sikkînî (Emir Sikkînî) ile ilim, zühd ve takvâ sahibi Akşemseddîn arasında geçen bir tartışma ve bu olayın neticesinde Emir Sikkînî'nin tarikat ve taç hırkasını terk etmesi hadisesine dayandırılır.⁷²

Âdâb konuları ele alınırken kimi eserler, Ebu'n-Necîb Ziyâeddîn es-Sühreverdî (ö. 563/1167)'nin *Âdâbü'l-mürîdîn*'inde olduğu gibi bütün tarîkatlara hitap eden ve genel âdâb konularını işleyen kaynak kitaplar şeklinde telif edilmiştir. Bazıları ise tarîkatlara özel âdâb kitaplarıdır. Kösec Ahmed-i Trabzonî (ö. 1191/1777) tarafından yazılan *el-Âdâbu's-seniyye*, Halvetiyye tarîkatına ait bir eser iken; Muhammed bin Abdullah el-Hânî (ö. 1279/1862) tarafından kaleme alınan *el-Behcetü's-seniyye* ise Nakşbendiyye-Hâlidiyye'ye ait bir âdâb eseridir. Bizim de üzerimizde çalıştığımız *Vuslatü's-sâlikîn* ve Ya'kup Afvî (ö. 1149/1736)'nin *Hediyyetü's-sâlikîn* adlı risaleleri muhtasar âdâb eserleri olarak değerlendirilebilir. Bu eserler *Âdâbü'l-mürîdîn*, *Edebü'l-mürîd*, *el-Vasâyâ*, *Tarîkatnâme*, *Hurde-i tarîkat*, *Miyâr-ı tarîkat* gibi adlar altında kaleme alınmışlardır.⁷³ Ayrıca Sülemî (ö. 412/1021)'nin *er-Risâletü'l-Melâmiyye*'si gibi melâmî meşrebe sahip sûfiler için özel olarak kaleme alınan âdâb eserleri vardır. Bu tarz eserlere, Âhiliğin nizamnâmeleri olan fütüvvetnâmeleri de örnek olarak gösterebiliriz. Çünkü fütüvvetnâmelerde Âhiliğin esasları ve ticârî kâidelerinin yanı sıra bu teşkilata girenlerin uymak zorunda oldukları ahlak kuralları da anlatılır.⁷⁴

Âdâb kitaplarından müstakil olarak kaleme alınanlardan başlıcaları ve müellifleri şu şekildedir:

Âdâbu'n-nüfûs: Hâris el-Muhâsibî (ö. 243/857).

Kitâbu'l-mürîdîn: Yahyâ bin Muâz er-Râzî (ö. 258/872).

Edebü'l-müftakir ilallâh: Cüneyd-i Bağdâdî (ö. 298/810).

Kitâbü Edebi'l-fakr: Ebu Ali er-Rûzbârî (ö. 303/915).

Riyâzatü'n-nefs, *Âdâbü'l-mürîdîn*, *Kitâbü edebi'n-nefs*: Hâkim et-Tirmizî (ö. 320/932).

Kitâbü'l-iktisâd: İbn Hafîf eş-Şîrâzî (ö. 371/982).

⁷² Aynı yer.

⁷³ Mustafa Aşkar, *age.*, s. 141.

⁷⁴ Ziya Kazıcı, "Âhilik", *DİA*, I, 541.

Edebü'l-mürîdîn: Ebu'l-Kâsım el-Vezzân (h. V. Asır).

Âdâbü's-suhbe ve hüsnü'l-işre, Câmi'u âdâbi's-sûfiyye, Âdâbü'l-fakr ve şerâituh; Beyânü zelevî'l-fukarâ' ve mevâcibü âdâbihim: Sülemî (ö. 412/1201).

Ahkâmü'l-mürîdîn: Tâhir b. Hüseyin el-Cassâs (ö. 418/1027).

el-Muhtasar fî âdâbi's-sûfiyye: Hâce Abdullah el-Ensârî el-Herevî (ö. 481/1089).

Risâle der âdâb:⁷⁵ Yusuf Hemedânî (ö. 535/1140)

Âdâbü'l-mürîdîn: Ebu'n-Necîb Ziyâeddîn es-Sühreverdî (ö. 563/1167)

Âdâbü'l-mürîdîn, Âdâbu's-sûfiyye, Âdâbu's-sâlikîn, Âdâbü'l-mutasavvife, Âdâbü's-sülûk ilâ Hazret-i Mâlikî'l-Mülk ve Melikî'l-Mülûk: Necmeddîn-i Kübrâ (ö. 628/1230).

Îrşâdü'l-mürîdîn ve incâdü't-tâlibîn:⁷⁶ Şihâbüddîn Ebu Hafs Ömer b. Muhammed Sühreverdî (ö. 632/1234).

Âdâbü'l-mürîd:⁷⁷ Muhyiddîn İbnü'l-Arabî (ö. 638/1240).

Evrâdü'l-ahbâb ve Füsûsu'l-âdâb: Ebü'l-Mefâhir Yahyâ Bâharzî (ö. 736/1335).

Âdâbü'l-mürîd: Ebû Bekir bin Dâvud es-Sâlihî (ö. 806/1403).

Tarîkatnâme:⁷⁸ Eşrefoğlu Rûmî (ö. 874/1470).

Meslekü't-tâlibîn ve'l-vâsilîn: Abdullah-i İlâhî (ö. 896/1491).

Hurde-i Tarîkat, Risâletü'l-Hüdâ:⁷⁹ Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin-i Marmaravî (ö. 910/1505).

Edebü'l-mürîd: Abdülvehhâb eş-Şârânî (ö. 973/1565).

Sünenü meşâyihî'l-Halvetiyye: Sinân bin Yakûb (ö. 989/1581).

Âdâbü'l-meşîha ve'l-mürîdîn:⁸⁰ Tâceddin bin Zekeriyya el-Abşemî (ö. 1050/1640).

Şive-i Tarîkat-ı Gülşeniyye:⁸¹ Şemlelizâde Ahmed Efendi (ö. 1086/1678).

⁷⁵ Bu eser Türkçe'ye çevrilmiştir. Bk. Hâce Yûsuf-i Hemedânî, *Hayat Nedir (Rutbetü'l-Hayat)*, çev. Necdî Tosun, İnsan Yay., İstanbul 2002.

⁷⁶ Bu eser Türkçe'ye çevrilmiştir. Bk. Sühreverdî, *Îrşâdü'l-Mürîdîn (Mürîtliğin Temel Öğretileri)*, çev. M. Emin Fidan, Hâcegan Yay., İstanbul 2000.

⁷⁷ Bu eser Türkçe'ye çevrilmiştir. Bk. İbn-i Arabî, *Âdâbü'l-Mürîd: Genç Müslüman'a Öğütler*, çev. M. Cemil, Bedir Yay., İstanbul 1997.

⁷⁸ Eşrefoğlu Rûmî, *Tarîkatnâme*, haz. Esra Keskinç, Gelenek Yay., İstanbul 2002.

⁷⁹ Bu iki risâle Türkçe'ye aktarılmıştır. Bk. Ahmet Ögke, *Ahmet Şemseddîn Marmaravî*, İnsan Yay., İstanbul 2001, s. 534-549.

⁸⁰ Üzerinde çalıştığımız eserin müellifi, *Vuslatü's-sâlikîn*'i kaleme alırken bu eserden yararlandığını açıklamıştır.

Âdâb-ı Hurde-i Tarîkat:⁸² Bolulu Himmet Dede (ö. 1095/1684).

Risâle-i Tarîkatnâme:⁸³ Karabaş Veli (ö. 1097/1686).

Risâletü âdâbi sülûki 'l-mürîd: Abdullah bin Alevî el-Haddâd (ö. 1132/1720).

Hediyyetü 's-sâlikîn: Yakup Afvî (ö. 1149/1736).

Miftâhü müşkilâti 'l-ârifîn âdâbu tarîki 'l-vâsılîn:⁸⁴ Kırımlı Şeyh Selim Divâne (ö. 1170/1756).

el-Âdâbü 's-seniyye: Kösec Ahmed-i Trabzonî (ö. 1191/1777)

Tuhfetü 'l-Uşşâkiyye:⁸⁵ Abdullah Selahaddîn-i Uşşâkî (ö. 1192/1782).

el-Behcetü 's-seniyye fî âdâbi 't-tarîkati 'l-âliyyeti 'n-Nakşbendiyye:⁸⁶ Muhammed bin Abdullah el-Hânî (ö. 1279/1862).

Risâle-i Kenzü 'l-feyz: Harîrîzâde Muhammed Kemâleddin Efendi (ö. 1299/1882).⁸⁷

Tasavvuf tarihinde klasik eserler olarak kabul edilen ilk kaynak kitaplar, tasavvufa dair genel mahiyette eserlerdir. Buna rağmen eserlerin içerisinde âdâb ile ilgili konular geniş bir şekilde yer almıştır. Ebû Nasr es-Serrâc (ö. 378/988)'ın kaleme aldığı *el-Lûma*’da olduğu gibi⁸⁸ ilk dönemlerde yazılan kaynak kitaplarda ibadetlerde dikkat edilmesi gereken âdâb kurallarına ağırlık verilmiştir. Daha sonraki dönemlerde

⁸¹ Şemlelizâde Ahmed Efendi, *Şive-i tarîkat-ı Gülşeniyye*, haz. Tahsin Yazıcı, TTK Yay., Ankara 1992, s. 503-548.

⁸² Türkçesi için bk. Tahir Hafızalioğlu, *Vahdet Aynasında- Osmanlı Tasavvuf Metinlerinden Seçmeler-I*, İnsan Yay., İstanbul 2001, s. 703-745.

⁸³ Türkçe’ye çevrilmiştir. Bk. Kerim Kara, *Karabaş Veli, Hayatı, Fikirleri, Risâleleri*, İnsan Yay., İstanbul 2003, s. 703-745.

⁸⁴ İki defa günümüz Türkçesi ile yayımlanmıştır. Bk. Selim Baba, *Müşküllerin Anahtarı*, (haz. Şevket Güner, İstanbul 1987; Kırımlı Selim Divâne, *Tasavvufî Sorulara Cevaplar- Miftâhü müşkilâti 'l-ârifîn Âdâbu tarîki 'l-vâsılîn*, Haz. Mustafa Tatçı, MEB Yay., İstanbul 1996.

⁸⁵ Sadeleştirilerek yayımlanmıştır. Bk. Selahaddîn-i Uşşâkî, *Uşşâkî Sâliklerin Âdâbı-Tuhfetü 'l-Uşşâkiyye*, sad. M. Erol Kılıç, Uşşâkî Vakfı Yay., İstanbul 1998.

⁸⁶ Eserin Türkçe çevirileri için bk. el-Hânî, *Âdâb*, çev. A. Hüsrevoğlu, Erkam yay., İstanbul 1995; Muhammed b. Abdullah Hânî, *Âdâb*, çev. Abdülkadir Akçiçek; *Sûfiyye Âdâbı*, çev. M. Talha Odabaşı, Mavi Yay., İstanbul 2011.

⁸⁷ Bu eserlerin listelenmesi ile ilgili olarak *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*’ndeki “Âdâbü'l- Mürîd” maddesinden (Bk. Süleyman Uludağ, “Âdâbü'l-Mürîd”, *DİA*, c. I, s. 336.) ve *Tasavvuf Tarihi Literatürü* adlı eserden (Bk. Mustafa Aşkar, *Tasavvuf Tarihi Literatürü*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, s. 141-155) yararlanılmıştır.

⁸⁸ es-Serrâc, *el-Lûmâ*, *İslam Tasavvufu /Tasavvuf İlgili Sorular-Cevaplar*, çev. H. Kamil Yılmaz, Altınoluk Yay., İstanbul 1996, s. 151-216

ise tarikatların ortaya çıkmasıyla yeni ihtiyaçlara binâen âdâb eserlerinin içeriğinde bir zenginleşme olmuştur.

Tasavvuf tarihinin ilk kaynaklarından birisi olarak kabul edilen Hâris el-Muhâsibî (243/857)'nin *er-Riâye li-Hukûkillah* adlı eserinde âdâb bölümü müstakil bir başlık halinde ele alınmasa bile riya,⁸⁹ ucub,⁹⁰ kibir,⁹¹ gaflet⁹² ve hased⁹³ gibi bireysel ahlakın kuralları psikolojik temellere göre açıklamıştır.

Kitâbu'l-Lüma' adını verdiği eserinde, es-Serrâc (378/988), âdâb konularına geniş yer ayırmıştır. Ayrı bir ana bölüm halinde mutasavvıfların seyr u sülûk esnasında uymaları zorunda oldukları incelikler anlatılır. Aynı zamanda dünyevî iş ve tavırlarında dikkat etmeleri gereken ahlak kuralları sıralanır.⁹⁴

Ebû Tâlib el-Mekkî (ö. 386/996)'nin *Kûtü'l-kulûb* adlı eserinde âdâb konuları geniş bir yer tutmamaktadır. Bunda Mekkî'nin aynı zamanda bir Fıkıh, Hadis ve Kelam âlimi olmasının etkisi olabilir. Kırk sekiz bölüme ayırdığı eserin son bölümlerinde dervişin günlük hayatında uyması gereken âdâb konularına yer verir.⁹⁵

Kelabâzî (ö. 380/990)'nin *et-Taaruf* adı ile meşhur olan tasavvuf klasiği yetmiş beş bölümden oluşur. Eserin altmış beşinci bölümünden sonraki konular genellikle âdâb içeriklidir. Ağırlıklı olarak seyr u sülûka dâir âdâb konuları incelenir.⁹⁶

Abdülkerim bin Hevâzin el-Kuşeyrî (ö.465/1072)'nin *er-Risâletü'l-kuşeyriyye* adlı eseri ise özelde tasavvuf anlayışı, genelde ise İslam düşüncesinde kıymetli bir yere

⁸⁹ Muhâsibî, *er-Riâye-Nefis Muhasebesinin Temelleri*, çev. Şahin Filiz-Hülya Küçük, İnsan Yay., İstanbul 1998, s. 289-405.

⁹⁰ Muhâsibî, *age*, s. 433-463.

⁹¹ Muhâsibî, *age*, s. 463-509.

⁹² Muhâsibî, *age*, s. 509-551.

⁹³ Muhâsibî, *age*, s. 551-587.

⁹⁴ es-Serrâc, *age*, s. 151-216 (Bu eserin mütercim H.Kamil Yılmaz tarafından hazırlanan ikinci kısmında okuyuculardan gelen sorulara verilen cevaplarda tasavvufî âdâb konuları geniş bir şekilde ele alınmıştır.)

⁹⁵ Ramazan Muslu, "Klasiklerimiz/IX: Kûtü'l-kulûb(Ebû Tâlib el-Mekkî-ö. 386/996), " *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 2003, sayı: 10, s. 356-357.

⁹⁶ Kelâbâzî, *Doğuş Devrinde Tasavvuf-Tarruf*, çev. Süleyman Uludağ, Dergah Yay., İstanbul

sahiptir. Bu eserin ikinci bölümünde Kuşeyrî, tasavvuf ahlakının temel taşları olan makamlardan bahseder. Tasavvufun amel ve ahlak boyutu burada kısa ve öz olarak anlatıldığı için eserin en önemli kısmı olarak kabul edilmektedir. Kuşeyrî'nin ahlak anlayışı doğrudan veya dolaylı olarak kendisinden sonraki sûfîleri etkilemiştir.⁹⁷

Kuşeyrî ile aynı devirde yaşamış olan Hucvîrî (ö. 465/1072) Farsça olarak kaleme aldığı meşhur tasavvuf klasiği *Keşfu'l-mahcûb* adlı eserinde tasavvufî âdâb ve erkânın ne olduğunu ve bunların şeriatın zâhirine nasıl uygun düştüğünü göstermeye çalışmış ve bunda da büyük ölçüde başarılı olmuştur.⁹⁸ Ayrı bir bâb başlığı altında topladığı âdâb konuları; sohbet, yeme, yürüme, uyku sefer, hazar, konuşma, susma, soru sorma ve evlenme şeklindedir.⁹⁹ *Keşfu'l-mahcûb*, tasavvuf âdâb ve erkânını aktaran ilk kaynaklardan biri olmasına rağmen Farsça olarak kaleme alındığı ve Osmanlı ulemâsı tarafından fark edilmediği ve Türkçe'ye tercümesinin yapılmamasından dolayı eserimize doğrudan tesir ettiğini söyleyemeyiz.

Ahlakî konuların geniş bir şekilde ele alındığı temel eserlerden birisi de İmam Gazzâlî (ö. 505/1111)'nin kaleme aldığı *İhyâü ulûmiddîn*'dir. Zaten eserin yazılış gayelerinden birisi de, Gazzâlî'nin İslam toplumunda şahit olduğu büyük sosyal çöküntüden kurtuluş için, arayış döneminde projelendirdiği “ihyâ” çalışmasının, teorik çerçevesini ortaya koyduğu bir reçete olmasıdır.¹⁰⁰ Dört ana bölümden oluşan eserin tamamında ahlakî konular anlatılmakla beraber, özellikle son iki kısım olan “Mühlikât” ve “Münciyât” ciltlerinde tasavvufî ahlak konuları ele alınmaktadır. Gazzâlî, ‘zararlıyı önlemek fayda temininden daha önemlidir (def-i mazarrat celb-i menfaatten evlâdır)’ ilkesi doğrultusunda, önce toplumu tehdit eden ahlâkî bozuklukları tespit etmeye çalışmış ve ilk önce toplumu ve kalbî hayatı helâke götürenler anlamında ‘Mühlikât’

⁹⁷ Kadir Özköse, “Klasiklerimiz/III: “er-Risâle”(İmam Abdülkerim el-Kuşeyrî-ö. 465/1072), ” *Tasavvuf : İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Yıl 2000, sayı: 4, s. 207.

⁹⁸ Mustafa Aşkar, “Klasiklerimiz/IV: “Keşfu'l-mahcûb”(Ebu'l-Hasen Ali bin Osman bin Ebî Ali “el- Hucvîrî-ö. 465/1072), *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Yıl 2001, sayı: 5, s. 211.

⁹⁹ Hucvîrî, *Keşfu'l-mahcûb: Hakikat Bilgisi*, çev. Süleyman Uludağ, Dergah yay., İstanbul 1982, s. 68

¹⁰⁰ Cağfer Karadaş, *Gazzâlî*, İnsan Yay., İstanbul 2004, s. 88-89

kısmını yazmıştır.¹⁰¹ Bu kısımda kalb, riyazât, ahlâkı güzelleştirme, şehveti kırma, dilin âfetleri, gazab, dünyayı zem, cimrilik ve mal sevgisi, riyâ ve şöhrete kapılmama, kibir, ucub gibi konular yer alır. Dördüncü kısmın adı ise kişiyi bu tehlikelerden kurtaran şeyler anlamında ‘Münciyât’ olmuştur. Bu kısımda bazı tasavvufî hal ve makamlar ayrıntılı olarak anlatılır. Bunlar tevbe, sabır, şükür, havf-recâ, fakr-zühd, tevhid-tevekkül, muhabbet-şevk, niyet-ihlâs-sıdk, murâkabe-muhâsebe, tefekkür ve ölüm konuları yer alır.¹⁰²

Tasavvufî âdâb ve erkâna ait konuları işlemeyle meşhur olan tasavvuf klasiği Şihâbeddîn Ebû Hafs Ömer bin Abdullah Sühreverdî (ö. 632/1234)’nin kaleme aldığı *Avârifü’l-maârif* adlı eserdir. Ağırlıklı olarak tasavvufun pratik yönünü konu edinen eserin diğer tasavvuf klasiklerinden en önemli farklarından birisi, tarikatlar döneminde yazılmış olmasıdır. Diğer bir farkı ise kendisinden önce te’lif edilmiş olan *el-Lüma*”, *et-Taarruf*, *Kûtu’l-kulûb*, *er-Risâletü’l-kuşeyriyye*, *Keşfu’l-mahcûb*, *İhyâu ulûmiddîn* gibi eserlerden daha sonra kaleme alınmış olmasıdır.¹⁰³

2. *Vuslatü’s-sâlikîn’in Değerlendirmesi ve Muhtevâsı*

2a. *Vuslatü’s-sâlikîn’in Konuları*

Eserimiz özelde Müceddiddî koluna ait bir âdâb kitabı iken genelde ise Nakşbendiyye tarikatında şeyh-mürîd ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini anlatan bir kitaptır.

Gerek kendi döneminde yazılmış âdâb kitapları gerekse tasavvuf tarihi edebiyatında ilk dönemden itibaren kaleme alınmış âdâb kitapları ile kıyasladığımızda muhtasar bir âdâb eseri olarak nitelendirmemiz uygun olacaktır. Ele aldığı konu sayısı az olduğu için âdâba ait bir risâle olarak da değerlendirilebilir.

¹⁰¹ Karadaş, *age.*, s. 94.

¹⁰² Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed, *İhyâu Ulûmi’d-Dîn*, Terc.: Ahmet Serdaroğlu, Bedir Yay. 3. Baskı, İstanbul 1974, c. III-IV.

¹⁰³ Aşkar, *age.*, s. 85.

Vuslatü's-sâlikîn'i konuları açısından ele aldığımızda üç ana başlığı olduğunu görüyoruz. Birinci bölümde 'Âdâbullah ve Âdâb-ı Resûlullah', ikinci bölümde 'Mürîdin Şartları', üçüncü bölümde ise 'Mürîdin Şeyhine Âdâbı' konuları tafsilatlı bir şekilde incelenmektedir.¹⁰⁴ Bu üç başlığın dışında, akıl ve aklın gereği olarak insanın sorumluluğunu anlatan bir mukaddime bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde ayrıca risâlenin içeriği, yazılış sebebi, yazarın adı, kaynakları ve ismi hakkında bilgi veren bir künye kısmı bulunmaktadır. Âdâba ait şartların tamamlanmasından sonra da Tetimme yerine geçebilecek bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde Nakşbendiyye tarikatının öne çıkan özellikleri ve tâlib ve sâiklere genel tavsiyeler bulunmaktadır. Bu özellikleri ve ilerleyen sayfalardaki fasıl ve maddelendirme nitelikleri ile risâle, düzenli ve planlı bir eser görünümündedir.

Tasavvuf ve tarikat âdâbı hakkında yazılmış eserleri incelediğimizde, müelliflerinin genelde bağlı bulunduğu tarikat hakkında bilgilendirme yaptığını görmekteyiz. Ayrıca bu eserlerde, tasavvufî hal ve makamlar hakkında bilgi verme, bazı tasavvufî kavramları açıklama, sosyal ve ailevî ahlakla ilgili konulardaki âdâb, tekke ve sohbet âdâbı, mürşid-mürîd ilişkileri vb. konuları içermekte olduklarını görmekteyiz. *Vuslatü's-sâlikîn*'de işlenen konular sınırlı olduğu için mürîd âdâbı hakkında ele alınmış bir risâle olarak değerlendirebiliriz.

Bu bağlamda müellifimiz Ebu'l-Ulâ [Alâ] Nâsireddin Ali b. Süleyman'ın *Vuslatü's-sâlikîn* adlı eserini, yakın dönemde yaşamış olan Müstakîmzâde Sâdeddîn Süleyman (ö.1202/1782)'ın kaleme almış olduğu *Âdâb-ı ülü'l-elbâb*¹⁰⁵ adlı risâlesini karşılaştırabiliriz. Bu risâle ile kıyaslama yapmamızın bir sebebi de her iki müellifin de Müceddidîliğin Anadolu'ya gelmesini sağlayan iki önemli mürşidin halifelerinin öğrencileri olmalarıdır. *Vuslatü's-sâlikîn* müellifi Nâsireddin Ali b. Süleyman, Müceddidiyye ekolünün piri Ahmed Farukî Sirhindî (ö. 1034/1624)'nin oğlu Muhammed Ma'sum Sirhindî (ö. 1079/1668)'nin halifesi Muhammed Murâd-ı Buhârî'nin (ö.1132/1720) halifelerinden Ali b. Süleyman el-Manastırî'nin

¹⁰⁴ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *Vuslatü's-Sâlikin*, vr. 9^a.

¹⁰⁵ Eserin yazma nüshaları: Süleymaniye Ktp., Mihrişah Bl., no: 197, Topkapı Saray Ktp., no: 1719, 1753.

halifelerindendir.¹⁰⁶ *Âdâb-ı ulu'l-elbâb* adlı Nakşbendiyye tarîkatına dair risâlenin yazarı Müstakîmzâde Sâdeddîn Süleyman (ö.1202/1782) ise Muhammed Ma'sum Sirhindî (ö. 1079/1668)'nin diğer halifesi Yekdest Ahmed Curyânî (ö. 1119/1707-8)'nin yetiştirip Anadolu'ya gönderdiği Muhammed Emin-i Tokâdî (ö. 1158/1745)'nin halifesidir.¹⁰⁷

Ebu'l-Alâ Nâsireddin Ali b. Süleyman'ın *Vuslatü's-sâlikîn* risâlesi, mürîdin şeyhine karşı göstermesi gereken âdâb konularını içeren otuz beş varaklık bir risâledir. Maddeler halinde verilen bu hususlar, iki ana başlıkta toplanmıştır. Mürîdin şartları hakkında yazmış olduğu bölümde sıralamış olduğu on madde, genelde şeyhin emrine iltizam ve ona teslimiyetle ilgili konular içermektedir. Mürîdin şeyhine karşı göstermesi gereken âdâbı anlattığı diğer bölümde ise tekke âdâbı da diye isimlendirebileceğimiz, mürîdin davranışlarında ve insanlarla ilişkilerinde dikkat etmesi gereken konular işlenmektedir. Tetimme bölümünde ise kısaca genel tavsiyelerde bulunarak risâlesini sona erdirmektedir.

Müstakîmzâde Sâdeddîn Süleyman (ö.1202/1782)'ın *Âdâb-ı ülü'l-elbâb* adlı risâlesini incelediğimizde ise on altı varak uzunluğunda bir eser olmasına rağmen içeriğindeki konu başlığı sayısı dört yüz civarındadır.¹⁰⁸ Konular birer ikişer cümle ile işlenmiştir, fazla ayrıntıya girilmemiştir. Bu risâle üzerine yapılan tez çalışmasında, içindeki konular belli ana başlıklar halinde toplanmıştır. Bu başlıklara göre eserin içerisinde şahsî âdâb, aile âdâbı, sosyal hayattaki âdâb ve tekke âdâbı gibi konularda hayatın tüm alanlarında, bir mürîdin dikkat etmesi gereken hususlar dile getirilmiştir.¹⁰⁹

Âdâb-ı ülü'l-elbâb risâlesi, *Vuslatü's-sâlikîn*'e göre daha kısa olmasına rağmen temas ettiği konular itibariyle daha geniş bir çerçevede tavsiye ve kurallar içermektedir. *Vuslatü's-sâlikîn*'de ise mürîd âdâbı konusu ile sınırlı olan içerik, daha planlı ve düzenli

¹⁰⁶ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 34^a.

¹⁰⁷ Halil İbrahim Şimşek, *age.*, s. 66-68.

¹⁰⁸ Zekeriya Yıldız, *Müstakîmzâde Sâdetdin Süleyman b. Muhammed'in Âdâb-ı ülü'l-Elbâb Adlı Risâlesi Bağlamında Tarikat Âdâbı ile İlgili Görüşleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2007, s. 10.

¹⁰⁹ Zekeriya Yıldız, *age.*, s.15-225

bir şekilde işlendiği gibi, âyet-i kerîmeler ağırlıkta olmak üzere hadis-i şerifler, deyişler ve menkıbelerle zenginleştirilmiştir.

2. *Vuslatü's-sâlikîn'in Muhtevâsı*

2a. *Eserin İsmi ve Yazılış Gayesi*

2a1. *Eserin ve Müellifin İsmi*

Nâsıreddin Ebu'l-Ulâ [Alâ] Ali b. Süleyman, risâlenin mukaddime bölümünde eserin ismini şöyle belirtmektedir: "...lisân-ı Türkîye tercüme edip *Vuslatü's-sâlikîn* deyu ad koydum."¹¹⁰ Risâlenin diğer nüshaları da aynı isim ile kayıtlara geçmiştir.

Vuslatü's-sâlikîn'i kaleme alan müellif kendi ismini ise şu şekilde belirtmiştir: "...bu kalîli'l-bid'a kesîri'z-zirâa, beyne'n-nâs menzile-i ademde, hâdimü'l-fukarâ-i Nakşbendiyye, Nâsıreddîn Ebu'l-Ulâ [Alâ] Ali bin Süleyman (Silifkevî) afâ anhumâ'l-afuvvü'r-rahmân kuddise sırruhû mürîd-i sâdıklarının mübtedîlerine bergüzâr olmak için bu risale-i şerîfe-i (.....) vesâir mevâzî'dan intihâb edip lisân-ı Türkîye tercüme edip *Vuslatü's-sâlikîn* diye ad koydum." Silifkevî nisbesi sadece bir nüshada yer almaktadır.¹¹¹

Risâlenin iki nüshasının kütüphane kayıtlarında yazar adı olarak 'Tâcüddîn Şeyh' ismi de yer almaktadır.¹¹² Eserin kaynakları arasında 'Tâcüddîn Şeyh'in¹¹³ *Âdâbu'l-meşîha ve'l-mürîdin* adlı kitabı da yer aldığı için, bu ismin sehven yazar olarak verilmiş olabileceğini düşünüyoruz.

Diğer bir nüshada ise yazar adı Şeyh Ali Efendi şeklinde yer almıştır. Risâlenin müellifinin isminin geçtiği varakta Nâsıreddîn Ebu'l-Ulâ [Alâ] Ali bin Süleyman ismi

¹¹⁰ Nâsıreddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 9^b.

¹¹¹ Bk. Süleymaniye Ktp., Pertev Paşa, no:247, vr. 3^b.

¹¹² Bk. İstanbul Millet Ktp., Ali Emîrî, no: 977 – 978.

¹¹³ Tâceddîn bin Zekerîyya el-Osmânî için bk. bu çalışmamız s. 30.

yer almaktadır.¹¹⁴ Aynı nüshada müstensih olarak Rüşdî Mustafâ b. Mehmed Kütâhî ismi yer almaktadır.¹¹⁵

2a2. Eserin Yazılış Gayesi

Risâlenin ilk bölümünde yazarımız, insanın yaratılış gayesinin marifetullaha erişmek olduğunu ve bu kemâlâta nâil olmanın da Resûl-i Ekrem (s.a.v.)'e zâhiren ve bâtinen ittibâ'dan başka yolunun olmadığını söyler. Zâhiren ittibâ', ehl-i sünnet ve'l-cemaat ulemâsının yazdıklarının zâhirini tatbik etmekle olur. Bâtinen ittibâ' ise ancak 'ezvâk, ahvâl ve ahlâk' ile mümkündür.¹¹⁶ Bunların bazıları her ne kadar ilmen beyan edilmiş olsa da 'elfâz ve ibârâtın tahammülü' sınırlı olduğundan dolayı, bu hallere ancak bir 'pîr-i kâmilin' sohbetine ve hizmetine devam ile ulaşılabilir.

Bu sohbet ve hizmetin de şartlarını şöyle açıklar: “Pes ol sohbet-i şerifeye nâil olmak ekall-i mertebe üç nesneye mevkûfdur: Ol üç nesnenin evvelkisi âdâbullâh ve âdâb-ı resûlullahdır. İkincisi şerâit-i mürîddir. Üçüncüsü mürîdin şeyhine âdâbıdır. Pes bu üç nesne olmaksızın ol netice hâsıla olmak ve ol saâdete nâil olmak emr-i bâiddir.”

Bu şartlar yerine getirilmeden ulaşılan hal ve makamları müellifimiz, bozkırda kendiliğinden yetişen meyve ağaçlarına benzetir. Bakımı yapılmayan bu ağaçların meyve yetiştiremeyeceğini, yetişse de lezzetsiz olacağını anlatır.

Daha sonra kendi dönemindeki tarîkat ehlinin bir özeleştirisini yapar ve söyler: “Zamanımız mürîdlerinin kendilere himmetleri kâsıra olmakla ol şeyleri bilmezler. Ve bilmek kaydında dahi olmazlar. Olsalar dahi ekserî cehl üzerlerine gâlip olmakla, Arabî kitaplardan çıkarmazlar. Öyle iken şeyh bizi irşâd etsin demeleri emr-i acîbdır.”¹¹⁷

Nâsireddîn Ebu'l-Ulâ [Alâ] Ali bin Süleyman, bu durum ve minvâl üzere olan mürîdânın hallerine ‘merhameten ve şefâaten’, yeni başlayan sâdık mürîdlere bir kılavuz olması için böyle bir derlemeyi oluşturup Türkçe'ye tercüme ettiğini ve eserinde

¹¹⁴ Şeyh Ali Efendi, *Vuslatu's-sâlikîn*, Ankara Milli Ktp., Yazma Eserler, no: 3462/5, vr. 83^b.

¹¹⁵ Şeyh Ali Efendi, *age.*, vr. 98^a.

¹¹⁶ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 8^a.

¹¹⁷ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 9^a.

yazılanlarla amel eden sâdıkların vuslatına sebep olacağını umduğunu söyleyerek, eserinin yazılış gayesini açıklar.

2b. Eserin Nüshaları

Vuslatü's-sâlikîn adlı eserin ulaşabildiğimiz kadarıyla yirmi üç adet nüshası bulunmaktadır. Bunlardan dokuz nüsha Süleymaniye Kütüphanesi'nin değişik bölümlerinde, on üç nüsha yurt içindeki değişik kütüphanelerde ve bir nüsha da Mısır Milli Kütüphanesinde yer almaktadır. Bu nüshalar şunlardır:

İst. Süleymaniye Ktp. Nafiz Paşa Bl., No.:444

1. Çalışmamıza esas nüsha olarak kabul ettiğimiz bu nüsha, 32 varaktır. İstinsah tarihi 1199 olan eserin müstensihi belli değildir. Fakat eserin ilk sayfasının kenarında 'en-Nâmî nüshası' şeklinde bir kayıt bulunmaktadır. Temiz bir nesih hattı ile istinsah edilen eserin sayfa kenarlarında bölüm başlıkları bulunmaktadır.

2. İst. Süleymaniye Ktp. Esad Ef. Bl., No.:1722. (134-154 varakları arası kayıtlı). Müstensih olarak Dikenli İbrahim ismi kayıtlıdır.

3. İst. Süleymaniye Ktp. H. Mahmud Ef. Bl., No.: 2632 (8-30 varakları arası kayıtlı)

4. İst. Süleymaniye Ktp. H. Mahmut Ef. Bl., No.:3212 (41 vr.)

5. İst. Süleymaniye Ktp. Hafid Ef. Bl., No.: 463 (82-112 varakları arası kayıtlı)

6. İst. Süleymaniye Ktp. Kılıç Ali Paşa Bl., No.: 1032 (107-146 varakları arası kayıtlı)

7. İst. Süleymaniye Ktp. Kılıç Ali Paşa Bl., No.: 586 (27 vr.)

Her sayfa 23 satırdan müteşekkil olup sayfa kenarlarında kırmızı kalemle bölüm başlıkları ve kitabın önemli noktaları not düşülmüştür. Risâlenin başına düşülen 'Risâle-i Hazret-i Şeyh Murâd Efendi, Tercüme Ali Efendi Nakşebendî Kaddesellâhü sirruhüme'l-azîz' notundan Nâsireddin Ali b. Süleyman'ın mütercim olarak kabul edildiği, Muhammed Murâd Buhârî'nin risâlenin müellifi kabul edildiği anlaşılmaktadır. Ancak metnin içerisinde eserin Ali bin Süleyman'a ait olduğuna dair

kayıt bulunmaktadır. Bu nüshanın devamında Muhammed Ma'sum'a ait '*Risâle-i Sülûk*' adlı eser ile müellifini bulamadığımız '*Risâle fî Ahvâli Nefsi'n-Nâtıka*' bir eser bulunmaktadır.¹¹⁸ Transkripsiyon yaparken metin karşılaştırmasında, C nüshası olarak bu nüshayı kabul etmiş bulunuyoruz.

8. İst. Süleymaniye Ktp. Pertev Paşa Bl., No.: 247 (29 vr.)

Bu nüsha es-Seyyid eş-Şeyh Muhammed Hilmi b. Ali el-Muğnî tarafından 1239 yılında Gazanfer (?) Medresesinde intinsâh edilmiştir. Cildi deri kaplama ve ebru ile tezyin edilmiştir. Giriş sayfası tezhiplidir diğer sayfalar ise kırmızı çerçeve içerisine alınmıştır. Şahıs isimleri, paragraf ve konu başlıkları kırmızı mürekkep ile vurgulanmıştır. Bu nüshayı diğerlerinden ayıran bir özelliği de müellifin ismine Silifkevî nisbesinin eklenmiş olmasıdır. Transkripsiyon yaparken metin karşılaştırmasında, B nüshası olarak bu nüshayı kabul etmiş bulunuyoruz.

9. İst. Süleymaniye Ktp. Dügümlü Baba Bl., No.: 385.

Eserin ilk sayfasında, kitabı vakfeden olarak es-Seyyid İsmail Sâdık Kemal b. El-Hac Muhammed Salih Vecîhî Paşa ismi kayıtlıdır. Vakıf tarihi ise 1291 yılıdır. 1172 senesinde istinsah edilen nüsha rık'a hattı ile kaleme alınmıştır. Sayfa kenarlarına düşülen notlarla bazı kapalı ifadeler izah edilmeye çalışılmıştır. Gene sayfa kenarlarında madde numaraları, bölüm ve kıssa başlıkları not olarak gösterilmiştir.

10. Bursa İnebey Yazma Eserler Ktp. Orhan Gazi Kol., No.: 692/3

11. İBB Atatürk Kit. Osman Ergin Türkçe Yaz., No.:353

12. İBB Atatürk Kit. Osman Ergin Türkçe Yaz., No.:451

13. İBB Atatürk Kit. Osman Ergin Türkçe Yaz., No.:812

14. İBB Atatürk Kit. Osman Ergin Türkçe Yaz., No.:1329

15. İBB Atatürk Kit. Osman Ergin Türkçe Ya., No.:447

16. Ankara Milli Ktp., 06 Mil. Yaz., No.: 5252/3

¹¹⁸ Bk. İst. Süleymaniye Ktp. Kılıç Ali Paşa Bl., No: 586/2 ve 586/3, vr. 31

17. Ankara Milli Ktp., 06 Mil. Yaz., No.: 3312/2

18. Ankara Milli Ktp., 06 Mil. Yaz., No.: 3462/5.

Bu nüshada eser sahibi olarak Şeyh Ali Efendi ibâresi yer almaktadır. Müstensih olarak da Rüşdî Mustafa b. Mehmet Kütâhî ismi kayıtlıdır.

19. İst. Millet Ktp. Ali Emirî Kol., Şer'iyye Bl., No.:977/1.

Bu nüshanın tarama kayıtlarında eser sahibi olarak Nâsireddin Ali b. Süleyman'ın yanında Tacüddin Şeyh kaydı da bulunmaktadır.

20. İst. Millet Ktp. Ali Emirî Kol., Şer'iyye Bl., No.:978

21. Çorum Hasan Paşa İl Halk Ktp., No.: 747/2

22. Kütahya Vahit Paşa İl Halk Ktp., No.: 1503

23. Mısır Milli Ktp. Türkçe Yaz., Mecâmî' Türkî Talat Bl., No.:148¹¹⁹

2c. Eserin Bölümleri

Vuslatü's-sâlikîn bir derleme-telif eser olmasına rağmen konuları ele alışı, işleyişi ve kitabın teknik oluşumu açısından günümüz kitap yazım mantığı ve tekniklerine yakın bir tarzda telif edilmiştir. Kitabın giriş, gelişme ve sonuç bölümleri olduğu gibi bu bölümler içinde oluşturulan fasıllar ve fasıl içindeki maddelendirme ve paragraf tekniği esere bir düzenlilik ve anlaşılabilirlik kazandırmıştır. Şekil bakımından olan bu düzenliliğin yanı sıra konuların işlenme tarzı ile eser ön plana çıkmaktadır. Didaktik bir eser olduğu için öğreticiliğin etkisini artırmak için benzetmeler kullanılmıştır. Bu benzetmelerin bazıları şunlardır: Şeyh-Kâbe benzetmesi¹²⁰, şeyh-

¹¹⁹ Eserin tespit edebildiğimiz tek yurtdışı nüshası, bu nüshadır.

¹²⁰ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr.12^a.

mürîd yakınlığının sonucu için fitil-duhân benzetmesi¹²¹, şeyhin kalbi-bahr benzetmesi¹²², şeyh için mizmâr ve oluk benzetmeleri.¹²³

Eserin kendi bölümlerine sâdık kalarak içeriğini sınıflandıracak olursak muhteva hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olabiliriz.

Eser mukaddime bölümünü takip eden ve kitabın omurgasını teşkil eden üç fasıldan ve bir de sonuç bölümünden müteşekkildir. Sonuç bölümünde ise iki fasıl vardır. Birincisinde, Nakşbendiyye silsilesi anlatılmaktadır. İkinci fasılda ise ehl-i tarîk olan kişilerde görülmesi gereken bazı güzel haller sıralanmaktadır.

Eser besmele-hamdele ve dua cümleleri ile başlar. Daha sonra aklın önemine vurgu yapılarak giriş yapılır. Akıl sahibi kılınan insanın bu özelliğiyle sâir hayvânâtтан mümtaz ve mükerrerem kılındığı anlatılır. Akıl sahibi olma ile mükellefiyet arasındaki bağ ise şu şekilde kurulur: "... akıl dünyanın kamu nimetlerinin a'zâmı ve eşrâfı imiş. Çün böyle olduysa ol nimet mukâbelesinde kulluk vâcib olup ol sebepten akıl, medâr-ı teklîf olduğu için Hak Sübhânehû ve Teâlâ "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. (Zâriyât, 51/55)" buyurdu."¹²⁴ Kulluk etmek ve ibâdetin, müfessirler tarafından 'ma'rifet ve tevhid' olarak yorumlandığını söyleyen müellifimiz, Allah Teâlâ'nın kullarına yardım muvâcehesinde, ma'rifetullah ve tevhide ulaşabilmeleri için Nebiy-yi Ekrem (s.a.v.)'i gönderdiğini ifade eder.

Bu noktadan sonra ittiba' kavramı üzerinde durulur ve Allah Resûlü (s.a.v.)'ne bağlanmanın önemi şu şekilde vurgulanır: "Çün böyle olduysa bizim ol vâsıtaya tav'an her vechile zâhiren ve bâtinen tabi' ve münkâd ve müsellemler olup onlara muhabbet kamu eşya üzerine mukaddem olmayınca ma'bûda ve ma'bûdu ma'rifete vuslat ve kemâlât-ı zâhiriyye ve bâtınıyyeye nâil olmak âdetullaha muhâlif oldu."¹²⁵

¹²¹ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 23^a.

¹²² Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 23^b.

¹²³ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 31^b.

¹²⁴ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 7^a.

¹²⁵ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 7^b.

İttibâ' nın zâhiri ve bâtinî olarak ikiye ayrıldığını söyledikten sonra ayrıntılarını îzah eder: "Zâhiren ittibâ', ehl-i sünnet ve'l-cemâat ulemâsının yazdıklarının zâhirini tatbîk etmekle olur. Zîrâ ulemâ rahimehümüllâh evda' ve ekvâl ve ef'âl-i Resûlüllâh aleyhi's-selâmı bilâ ziyâde velâ noksân hıfz ve zabt etmişlerdir ki ona ilm-i fıkıh derler ve ilm-i hadîs ve ilm-i tefsîri mütekeffeldir. Ve bâtinen ittibâ' ezvâk ve ahvâl ve ahlâkdır. Gerçi bunların ba'zısını ilmen beyân etmişler, lâkin bi-tamâmihî beyân mümkün değildir. Zîrâ elfâz ve ibârâtın tahammülü yoktur."¹²⁶

Lafız ve cümlelerin tam olarak açıklayamadığı bu ilmi ancak, mişkât-ı nübüvvetten zevk ve vicdân yoluyla alan meşâyih-i kirâmın bâtını taşıyabilmekte ve bu kişiler de sahip oldukları ilmi, kendi sohbetlerine ve hizmetlerine devam eden sâliklerin kalplerine ve dimağlarına aktarmaktadırlar.

Ma'rifet ilmine nasıl vasıl olunabileceğini bu şekilde bir mantık silsilesi içinde mürîd-mürşid ilişkisi çerçevesine kadar getiren müellifimiz, bundan sonra "ol sohbet-i şerifeye nâil olmanın ekall-i mertebe üç nesneye mevkûf" olduğunu belirtir.¹²⁷ Zaten eserimiz de bu üç noktanın açıklamasından müteşekkildir. Mukaddime bölümü, eserin yazılış sebebi, müellifi, kaynakları ve isimlendirilmesini anlatarak sona ermektedir.

Eserin 10^a ve 32^a varakları arasında kalan ve uzunca bir kısmını meydana getiren gelişme bölümü, dört fasıldan müteşekkildir.

İlk fasılda, 'tâlib-i sâdık'ın yapması gereken birinci şartın, âdâb ilmini öğrenmesi ve sonrasında da şeyhinin hizmetine ve sohbetine devam etmesi anlatılır. Tasavvufun tamamının edebten ibâret olduğu hatta âdâba riâyât etmenin mürîd üzerine farz olduğu söylenilir. Âdâba uymayan insanın, gerek dünya gerekse ahiret işlerinde olsun, hedefine vâsıl olamayacağı vurgulanır.

İkinci fasıl başlığı; "Allah Teâlâ'ya ibadetin Resûl aleyhisselâma mutâbaatın beyânındadır" şeklindedir. Bu fasılda, diğer fasıllarda olduğu gibi bir maddelendirme

¹²⁶ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 8^a.

¹²⁷ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 9^a.

takip edilmemiştir. İttibâ' konusu âyetler, alıntılar ve menkıbelerle ayrıntılı olarak işlenmiştir. Maddeler halinde sıralayacak olursak değinilen konular şunlardır:

Tâlibe lâyıkdır ki talebinde sâdık ola ve ibadetinde muhlis ola.

Ve dahi talebinde ve ibadetinde gayriyi işrâk yani ortak etmeye.

Ve dahi Allah Teâlâ'nın gayriden bir şey istemeye ve yardım dahi istemeye.

Ve dahi Allah Teâlâ'dan mâ-adê bir şeye meyil ve rağbet eylemeye. Dahi bir şeyin fevtinden mahzûn olmaya.

....sana ma'lum olsun ki sen Hak Teâlâ'dan mâ-adâ bir şeye kanaat edip râzı olma.

Pes bunların verâsın talep eyle.

Pes imdi ey tâlib, halâyıkın her birisinin haddine ve mertebesine göre âdâba riâyet ve mülâzemet lâzım oldu.

Ve dahi Hak Teâlâ'yı talepte şart-ı a'zâmin, kalbini Hak Teâlâ'dan gayriyi mutâlaâdan pâk eylemektir.

Ve dahi ebdânı muharramâtta pâk ve mekrûhâtta pâk eylemektir.

Pes Zât-ı Ehadiyye'nin gayriyi talep etmek, tâlip ile matlûb mâ-beyninde hicâbdar yani perde olur. Ve yahut tâlibi matlûbundan ırâk eyler.

Bu şartların sonunda müellifimiz kerâmet konusuna değinir. Keşif ve kerâmetin gurur sebebi olduğunu, şeytanın bir tuzağı olabileceğini ve fakat keşif ve kerâmet sahibine hakâret ve küçümseme gözüyle bakmanın doğru olmayacağını vurgular. Çünkü evliyânın kerâmetinin hak olduğunu ve ona inanmanın vâcib olduğunu açık bir şekilde ifade eder.

İkinci fasıl on bir şarttan oluşur ve mürîdin şartları anlatılır. Bazı şartlar üç beş cümle ile açıklanırken bazıları birkaç sayfa devam etmiştir. Biz de çalışmamızda bazı

şartların doğrudan metinde olduğu gibi buraya alacağız. Bir kısmını da metinden alıntılarla açıklayacağız. Her bir şart ‘ve dahi şerâit-i mezkûredendir’ veya ‘ve dahi on bir şarttan bazısı mürîde layıktır ki’ ibareleri ile maddelendirilmiştir. On bir şart şunlardır:

1. “Mürîd için lâzımdır kî kamu havâtırını, hayır ve şer, şeyhine izhâr eyleye.”¹²⁸

Şeyhi tabip gibi kabul eden Nâsireddîn Ali b. Süleyman, mürîdin bütün ‘havâtır’ını şeyhine anlatması gerektiğini söyler. Ki şeyh, mürîdinin hastalığına göre ilaç verip ondan hastalıkların def’i için teveccüh edebilsin.

2. “Eğer mürîd şeyhinin ef’âlinin vecih ve illetini bilmeyip ve tevîline kâdir olmazsa, kalbinde i’tiraz bâbını muhkem sed eyleyip, i’tiraz kaydına düşmeyip, Hazret-i Musa ile Hızır aleyhisselâmın kıssasına nazar ve teemmül eyleye.”¹²⁹

Şeyhe i’tiraz, bu yoldaki en çirkin kabahatlerden birisi olarak kabul edilir ve i’tirazdan meydana gelen ‘hicâb’ için bir çare olmadığı söylenir. İ’tiraz durumunda ‘hatar-ı azîm’ olduğu vurgulanır ve bu halden Allah’a sığınılır. Teslimiyet konusu işlenirken âdâb eserlerinde genellikle değinildiği gibi, Kur’ân-ı Kerim’de geçen Musa (as) ve Hızır kıssasına atıf yapılır.¹³⁰

3. “Tâlib-i tarîk-i Hak olan kimseler talebinde sıdk ve cehd üzere olup mihnetlere ve şiddetlere sabredip kat’an talebini terk etmeye. Dahi şeyhin irâdetinde sâdik-ı muhib ola.”¹³¹

Şeyhe karşı gösterilecek muhabbetin Allah Teâlâ ve Peygamber aleyhisselâma gösterilecek sevgiden sonra gelmesi gerektiği söylenir. Şeyhinin muhabbetini kazanmak isteyen mürîdin gönlünde, dünya sevgisi, şeyhine olan muhabbetine nispetle hardal

¹²⁸ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 13^b.

¹²⁹ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 13^b.

¹³⁰ Musa (as)’ın üstün merhamet ve ilim sahibi birisi ile yaptığı yolculuk, Kehf Sûresi 60-82 ayetleri arasında anlatılmaktadır.

¹³¹ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 14^a.

tanesi kadar olmalıdır. Ki şeyhin mürîdine olan muhabbeti, Hak Teâlâ'nın ona olan muhabbetinin mukaddimesi gibidir.

Bu şartın devamında, şeyhe olan teslimiyet ve bağlılıkta bir noksanlık olması veya şeyhinden başkasına kalbinde bir meyil bulunması durumunda, mürîdin bâtınının Hazret-i Vâhidiyye'ye açılmayacağı da açıklanır. Tasavvuf önderlerinin bu şarta riâyet konusunda ısrarla durduklarını açıkladıktan sonra şu şekilde bir nasihat ile maddeyi sonlandırır: “Mürîd şeyhine rabt-ı kalb eyleyip severek mâlen ve bedenen hizmet-i şerîfesine müdâvemet eyleye. Malından bir şey bedel ve sarf ettikde, kalbine bir şey gelmekten hazer eyleye.”¹³²

4. Bu şartta mürîdin, şeyhinin bütün fiillerine uymasının doğru olmayacağı, Zîrâ onun bazı amellerinin kendi makamı ve hâli gereği olabileceğine dâir âdâb üzerinde durulur. Eğer şeyh yapmış olduğu ameli mürîdânına emreder yahut o fiili sünnet-i müekkeden olursa, taklit edilebileceği söylenir.

5. “Şeyh bir şeyle emrettikde şeyhin emrine imtisâlde tevakkuf etmeye. Belki te'vilsiz ol şeyi tahsîle sa'y-i tâm eyleye.”¹³³

Şeyhin mürîdine emrettiği şeylerin Allah'ın emri olduğu veya kendi firâsetiyle emrettiği konular olduğu, bu emirlerin kimi zaman ‘zâhir-i şer-i şerîfe muhâlif’ olabileceği anlatılır. Bu görevlerin yerine getirilmesinde bir tereddüt olmazsa, kişinin birtakım lütuf ve ihsanlara ulaşılabilceği anlatılır. Özellikle mürîdin akîde ve irâdesinin doğru olacağı, kendisine işaretler ilminin kapısının açılacağı, manâların incelikleri ve hakikatlerine vakıf olacağı müjdesi verilir. Şeriatın zâhirine uygun gözükmeyen emirlere muhatap olan iki farklı mürîdin, bu emirlere riayet ettikleri ve etmedikleri durumda başlarına neler geldiği, sonlarının ne olduğu ve bu emirlerin hikmetini açıklayan iki menkîbe ile konu sonlandırılır.

¹³² Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 14^b.

¹³³ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 15^a.

6. “Şeyhin telkini gerek zikir-i şerîf olsun gerek teveccüh olsun gerekse murâkabe olsun her ne ise onunla amel edip bir şeye bakmayıp cümle evradını terk eyleye.”¹³⁴

Mürîd, bu yola girdikten sonra daha önce kendisine vazife edinmiş olduğu bütün virdleri bırakıp, şeyhinin kendisine telkin ettiği şekilde- ne fazla ve ne de eksik-görevlerini yerine getirmelidir. Çünkü şeyh mürîdinin haline vâkıftır. Onun kabiliyetinin, ruhî ve nefsânî kusurlarının farkındadır. Ve bunların tedavisi doğrultusunda bir reçete hazırlamıştır. Bu onun fîrasetiyle olmaktadır.

7. Bu şart ahlâkî konular içermektedir. Kişinin kendisini herkesten alçak görmesi, kimseye haksızlık etmemesi, üzerinde kul hakkı olmadığı gibi kendi üzerinde de hiç kimsenin hakkını koymayıp herkese hakkını helal etmesi konuları üzerinde durulur.

8. “Ve dahi kalbini şeyhin kendine telkîn eylediği zikir-i şerif ile tamirde mübâlağa eyleyip hayran ve şerren kalbine bir şey getirmemeye sa’y-ü tâm eyleye.”¹³⁵

Mürîdin şeyhinin emrine uymasının, onun manevî terbiyesini sağlayacak emirler için de geçerli olduğu hatırlatılır. Çünkü insan olmamız gereği kalbimize bazı düşüncelerin gelebileceği, bunu Allah Teâlâ’yı zikir ile kaldırmaya çalışmamız gerektiği anlatılır. Eğer bundan bir fayda sağlayamazsa gönlüne gelen bu havâtırı şeyhinden gizlemeyip ona anlatmalıdır. Böyle olmazsa kişinin gafillerden olma ihtimali ortaya çıkar.

Gaflet, konusundaki açıklamaları şu şekildedir: ‘Zirâ sûfiyye katında vakt-i gaflet küfr-i hafîdir...’

Bu noktada müellifimiz zikir konusu ile ilgili üç tarifi arka arkaya şu şekilde aktarır:

¹³⁴ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 16^a.

¹³⁵ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 16^b.

“Sûfiyye katında.... gayrıyı zikr, şîrk-i zâhirdir.”¹³⁶

“...hakikat-ı zikr, gafleti tard edip atmaktır”.

“bir şeyi hakikat-ı zikr ile zikretmek ol şeyin mâ-adâsını unutmaktır”.

9. “Tâlib-i sâdika lazım ve layıktır ki, maksudu dünyadan ve âhiretten asla bir şey olmayıp ancak Zât-ı Ahadiyyet ola”.

Bu şart iki kısımdan oluşur. Birinci kısımda ‘maksud’ ve ‘murâd’ üzerinde durulur. Bu konuda mürîdin düşebileceği hatalar ve sonuçları açıklanır. Eğer kişinin isteği maddi bir şey olursa yahut amacı bir hal ve makam sahibi olmak olursa, o kişinin ‘hevây-ı nefsinin tâlibi’ olduğu söylenir. Hatta bir kimsenin maksudu, nefsini terbiye etmek, bir takım manevi hallere ulaşmak, fenâ, bekâ vesâir ahvâle sahip olmak gibi hedefler ise, o kişinin, Hakk’ın tâlibi değil de nefsinin kemâline talip olduğu hatırlatılır. Hatta nefsinin veya hâlinin kulu olduğu ihtar yapılır.

İkinci kısımda ise teslimiyet üzerinde durulur. Mürîdin, şeyhine karşı ‘meyyit yıkayıcının elinde meyyit gibi... Yahut katı yel önünde kuru yelken gibi’ olması gerektiği anlatılır. Mürîd teslimiyette öyle bir hale gelmelidir ki; şeyhinin hatasını kendi doğrusundan daha kuvvetli olduğuna inanmalıdır. Bu noktada mürîdin şeyhine karşı göstermesi gereken bir âdâb daha hatırlatılır: ‘Ve dahi şeyhe bir şey ile nush eylemeye, şeyh nasihata tâlib olmazsa.’ Konu ile ilgili bir kıssa anlatılarak önemi vurgulanır.

Mürîd kelimesinin anlamının iradesi olan, isteyen anlamına geldiğini düşünürsek, gerçek anlamda teslim olan mürîdin iradesini kullanamayan değil, kullanabilen birey olabildiği sonucuna ulaşırız. Yapılan eleştiriler eğitici konumunda olan mürşidin, bu manevi yolculukta hangi rolü üstlendiğini ve nereye kadar gerekli olduğunu bilememekten kaynaklanmaktadır. Bir rehber konumunda olan mürşid, amaç değil; kendisine bağlanan mürîdin manevi hatalıklarını farklı metodlar kullanarak iyileştiren ve onu Allah’a ulaştırmaya çailşan bir araçtır. Zaten Silifkevî’de bu maddenin giriş cümlesinde, “Tâlib-i sâdika lazım ve layıktır ki, maksudu dünyadan ve

¹³⁶ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 17^a.

âhiretten asla bir şey olmayıp ancak Zât-ı Ahadiyyet ola” diyerek bu hususa vurgu yapmıştır.

Tasavvufî anlayışa göre, kişi mürşidini seçerken onun vasıflarını iyice araştırmalı, yetkin birisi olup olmadığını araştırmalıdır. Onun bu alanda kendisi için bir rehber olacağına kanaat getirdikten sonra da terddütsüz ona teslim olmalıdır. Mürşide karşı gösterilen mutlak itaatın, istismar ve yanlış amaçlar için kullanılmaması için mürîd, mürşidin taşıması gereken vasıfları bilmeli ve bu özelliklere sahip olanları rehber olarak seçmelidir.

10. Onuncu şartın içeriğinde de daha önce bazı şartlarda değinilen şeyhin emrine teslim olma vurgulanır. Bir farkla ki; müridin şeyhine teslim olduğu gibi onun müridlerin veya halîfelerinden öne çıkardığı kimselere de teslim olup hürmet ve ta’zimde kusur etmemesi anlatılır. Velez ki onların ilmi bizim zâhiri ilmimizden az olsa bile. Konunun devamında ise mürîde şeyhinden daha sevgili bir kişinin olmaması gerektiğine dâir bir menkıbe hikâye edilir.

Şeyhin sohbetinde dikkat edilecek âdâb kuralları olarak da, gereğinden fazla konuşmama, sağına ve soluna bakmama ve kalbine yönelerek oturma konularına değinilir.

11. Müridin şartlarının neler olduğunu açıklayan bu on bir maddeden sonuncusu, mürîdin bir kimseden ihtiyacını istemesinin doğru olmadığı, eğer zorunlu olan bir durum varsa halini şeyhine açması, ona ulaşamazsa da bir sâlih, cömert insana sorması tavsiye edilir.¹³⁷

Gene bu maddenin devamında insanlar arası ilişkilerde dikkat edilmesi gereken bir takım ahlak kuralları sıralanır. Hiç kimseye öfkelenmemek, hakaret etmemek, küçümseyerek bakmamak gerektiği anlatılır. Gazap ve öfkenin zikrin nurunu yok edip söndüreceği uyarısı yapılır. Ayrıca ‘talebe-i ilmiye’ ile tartışma ve münâzara

¹³⁷ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 19^a.

yapmanın unutkanlığa sebep olacağı ve kalpte keder ve sıkıntı (küdürât) meydana getireceği ifade edilir.

Müridin şartlarını beyân eden bu şartların sonunda müellifimiz ‘Şerâit-i Cüneydiyye’ diye adlandırıldığını söylediği, Cüneyd-i Bağdâdî ‘nin sohbet, inkıta’¹³⁸ ve sülûktan faydalanabilmek için ortaya koyduğu sekiz şartını sayar. Bunlar eserimizde şu şekilde sıralanır: “Evvelki devâm-ı vüdû, ikinci devâm-ı halvet, üçüncü devâm-ı savm, dördüncü devâm-ı sükût, beşinci devâm-ı zikir, altıncı nefy-i havâtır; gerek hayr gerek şer, yedinci i’tikâd-ı pâk ve kemâl-i teslim ile kalbini şeyhine rabt etmektir-bu şartın tafsili yukarıda geçti-, sekizinci şart Allah’a ve şeyhine i’tirâzı terk edip, kabz ve bastı Hâlık’tan bilip teslim göstermektir.”¹³⁹

Eserimizin üçüncü faslı müridliğin âdâbı hakkındadır. Bu fasılda müellifimiz herhangi bir kaynak göstermemekle birlikte, tasavvufî düşüncede ve uygulamada genel kabul gören on beş âdâbı özetleyerek tâliblere beyân ettiğini açıklar.¹⁴⁰

Bu on beş âdâbı açıklamaya başlamadan önce yaklaşık dört varak kadar devam eden ve şeyhe muhabbetin öneminin anlatıldığı, bu fasla giriş olarak kabul edebileceğimiz bir bölüm vardır.

Bu bölümde şeyhden gelen feyz ve rahmetin, mürîdin kalbine, şeyhine karşı göstermiş olduğu muhabbeti miktarınca kuvvet vereceği, mürîdin bir başka şeyhe-kendi şeyhinin şeyhi bile olsa- meyl etmemesi gerektiği anlatılır. Devamında ise şeyhin kalbinde, mürîdinin muhabbeti yerleşir yani şeyh müridini kabul ederse, bunun Allah ve Resûlünün kabulünün bir alameti olduğu anlatılır. Ve kaynak göstermeden şu alıntı aktarılır: “Sa’y eyle! Hatta kulûb-ı evliyâda senin için kabul hâsıl ola. Çün kabûl-ü kalb velîde müstekar ve mütemekkin olursa ol kimse için iki cihan maksûdu hâsıl olur. Zîrâ Allah Teâlâ evliyâ kullarının kalplerine her gün üçyüzaltmış kere rahmet nazarıyla

¹³⁸ İnkıta’: Herkesten vazgeçip bir kimseye bağlanma Bk. Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 1993, s. 439

¹³⁹ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 19^b.

¹⁴⁰ Bu bölümdeki maddeler de, önceki bölümde olduğu gibi Tâceddin bin Zekerîyya’nın eserinden alınmıştır. Bk. Tâceddin bin Zekerîyya, *age.*, vr. 17-22)

nazar eder. Pes Allah Teâlâ seni velînin kalbinde mevcut bulursa murâdın ve matlûbun hâsıl olur. Bu ni'met-i 'uzmâ müyesser olmazsa sa'y eyle ki hatta onların muhabbetleri kalbinde müstekar ve müstahkem ola."¹⁴¹ Şeyhin kabulüyle ilgili şu uyarı da yapılır: "... eğer birisi kabul ederse kamusu kabul eder. Eğer birisi reddederse kamu meşâyih reddederler."¹⁴²

Mürîdin üzerinde şeyhin hakkının çok olduğu ve fakat bu hakların içerisinde bazı hakların edâsının ancak 'hüsnü âdâba riâyet' ile kolaylaşabileceği anlatılır. Bu hakların en büyüğünün tarikat-ı âliyyeye hürmet ve saygı olduğu, bu saygıda gösterilecek ihmal ve müsâmağanın, kusur, hata ve noksanlıklara sebep olacağı hatırlatılır.

Mürîdlerin taklit edip edemeyeceği konusuna müellifimiz, mukallidin taklit ederek muhakkik olabileceği zâviyesinden yaklaşır ve Hâce Muhammed Pârsâ Hazretlerinden şu nakli yapar: "Bana şeyhim Şeyh Bahâeddîn Nakşbend, kendini taklît etmekle emretti. Ben dahi hangi emirde onları taklit ettimse ol emir bende tahakkuk edip vücûda geldi."¹⁴³

'Mürîdin âdâbı beyânındadır' cümlesi ile başlayan fasıl boyunca açıklaması yapılan on beş maddenin tamamında mürîdin şeyhine karşı göstermesi gereken âdâb konuları işlenmektedir. Bu fasılda işlenen bazı âdâb konularının, on bir şartın sayıldığı 'Mürîdin şartları beyânındadır' başlığını taşıyan faslın konuları ile benzeştiği görülmektedir. Her bir madde 'on beş âdâbtan ba'zısı/birisi' diyerek başlar ve bu şartları sıralayacak olursak şunlardır:

1. "Mürîde layıktır ki i'tikâdı şeyhinin üzerine münferid ola, ya'ni bir ola. Şöyle ki benim maksûdum ve matlûbum ancak bu şeyhten hâsıl olur, i'tikâd ede."¹⁴⁴

¹⁴¹ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 20^b.

¹⁴² Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 20^b.

¹⁴³ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 21^b.

¹⁴⁴ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 21^b.

Mürîdin kalbinde şeyhine karşı olan muhabbette bir eksiklik olması durumunda, şeyhden mürîde aktarılabak olan feyzde de eksiklik olur.

Meşâyihin müridlerini birçok defa imtihan edebileceğini, imtihanında başarılı olan mürîdânın ‘kimyâ-yı saâdet’ nazarlarıyla şerefleneceğı anlatılır.

2. Sâdık bir mürîd olarak şeyhine ‘münkâd ve müselleml’ olan tâlibin şeyhin tasarrufâtından razı olması gerekir.

Mürîdin şeyhine malı ve bedeniyle samimi olarak yaptığı hizmetin, onun bu yoldaki ihlâs ve doğruluğunu belirleyecek bir ölçü olduğı tespiti yapılır.¹⁴⁵

3. “...tâlib-i sâdık lâyıktır ki kendi nefsi ihtiyârını selb edip şeyhinin ihtiyârı üzere cemi’ umûrda bâki ola.”¹⁴⁶

İster dünyevî ister uhrevî, küçük büyük bütün işlerinde mürîd, şeyhinin iznini talep etmelidir.

4. “...tâlibe lâyıktır ki nefsinı şeyhin ikrâh ettiğı eşyâların kamusunda gayet vücûh ile hıfz eyleye.”¹⁴⁷

Mürîd hangi ölçüde şeyhinin hoş görmediğı işlerden uzak durmaya riâyet ederse, mürşidi ile münasebeti o miktarda olacaktır. Zaten şeyh ile mürîd arasındaki bu münasebet sebebiyle, huzur ve feyz mürîde intikâl edecektir. Burada fitil ve duhân benzetmesi yapılır.

5. Mürîd kendi keşif ve rüyâlarını yorumlama çabası ve gayreti içerisine girmeyecektir. Hatta kendisine bir ta’bir zahir olsa da buna itibar etmeyip şeyhinin ilmine rücû’ etmelidir. Çünkü ta’bir ilminde kişinin hata ve şüpheyne düşme ihtimali oldukça yüksektir. Durumunu şeyhine arz ettikten sonra, onun cevabını kabule hazır olmalı, Hakk’ın şeyhinin lisanı üzere konuştuğına inanmalıdır.

¹⁴⁵ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 22^b.

¹⁴⁶ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 22^b.

¹⁴⁷ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 23^a.

Şeyhin kalbi çeşit çeşit mücevherler, inciler ve türlü madenlerle dolu bir denize benzetilir. Rüzgârı ve dalgası çok olan bu denizde, esen rüzgârlardan oluşan dalgalar, kalbin derinliklerinde olan bu cevherlerin, şeyhin lisanından dışarı dökülmesine neden olur.

Bir kişi şeyhe dinî ya da dünyevî herhangi bir suâl sorsa, mürîdin, şeyhin cevabına müdâhele etmesi veya ekleme yapması edepsizlik olarak telakkî edilir. Bu konuya delil olarak da, Hz. Peygamber’e sorulan bir soruya ashabtan müdâhele olunca nâzil olan Hucurât suresinin ilk âyeti gösterilir.¹⁴⁸

6. Altıncı âdâb sesi kısmaktır. Ya’ni “...mecâlis-i şeyhte savtını kaldırmak tâlibe lâayık değildir.”¹⁴⁹ Büyüklerin yanında sesin yükseltilmesi su-i edeb olarak kabul edilir. Hz. Peygamber’in yanında yüksek sesle konuştukları zaman “Ey îman edenler! Seslerinizi, Peygamber’in sesinin üstüne yükseltmeyin”¹⁵⁰ âyeti ile ashâb-ı kirâm uyarılmıştır.

Şeyhe karşı davranışlarda uyulması gereken diğer bir âdâb ise, mürîdin şeyhi ile olan konuşmalarında genişlik ve rahatlık hali içerisinde bulunmamasıdır. Bast¹⁵¹ halinde teklifsizlik içinde yapılan davranışların sonucunun nasıl olacağı şu cümle ile izâh edilir: “Zîrâ bastta şeyhin ihtîşâmı ve mehâbeti, mürîdin kalbinde zâil olup cîlbâb-ı vakârı mürtefi” olur. Ol sebepten mecrâ-yı feyz münsed olur.” Ashâb-ı kirâmın da davetin ilk yıllarında Hz. Peygamber (sav)’e karşı hitap ve konuşmalarındaki rahat tavır ve tutumlarından dolayı âyet-i kerimelerle uyarıldığına örnekler verilerek konunun önemine vurgu yapılır.

On beş âdâbtan altıncısında, mürîdin bütün işlerinde ve hareketlerinde, şeyhe karşı göstermesi gereken âdâba riâyet etmesinin, tarîkatın (yolun) bir farzı ve gereği

¹⁴⁸ “Ey îman edenler, Allah’ın ve Peygamberinin önüne geçmeyin. Allah’a karşı gelmekten sakının” (el-Hucurât, 49/1)

¹⁴⁹ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 24^a.

¹⁵⁰ el-Hucûrât sûresi, 49/2

¹⁵¹ Bast: Tutukluk(kabz) halinin zıddı olan zihni açıklık, kalbi rica, niyâz ve yalvarma hali. Bk. Ethem Cebecioğlu, *age.*, s. 334.

olduğu vurgulanır. Mürîdin şeyhin seccâdesinden önce seccâdesini sermemesi, zikir esnâsında çağırıp çabalamaktan ve aşırı hareketlerden kendini koruması tavsiye edilir.

7. “Ve dahi onbeş âdâbtan ba’zısı, mürîd şeyh ile kelâmın ve sohbetin vaktini bilmek lâzımdır.”¹⁵²

Mürîdin kendi hali ve havâtırları ile ilgili bütün gelişmeleri şeyhine danışmasının bu yolun bir âdâbı olduğu daha önceden dile getirilmişti. Bu maddede ise, şeyh ile konuşmanın vakti ve âdâbı anlatılmaktadır.

Şeyh ile konuşmaya başlamadan önce mürîd, onun durumunu uygun olarak görecektir, gereken âdâb ve huşû ile söyleyeceklerini anlatmalıdır. Sözü nü fazla uzatmadan ve kendi haline uygun olarak söyleyeceğini dedikten sonra, şeyhinin cevabını can kulağı ile dinler. Çünkü şeyh, mürîdi ile konuşmak istiyorsa, onun kalbine nurdan bir şeyler yerleştirmek ister. Dinleyici eğer dikkatini başka alanlara aktaracak olursa, elde edeceği bu feyzen mahrum kalacaktır.

8. Şeyhin sırlarını saklamanın âdâbı anlatılır. “Tâlîbe pek ehem ve elzemdir ki, ehl-i sır olup gerek şeyhinden ve gerek senden, dünyevî ve uhrevî, hayran ve şerren, esrâra müteallık bir şey sâdır oldukta ol şey derûnunda bir mertebe setredesin ki sana ne kadar eziyet ederlerse de güyâ ki sen ol şeye hiç muttali’ olmamış gibi kalbin kapısı kilitlenmiş ve miftâhı zâyî’ olmuş kenz-i esrâr kılasın.”¹⁵³

Sırları saklamanın önemi vurgulanırken, mahlûk sırrını koruyamayan insanların, Hâlîk’ın sırlarını nasıl koruyacağı benzetmesi yapılır. Devamında da şeyhinin kendisine vermiş olduğu sırrı taşımakta zorlanan bir mürîdin halini anlatan bir kıssa aktarılır.

9. Mürîdin yapması gereken işlerden bir tanesi de havâtırları, gönlüne gelen şeyleri, rüyaları, keşif ve kerâmetler veya Allah Teâlâ’nın kendisine ihsan etmiş olduğu diğer lütuf ve ihsanları şeyhi ile paylaşmalıdır. Zîrâ şeyhinden saklamış olduğu her

¹⁵² Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 25^a.

¹⁵³ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 26^a.

konu, onun kalbinde bir soru işareti oluşmasına neden olur. Kalbtteki ukdeler artacak olursa da, fütühât kapıları ve feyz yolları kapanır.

Gönüle gelen havâtırla ilgili, evvel gelen hâtır ve ikinci gelen hâtır şeklinde bir ayırım yapılır. İlk gelen hâtırın Allah'tan olduğunu, sonra gelen hâtırın ise kişinin kendi çaba ve gayreti ile elde ettiği ilminin sonucu olduğu anlatılır. İnsanın ikinci hâtıra göre hareket eder ve bu nedenle de 'fâil-i muhtâr' olarak sorumluluk sahibi olur.

10. "Ve dahi onbeş âdâbtan ba'zısı, mürîd halk katında şeyhin kelâmını nakledip söylemek murâd ettikde, lâyük olan ancak 'dinleyen kimsenin anladığı miktarca' söylemektir."¹⁵⁴

'İnsanlara akılları miktarınca konuşunuz' hadis-i şerifi gereğince söyleyen kimsenin murâdını, eğer dinleyen kimse anlamayacak olursa, bu durumda fayda yerine zarar ortaya çıkmış olur. Şeyhin ne demek istediğini, kendisine nakil olunan kişi tam olarak anlamayacak olursa, o kişinin kalbinde, şeyhe karşı olumsuz düşünceler oluşacaktır.

11. Seyr u sülûk esnasında mürîdin hallerinde bir takım değişiklikler olacaktır. Özellikle kalbe gelebilecek havâtırdan, şeyhin telkîn etmiş olduğu zikre devam ederek kurtulmak gerekir. Eğer bu düşünceler devam edecek olursa, mürid durumunu şeyhine arz etmek zorundadır. Bu soruna çözüm bulunamadığı durumlarda, mürid, içerisinde bulunduğu 'makâm'ı amaç haline getirme yanlışına düşebilecektir.

Şeyhin telkininden sonra mürîdin hâli şu üç durumdan biri üzeredir. Mürid terakkî eder ve fakat kendisinde tecelli eden hal ve tecellîlerin hak veya batıl mı olduğunu, durumunu şeyhine arz etmeden anlayamayacaktır. Eğer mürid terakkî etmeyecek olursa, iki günü birbirine eşit olacağından dolayı, kaybedenler zümresinden olacaktır. Üçüncü hal olan tenezzül, gerileme durumunda ise mürid, 'merdûd ve matrûd' bir kişi olur.

¹⁵⁴ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 28^b.

Her üç durumda da mürîd hâlini şeyhine yalnız olduğu bir zamanda arz etmek zorundadır. Şeyh de mürîdin haline göre telkin edeceği tavsiye ve zikirlerle ona gerekli olan ilaçları emredecektir. Mürîdin yapacağı ise, tembellik ve ihmalkâr davranmayıp, bir çaba ve gayret içerisinde girmesidir.¹⁵⁵

12. Mürîdin uyması gereken diğer bir âdâb kuralı ise, şeyhinin yanına giderken, başkaları tarafından şeyhine gönderilen selamları emânet olarak almamasıdır. Meşâyih katında bu şekilde davranmak edepsizlik olarak kabul edilmiştir. Fakat şeyh bir başkasına selam gönderirse bu selamı sahibine iletmek mürîde câizdir.

13. Şeyhin sohbeti esnasında mürîd bütün dikkatini anlatılanlara vermeli, sağa sola bakmadan dikkatlice şeyhini dinlemelidir. Anlamadığı yerler olursa, şeyhin konuşması bitene kadar sorusunu sormamalıdır.

Dinleme ve sohbet âdâbının anlatıldığı bu madde de, bir görgü kuralı olan, birisi konuşurken araya girip söz söylememenin üzerinde durulur. Aksinin yapılması ise ahmaklık ve sefihlik olarak vâsfedilir.

14. Bu madde şeyhin huzurunda dikkat edilmesi gereken konuları içermektedir. Şeyhin bulunduğu ortamda tükürüp sümkürmemek, balgam geldiği durumlarda mümkünse yutmaya çalışmak değilse mendiline almak, nâfile namaz kılmamak gibi hususlar anlatılır.¹⁵⁶

15. Sonuncu âdâb konusu olarak şeyhin emrettiği işleri duraksamaksızın yerine getirmek gerektiği anlatılır. Fakat üzerinde durulan ana konu, gerek mürîd gerekse şeyhin yaptığı işlerde minnet hatasına düşmemeleri gerektiğidir. Mürîde gereken şeyhine yaptığı hizmetten sonra, ‘benden başkası böyle bir hizmeti yerine getiremez’ diye bir gurur ve minnet hali yerine kendi kusur ve eksikliğini bulmaya çalışmasıdır.

Müellifimiz bu konuyu işlerken şeyhin dikkat etmesi gereken hususları da anlatır. “Ve dahi şeyhe lâyıktır ki tâliplere zâhir olan haliyle üzerlerine imtinân

¹⁵⁵ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 29^a.

¹⁵⁶ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 30^a.

eylemeye. Zîrâ şeyhin bâtını mürîdin ilmini iptâl eyler ve mürîdin bereketini izâle eder. Sûfiyye katında minnet kibirdendir, mevhûmdandır. Kibir fânî olup gitmezden evvel şeyhlik etmek ve mürîdlere terbiye etmek câiz değildir.”¹⁵⁷

Şeyh için mizmâr¹⁵⁸ ve oluk benzetmesi yapılır. Her iki benzetmede de şeyhin bir aktarıcı görevi olduğuna işaret vardır. Hidâyet ve dalâletin Allah’tan olduğunu bilen bir şeyh, kendisinde bir varlık görmeyeceğinden dolayı minnet etme hatasına düşmeyecektir. Müellifimize göre “Bir kimsenin üzerine minnet etmek âşikâre şirktir.”¹⁵⁹

‘Mürîdin Âdâbı Beyânındadır’ başlığı altında şeyh-mürîd ilişkilerinde uyulması gereken edep kurallarından tasavvuf ricâlinden çoğunluğun üzerinde ittifak ettiği on beş âdâb konusu burada tamamlanmaktadır.

Müellif eserinin devamında tarîkatlar hakkında genel bir sınıflama yaptıktan sonra Nakşbendiyye tarîkatının öne çıkan özellikleri hakkında bilgi verir. Daha sonra kendisinden başlayarak Nakşbendiyye tarîkatının silsilesini birkaç farklı versiyonuyla birlikte verir.

Hakka ulaşmayı talep eden okuyucuya tarîkatlar hakkında bilgi verilir. ‘Tarîk-i vuslat aded-i enfâs-ı halâyık olmakla beraber, bütün tarîkatlar üç kısımda toplanmıştır. Bunlar; tarîk-i muâmele, tarîk-i mücâhede ve tarîk-i mukarrebîndir. Bu tasnifin yaygın olan diğer bir adlandırması tarîk-ı ahyâr, tarîk-ı ebrâr ve tarîk-ı şuttâr şeklindedir. Tarîk-ı muâmele (ahyâr) mensupları farz ve sünnetleri edâ etmenin yanı sıra nafilelere de önem verirler. Bu yol ile Hakk’a ulaşma hem uzun zaman alır hem de bu yol vasıtasıyla hedefine ulaşanların sayısı azdır. Tarîk-i ebrâr (mücâhede) yolundaki mürîd ise riyâzet ve mücâhedesiyile kalbini tezkiye ve tasfiye etmiş olur. Zor bir yol olmakla beraber, ahyâr tarîkına göre daha fazla insanı vuslata erdirir. Tarîk-ı şuttâr (mukarrebîn); aşk, muhabbet ve cezbe ile vuslatın gerçekleştiği yoldur. Tevbe, zühd,

¹⁵⁷ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 31^b.

¹⁵⁸ Mizmâr: Kaval, ney, düdük, nefesli çalgı. Bk. Şemseddîn Sâmî, *Kâmûs-i Türkî*, Dersâadet Yay., İstanbul 1317, s. 1331.

¹⁵⁹ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 31^b.

tevekkül, kanâat, uzlet, zikre mülâzemet, teveccüh, murâkabe ve rızâ kavramları tarîk-i şuttârın temelini oluşturan on esas (usûl-i aşâre) olarak kabul edilmiştir.¹⁶⁰

Bu üçlü tasnif yapılmakla beraber, Allah’a vâsıl olmak için Resûl-i Ekrem (sav)’e ittiba’dan başka bir yol olmadığı özellikler vurgulanır. Bu özelliği taşıdığından dolayı da Nakşbendiyye tarîkatı, müellifimiz tarafından diğer tarîkatlar arasında özel bir konuma getirilir. Nakşbendiyye tarîkatı öteden beri Hakk Teâlâ’ya vuslatı ziyâde yakın¹⁶¹ olan bir tarîkat olarak vâsfedilir. Gene bu tarîkat ‘küllî tarîkların nihâyeti bir muazzam tarîk’ olarak övülür ve onun öne çıkan bazı özellikleri âyet ve hadislerle delillendirilerek anlatılır. Nakşbendiyye tarîkatı, tarîk-i tazarrû ve ahfâ, tarîk-i tefekkür ve tarîk-i cezbe¹⁶² yolu olması ayrıcalıkları ile ‘evsâf-ı cüz’iyyesini tahrîrden kalem âciz’ olduğu bir yol olarak anlatılır.

Tarîkatın diğer bir özelliğinin de ‘devâm-ı ubûdiyyet veya devâm-ı ubûdet’ olduğu söylenir. Bundan sonra ibâdet, ubûdiyyet ve ubûdet kavramları üzerinde durulur. Bunlardan ibâdetin mertebe-i avâm, ubûdiyyetin mertebe-i havâs, ubûdetin ise mertebe-i ehassu’l-havâs olduğu ifade edilir.

Cezbenin elde edilmesinde en kuvvetli yol, sülûkunu cezbe yoluyla yapan bir şeyhin sohbetinde bulunmaktır. En kuvvetli sebebe tevessül etmek himmet-i âliyeden, himmet-i âliye ise imandandır.¹⁶³

Eserin bu aşamasında müellifimiz Nâsireddîn Ali b. Süleyman kendisinin de bir halkasını oluşturduğu Nakşbendiyye silsilesini¹⁶⁴ aktarır. Silsilenin alındığı kaynak olarak Hâce Muhammed Pârsâ (ö. 822/1419)’nın *Risâle-i Kudsiyye* adlı eseri

¹⁶⁰ Eraydın, *age*, s. 313-314.

¹⁶¹ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age*., vr. 32^a.

¹⁶² Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age*., vr. 32^b.

¹⁶³ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age*., vr. 33^a.

¹⁶⁴ Silsile: Tarîkat geleneğinde bir şeyhden başka bir şeyhe ulaşarak tarîkat pîrine, ondan da yine şeyhden şeyhe, böylece Hz. Peygamber’e kadar ulaştığı kabul edilen manevî zincire denir. Bk. Gölpınarlı, Abdülbâki, *Mevlânâ’dan Sonra Mevlevîlik*, 2.bs., İnkılap ve Aka Yay., İstanbul 1983, s.199.

gösterilir¹⁶⁵. Silifkevî'nin eserini kaleme alırken istifade ettiği ana kaynaklarından birisi olan *Âdâbu'l-meşîha ve'l-mürîdîn*'de geçen silsilenin anlatımı ve buradaki anlatım birbirinden farklıdır. Silsileyi sıralarken varsa akrabalık bağları ile ilgili bilgi de verilir. Silsilenin son kısımlarında bir farklılık bulunmazken baş taraflarına doğru birkaç farklı rivayet aktarılır. Bu silsileyi biz sadece isimleri alarak şu şekilde sıraladık:¹⁶⁶

Nâsireddîn Ali b. Süleyman Silifkevî (ö. ?)

Ali b. Hüseyin Manastırî (ö. ?)

Muhammed Murâd el-Buhârî (ö. 1132/1720)

Muhammed Ma'sum el-Fârûkî (ö. 1079/1668)

Müceddid-i Elf-i Sâni Mevlânâ Şeyh Ahmed el-Fârûkî (ö. 1034/1624)

Hâce Muhammed Bâkî (ö. 1012/1603)

Mevlânâ Hâcegî İmkenegî (ö. 1008/1600)

Mevlânâ Derviş Muhammed (ö. 970/1562)

Mevlânâ Muhammed Zâhid (ö. 936/1529)

Hâce Ubeydullâh-ı Ahrâr (ö. 895/1490)

Mevlânâ Ya'kub Çerhî (ö. 851/1447)

Reîsu't-Tarîkat Hâce Bahâeddîn Nakşbend (ö. 791/1389)

Seyyid Emir Külâl (ö. 772/1370)

Hâce Baba Semâsî (ö. 755/1354)

Hâce Ali Râmîtnî¹⁶⁷ (ö. 721/1321)

Hâce Mahmûd Encîrfağnevî (ö. 715/1315)

¹⁶⁵ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 35^a.

¹⁶⁶ Silsiledeki isimlerin yazılışında ve sıralamasında *Vuslatü's-Sâlikîn* dikkate alınmıştır. Müellif ya da müstensih hatasından kaynaklanığını düşündüğümüz yanlışlıklarda, doğru yazılış dipnotta belirtilmiştir. Vefât tarihleri için ise bk. Mustafa Aşkar, *Tasavvuf Tarihi Literatürü*, Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri Ankara 2001, s. 405.

¹⁶⁷ Râmîtenî

Hâce Ârif Ruyûkerdî¹⁶⁸ (ö. 660/1261)

Reîsü't-Tarîkat Hâce Abdülhâlık Gucdevânî (ö. 575/1179)

Hâce Yusuf Hemedânî (ö. 534/1140)

Ebû Ali Fârmedî (ö. 477/1084)

Ebu'l-Hasan Harakânî (ö. 425/1033)

Ebî Yezîd el-Bistâmî¹⁶⁹ (ö. 234/848 [?])

İmam Ca'fer-i Sâdık (ö. 148/765)

Kâsım b. Muhammed (ö. 106/721)

Selmân-ı Fârsî (ö. 35/656 [?])

Hazret-i Sıddîk-i Ekber (ö. 13/634)

Hazret-i Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve selem)

Bu silsile verildikten sonra 'Silsiletü'z-zeheb'¹⁷⁰ olarak adlandırılan bir başka nispet/silsile verilir. Her iki silsile Ebû Ali Fârmedî (ö. 477/1084)'de birleşir. Yukarıda geçen silsileyi Ebu Ali Farmedî'den itibaren aynı numaralandırma ile devam ettirecek olursak bu nispet ise şu şekildedir:

Ebû Ali Fârmedî (ö. 477/1084)

Ebû Kâsım el-Kürregânî (ö. 450/1058)

Ebû Osman Mağribî (ö. 373/983)

¹⁶⁸ Rîvgerî.

¹⁶⁹ Bâyezîd Bistâmî

¹⁷⁰ 'Altın silsile' adı verilen bu kavram, ilk önce Muhammed Pârsâ (ö.822/1419)'nın Risâle-i Kudsiyye adlı eserinde yer almıştır. Eserde Nakşbendiyye silsilesi anlatılırken bu kavrama şu şekilde bir açıklık getirilir: "*Ehl-i Beyt imamlarının silsilesi, zâhirî ve bâtinî ilimlerde ümmetin ulularındandır. Bu yüzden bu silsilenin yüceliğini beyân ve şânına ta'zîm için 'Silsiletü'z-Zeheb' denmiştir.*" (Bk. Muhammed Pârsâ, *Risâle-i Kudsiyye (Muhammed Bahâeddîn Hazretleri'nin Sohbetleri)*, çev. Necdet Tosun, (Erkam Yayınevi) İstanbul 1418/1998, s.27). Ayrıca içinde sâdât-ı kirâm'dan (Hz. Peygamber'in sülâlesinden) kişilerin bulunduğu silsileye 'Silsiletü'z-Zeheb' (Altın Zincir) adı verilir. Bk. Cebecioğlu, Ethem, *age.*, s. 645.

Ebû Ali el-Kâtib (ö. 321/933)

Ebû Ali Rûzibânî¹⁷¹ (ö. 322/934)

Ebu'l-Kâsım Cüneydi'l-Bağdâdî (ö. 298/910)

Seriyyü's-Sakâtî (ö. 253/867)

Ma'ruf-i Kerhî (ö. 200/815)

İmam Ali Rızâ (ö. 203/818)

İmam Mûsâ Kâzım (ö. 183/799)

İmam Ca'fer-i Sâdık (ö. 148/765)

İmam Muhammed Bâkır (ö. 114/732-33)

İmam Zeynelabidîn (ö. 75/694)

İmam Hüseyin (r.a.) (ö. 60/680)

Ali b. Ebî Tâlib (r.a.) (ö. 40/660)

Hazret-i Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve selem)

Silsilenin tamamlanması ile *Vuslatü's-sâlikîn* eserimizin, şeyh-mürîd ilişkilerinin nasıl olması gerektiğine dair âdâb maddeleri sona erer. Tetimme bölümü olarak da adlandırabileceğimiz son bölümde müridlerin sosyal hayatta dikkat etmeleri gereken genel âdâb kuralları sıralanmaktadır. Bu bölümde kullanılan dil özellikleri ve konuların genel işleniş tarzı, bu kısım kaleme alınırken farklı bir kaynaktan istifade edildiği kanaatini güçlü kılmaktadır.

“Eğer zikrolunan silsile-i şerîfenin meslekine sülûk müyesser olduysa ehl-i tarîkat olan sâdıkların ba'zı evsâf-ı hamîdelerin zikredelim ki tarîka sâlikler ondan hissedâr olalar.”¹⁷² cümleleri ile başlayan bölümde zikredilen bazı âdâb tavsiyeleri şunlardır:

¹⁷¹ Ebû Ali Rudbarî. Bk. Selçuk Eraydın, *age.*, s. 373; “Ebû Ali Rûzbârî”, Bk. *DİA*, XXXV, 276.

¹⁷² Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 35^b.

“Sözlerinde sıdk üzere olup kizbden tevakkî ederler. Belki her işittiklerin söylemezler...”

Dahi riyâzet ve tezhîb-i ahlâk eder... Dahi mücâhede ederler... Ve dahi nefislerinin herhalde muhâsebesin görürler... Ve dahi gayrılara kendi nefislerine sandıkların sanarlar... Ve dahi kimseye sû-i zan etmeyip her halde hakâret ile nazar etmezler... Ve dahi cûd ve sehâ ve bezl ve ‘atâ üzere olup cihânı kalplerinden ihrâç ederler... Ve dahi bir muhtâç onlardan istikrâz etse, onu yine almamak niyetiyle verirler... Ve dahi yolda bir nesne düşürseler, onu dönüp aramazlar... Ve dahi ardlarına bakmazlar. Eğer lâzım gelirse a’zalarıyla dönerler... Ve dahi fakru zillet ve meskenet ve huzû’ ve huşû’ ve tevâzû’ üzere olurlar... Mecâlis-i zikirde, ehl-i inkâr ile oturmaya. Ve dahi onların esbâb ve metâından nesne almaya... Ol vaktin muktezâsına rağbet edip vakt-i âhirin muktezâsına halt etmezler...

Hâsıl-ı kelâm cemâl-i Hakka aşıklar ve sülûkunda sâdıklar, envâi mücâhede ve riyâzât ve âdâb-ı tarîkını riâyette tamâm-ı dikkat edip nice hâlet-i seniyye ve ezvâk ve makâmât-ı âliyyeye vâsıl olmuşlar.”¹⁷³

3. *Vuslatü’s-sâlikîn’in Kaynakları*

Eserimizin müellifi Ebu’l Ulâ [Alâ] Nâsireddin Ali b. Süleyman Silifkevî’nin kendisi de irşadla görevli bir mutasavvıftır. Bu sebeple de sâliklerin manevi eğitimleri esnasında en büyük eksiklerinin yolun esaslarını bilmemeleri olduğunu fark etmiştir.¹⁷⁴ Müridler, bu eksikliklerini tamamlamak isteseler dahi çoğunluğu cehalet içinde olduklarından dolayı Arapça kaleme alınan eserlerden bu konuda istifade edememektedirler. Bu yaraya merhem olmak isteyen müellifimiz, Arapça kaynaklardan daha fazla istifade ederek eserini meydana getirmiştir.

Eserin takdim kısmında müellifimiz, iki ana kaynaktan istifade ederek bu risâleyi kaleme aldığını ifade etmektedir. Bu kaynaklardan birincisi, *Âdâbu’l-meşîha*

¹⁷³ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. a. 35^b-38^a.

¹⁷⁴ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 9^a.

ve 'l-mürîdîn adlı eserdir. Eserde bu ifade şu şekilde yer almaktadır: ‘...bu risale-i şerîfe-i, Tâceddîn kuddise sirruhû hazretlerinin *Âdâbu 'l-mürîdîn* adlı kitabından...’¹⁷⁵

Eserin müellifi olan Tâceddîn b. Zekerîyya b. Sultân el-Abşemî el-Ümevî el-Osmanî el- Hindî en-Nakşbendî, Delhi’nin Senbhel kasabasında doğmuş ve 1050/1640 yılında Mekke’de vefat etmiştir.¹⁷⁶ Soyu Hz. Osman’a ulaştığı için Osmânî nisbesini, doğum yeri Hindistan’ın Senbhel olduğu için el-Hindî ve Senbhelî nisbelerini almıştır. Genç yaşlarından başlamış olduğu tasavvuf yolculuğu esnasında farklı mürşitlerden üveysî¹⁷⁷ olarak veya hizmet yoluyla Çiştîyye, Aşkîyye, Kâdiriyye ve Medâriyye tarîkatlarından icazet almıştır.

Tâceddîn b. Zekerîyya, Çiştîyye icâzetini, gençliğinde uğradığı Ecmîr şehrinde, Mu’îneddîn Çiştî’nin (ö. 633/1235) kabrinde yaptığı murâkabe neticesinde, onun rûhâniyetinden üveysî olarak aldı. Aşkîyye tarîkatının icâzetini kendisine on sene hizmet ettiği ve kendi memleketi Senbhel’in bir köyünde sohbetlerine devam ettiği Şeyh İlahbahş’tan (ö. 1002/1594) aldı.¹⁷⁸

Arayışına devam eden Tâceddîn b. Zekerîyya, İmam- Rabbânî’nin de şeyhi olan Nakşbendiyye-Ahrârîyye şeyhi Muhammed Bâki-Billah (ö. 1012/1603)’a intisâb ederek, şeyhinden aldığı Nakşbendiyye icazeti ile Hindistan, Mekke ve Basra’da irşad faaliyetlerinde bulundu. Onun gayretleri ile Nakşbendiyye tarîkatı, Müceddidîliğin Arabistan yarımadasına Yekdest Ahmed-i Cürânî (ö. 1119/1708) aracılığı ile ulaşmasından önce, yaygın bir tarîkat haline gelmişti. Taceddin b. Zekerîyya,

¹⁷⁵ Nâsireddin Ali b. Süleyman, *age.*, vr. 9^a.

¹⁷⁶ , Reşat Öngören, “Tâceddin b. Zekerîyya”, *DİA*, XXXIX, 342

¹⁷⁷ **Üveysîlik:** Bir şeyhe bağlanıp resmi sülûk görmeyen, ancak Hz. Peygamber (sav) veya bir velinin ruhunun etkilemesiyle terbiye ve irşad olanlar. Veysel Karânî’nin adıyla anılmasının sebebi, Veysel Karânî’nin Hz. Peygamber(sav)’i görmemiş olmasına rağmen, gıyâben O’nun terbiyesinden geçmesinden dolayıdır. Ancak hayattaki şeyhler terbiye için daha çok tavsiye edilir. “Diri tilki, ölü aslandan yeğdir!” Bk. Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 737. Bunlardan başka, Hızır(as) vasıtasıyla eğitilmek de bu terimle ifade edilmiştir. Bk. Ahmet Yaşar Ocak, *Veysel Karânî ve Üveysîlik*, Dergah Yay., İstanbul 1982, s. 91-104

¹⁷⁸ Necdet Tosun, *Bahâeddîn Nakşbend Hayatı, Görüşleri, Tarîkatı*, İnsan Yay., İstanbul 2003, s. 206-207

Nakşbendiyye tarîkatının Yemen’de de yayılmasının öncülerindendir.¹⁷⁹ Onun çaba ve gayretleri sonucunda Nakşbendiyye’nin Ahrâriyye kolundan Tâciyye adlı bir şube doğmuştur.

Telif ve tercüme eserlerinde Taceddin b. Zekeriyya, dine ve tasavvufa dair konuları olduğu gibi tıp, yemek pişirme ve ağaç dikme gibi konuları da işlemiştir. Ayrıca küçük bir kaide eseri de mevcuttur.

Âdâbu’l-meşîha ve’l-mürîdîn,¹⁸⁰ isminden de anlaşılacağı üzere şeyhlerin ve mürîdânın dikkat etmesi gereken âdâb konularını ele alır. Başlıca konular şunlardır: Âdâb, zâtî muhabbet, mürîd-mürşid münâsebetleri, zikir, teveccüh, murâkabe, semâ vs¹⁸¹. Bu konular *Âdâbu’l-meşîha ve’l-mürîdîn*’de işlenirken daha düzensiz ve iç içe geçmiş bir üslup var iken, *Vuslatü’s-sâlikîn*’de konulara yaklaşım ve ele alış şekli bakımından düzenli bir üslup dikkati çekmektedir.

Silifkevî, eserin iki yerinde *Vuslatü’s-sâlikîn*’i tercüme ettiğini ifade etmektedir. Fakat Silifkevî’nin yaptığı bu çalışma ile ana kaynak olarak kabul ettiği *Âdâbu’l-meşîha ve’l-mürîdîn* ile başlangıcından sonuna kadar birçok farklılıklar vardır. Bu farklılıklardan dolayı biz bu çalışmanın, doğrudan özgün bir eser olmasa da, bir tercüme olmadığı, derleme-telif türünde bir çalışma olduğu kanaatindeyiz.

Çalışmamızda *Vuslatü’s-sâlikîn*’in giriş kısmı olarak adlandırdığımız ilk dört varak, *Âdâbu’l-meşîha ve’l-mürîdîn*’de yer almamaktadır. Silifkevî eserine Taceddin bin Zekeriyya’dan Matlab-ı Âdâbullâh ve Âdâb-ı Resûlullâh, Mürîdin Şartları (On bir şarttan oluşur) ve Âdâb-ı Mürîd (on beş şarttan oluşur) bölümlerini iktibas etmiştir. Bu bölümleri de tercüme ederken bazı yerlerde kısaltmalar yapmış bazı yerlerde ise kendi yorumunu eklemiştir. *Vuslatü’s-sâlikîn*’deki giriş, silsile ve son bölümdeki tavsiye ve uyarılar kısımları, *Âdâbu’l-meşîha ve’l-mürîdîn*’de yer almamaktadır. *Âdâbu’l-meşîha*

¹⁷⁹ Halil İbrahim Şimşek, *age.*, s. 48, (163-164 numaralı dipnotlar).

¹⁸⁰ Bazı yazma nüshaları: Konya Karatay Yusufağa Ktp., no: 695/1; İstanbul Belediye Ktp., Osman Ergin Yazmaları, no. 1332, vr. 1^b-51^a; İstanbul Üniversitesi Ktp., FY, 870, vr. 101^b-131^b; Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, no: 2931, vr. 10^b-52^b.

¹⁸¹ Necdet Tosun, *age.*, s. 264 (727 numaralı dipnot).

ve *'l-mürîdîn* 'in son kısımlarında yer alan ve zikir, nefy-i isbat, râbîta, murâkabe, sema vb. tasavvufa ait bazı konuların anlatıldığı bölüm,¹⁸² *Vuslatü's-sâlikîn* ' de bulunmamaktadır.

Vuslatü's-sâlikîn kaleme alınırken Silifkevî'nin istifade ettiğini belirttiği diğer kaynak ise şeyhinin şeyhi Murâd-ı Buhârî'nin sohbetlerinden seçmelerdir. Bu seçmelerin, henüz Murâd-ı Buhârî hayatta iken derlenen sohbet notlarından olması kuvvetle muhtemeldir. Murâd-ı Buhârî'nin sohbetlerinde tutulan notlardan oluşan üç eser vardır. Muhammed Murâd Buhârî'nin hayatı hakkında bilgi verirken Türkçe eserleri kısmında değindiğimiz bu risaleler şunlardır: *Mesmû'ât mine's-Seyyid Muhammed Murâd-ı Buhârî*, *Menâkıb ve takrîrât-ı Muhammed Murâd-ı Buhârî*, *Risâle-i Nakşbendiyye*.¹⁸³

¹⁸² Tâceddin bin Zekerîyya, *age*, vr. 45-51.

¹⁸³ Bu eserler için bk; bu çalışmamız s. 15-16.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VUSLATÜ'S-SÂLİKÎN METNİNİN TRANSKRİPSİYONU

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم خلصنا عن الاشتغال بالملاهي وارنا حقايق الاشياء كما هي . فاقمنا في الاوامر و
النواهي واصرف قلوبنا عن رؤية المتناهي الى غير التناهي واعصمنا من سوء الاداب و ارتكاب
المناهي والصلوة والسلام على نبيه ورسوله الدامغ لجيشتات الابطايل والعافي عن الساهي¹⁸⁴ وعلى
اله واصحابه العارفين بالله والمنكرين عن المناهي¹⁸⁵

1. Mukaddime

Amma bundan sonra ma'lum olsun ki, Allah azimü's-şân¹⁸⁶ canlıları yarattıkda, akıl sahiblerini akıl sebebiyle sâir hayvânâtta mümtâz ve mükerrem kıldı. Akıl dediğimiz insanın bedeninde bir cevher-i mücerredir ki; insanın ma'lumât-ı külliyye ve maârif-i cüz'iyeye, ilim ve ma'rifetin [7^a] husûlü onunla olur. Dahi dünya ve âhiretin kamu nimetlerinin ve nikmetlerinin¹⁸⁷ safâsı ve cefâsı onunla ma'lum olur. Ale'l-husûs, âhiretin nimetlerinin alâsı ve muntehîsi, müşâhede-i cemâl-i Zât'illâhi Teâlâ'dır ki; ol ni'metin safâsında müstağrak iken Hak Teâlâ kemâl-i lütfundan bunları

¹⁸⁴ B: en-nâsi

¹⁸⁵ “Ey Allahım! Bizi oyun ve eğlence ile meşgul olmaktan koru. Bize eşyanın hakikatını olduğu gibi göster. Bizi emirlerde ve nehiylerde kâim kıl. Kalplerimizi sonlu olandan sonsuz olana yönelt. Bizleri kötü ahlaktan ve menhiyyâtı işlemekten koru. Salat ve selam batılların ordularını yenen ve hiçbir zaman yanılmayan Allah'ın Resûlünün üzerine ve O'nun âlinin ve Allah'ı bilen ve menhiyyâtta uzak duran ashabının üzerine olsun.

¹⁸⁶ B: +cümle

¹⁸⁷ Nikmet: intikam, ölç alma, ezâ vererek cezalandırma. Bk. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Yay., İstanbul 1993, s. 1070.

rızasıyla tebşîr edip sürûr ve safâları ziyade¹⁸⁸ müterakkî olmakla sekrânen bîhûş-i hâmûş olup envâ-i niam-ı cinândan nisyân vâki' olmak onunla ma'lum olur.

Pes imdi vâki' oldu ki; akıl dünyanın kamu nimetlerinin a'zâmı ve eşrâfı imiş. Çün böyle olduysa ol nimet mukâbelesinde kulluk vâcib olup ol sebepten akıl, medâr-ı teklîf olduğu için Hak Sübhânehû ve Teâlâ “وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ”¹⁸⁹ buyurdu. Müfessirîn (rahimehullah-u teâlâ) ibadeti, mâ'rifet ve tevhîd ile tefsîr buyurmuşlar.

Pes imdi insanın maddesine nazarıyla bi'l-cibille denâet-i beşeriyyeye gâlib olmakla mâ'rifet ve tevhîdin tarîkını ve kemâlât-ı zâhiriyye ve bâtınıyyeye nâil olmanın semtini semâa [7^b] mevkûf olduğu için bulup çıkarmadılar. Öyle olunca âbid ile ma'bûd mâ-beyninde bir muarrif ve mürşide ve âşıkı ma'sukuna mûsıl bir azîmü's-şân celfîlü'l-kadr kâtu'l-burhân sahibü's-sultân min benî Adnân, nûrun alâ nûr ki şems ol nûrun rikâbında kaddini¹⁹⁰ [kadîd?] misâl hurda-i kevkeb kılarak pervane olmuş. Hicâbından nâşî yanına yaklaşmayıp mesâfe-i baîdden felekinde gece ve gündüz bir an durmayıp değirmen çarhı gibi üzerine deverân eylediği nev'i insan¹⁹¹ şahsına münhasır bir zât-ı eazzi-ekrem vâsıtasına muhtâç oldular. Ol vecihden Hak Teâlâ lutfen ve keremen bunlara Resûl-i Ekremi ve Nebiyy-i Muhteremi irsâl buyurdu, teblîğ-i ahkâm için. Çün böyle olduysa bizim¹⁹² ol vâsıtaya tav'an her vechile zâhiren ve bâtinen tâbî' ve münkâd ve müsellemler olup onlara muhabbet kamu eşya üzerine mukaddem olmayınca ma'bûda ve ma'bûdu mâ'rifete vuslat ve kemâlât-ı zâhiriyye ve bâtınıyyeye nâil olmak âdetullaha muhâlif oldu.

Pes imdi herkes bu kemâlâta tab'iyyeti [8^a] mikdarınca nâil olur. Ashâb-ı güzîn rıdvânullâh-i teâlâ aleyhim ecmaîn şeref-i sohbetleriyle ve kemâl-i ittibâ'larıyla ol kemâlâtı, mişkât-ı nübüvvetten vâsıtasız ahz edib nâil oldular. Ve bazıları bir vasıta ile ahz etmişler, tabiîn gibi. Bazıları vasıta-i kesîre ile ahz etmişler, sâirleri gibi.

¹⁸⁸ B: -.

¹⁸⁹ “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım” (ez-Zâriyât, 51/55).

¹⁹⁰ Kadîd: Pek kuru ve zayıf adam, iskelet. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 1059

¹⁹¹ B: -.

¹⁹² B: +için.

Pes imdi ittibâ' ehem¹⁹³ oldu. Zirâ Hak Sübhâne ve Teâlâ Kelâm-ı Kadîm'inde buyurdu : “قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ”¹⁹⁴ Ya'ni, “Habîbim! Sen ümmetine deki: Eğer siz Allah Teâlâ'yı severseniz bana ittibâ' ediniz, Hak Teâlâ sizleri sever.”

Pes bu¹⁹⁵ kemâlâta nâil olmanın zâhiren ve bâtinen ittibâ'dan gayri tarîkı yoktur. Zâhiren ittibâ', Ehl-i sünnet ve'l-cemâat ulemâsının yazdıklarına zâhirini tatbîk etmekle olur. Zîrâ ulemâ rahimehümüllâh evdâ' ve ekvâl ve ef'âl-i Resûlullâh aleyhi's-selâmı bilâ ziyâde velâ noksân hıfz ve zabt etmişlerdir ki ona ilm-i fıkıh derler¹⁹⁶ ve ilm-i hadîs ve ilm-i tefsîri mütekeffildir. Ve bâtinen ittibâ', ezvâk ve ahvâl ve ahlâkdir. **[8^b]** Gerçi bunların ba'zısını ilmen beyân etmişler, lâkin bi-tamâmihî beyân mümkün değildir. Zîrâ elfâz ve ibârâtın tahammülü yoktur.

Pes imdi onu ancak bâtın-ı meşâyih-i izâm mütehammil ve mütekeffildir ki onlar kendileri zevk ve vicdan tarîkıyle şeyhlerinin telkîn-i zikri vesâtıyla mişkât-ı nübüvvetten a'nî bâtın-ı Resûlullâh aleyhi's-selâmdan ibâret ve lafızsız batnen an batn, hıfz u zabt etmişlerdir.

Ona nâil olmanın tarîki, bir pîr-i kâmil ve şeyh-i vâsılın dâmenine teşebbüs eyleyip¹⁹⁷ ve sohbet-i şerîfesine ve hizmet-i lâzîmesine hubben müdâvemet ve mülâzemet ve kemâl-i teslîm ile teslim olup neticetü'n-netâyic olan ma'rifetullahın tarîkını, dünya ve âhiret saâdetine nâil olmanın semtini, onlardan an samîmi'l-kalb, tâlib ve râğib olup, ol şeyh-i kâmil kendi şeyhlerinden muan'anen sohbet ile mün'akis olan nûr-i irfânı ve devâm-ı huzûr ve zevk ve sâfâ ve vicdânı, mir'ât-ı mücellâ olan bâtın-ı şeyhden, bunda mün'akîs olmakdır. Lâkin bâtın-ı kemâlinin bu tarîkle husûlü zâhire kemâl-i mütâbeatsız **[9^a]** müyesser değildir.

¹⁹³ B: -.

¹⁹⁴ Âl-i İmrân, 3/31

¹⁹⁵ B: -.

¹⁹⁶ B: -.

¹⁹⁷ B: eylesin.

Pes ol sohbet-i şerîfeye nâil olmak ekall-i mertebe üç nesneye mevkûfdur: Ol üç nesnenin evvelkisi âdâbullâh ve âdâb-ı resûlullahtır. İkincisi şerâit-i mürîddir. Üçüncüsü mürîdin şeyhe âdâbıdır. Pes bu üç nesne olmaksızın ol netice hâsıla olmak ve ol saâdete nâil olmak emr-i baîddir. Bunun nazîri sahrada kendinden bitmiş terbiyesiz meyve ağacına benzer ki meyvesi olmaz, olursa da lezzeti olmaz. Zamanımız mürîdlerinin kendilere himmetleri kâsıra olmakla ol şeyleri bilmezler. Ve bilmek kaydında dahi olmazlar. Olsalar dahi ekserî cehl üzerlerine gâlip olmakla, arabî kitaplardan çıkarmazlar. Öyle iken şeyh bizi irşâd etsin demeleri emr-i acîbdir.

Ol sebepten bunların hallerine¹⁹⁸ merhameten ve şefâaten bu kalîlü'l-bidâ'a kesîru'd-dirâa, beyne'n-nâs menzile-i ademde, hâdimü'l-fukarâ-i Nakşibendiyye, **Nâsireddîn Ebu'l-Ulâ [Alâ] Ali bin Süleyman**¹⁹⁹ afâ anhumâ'l-afuvvü'r-rahmân kuddise sırruhû²⁰⁰ mürîd-i sâdıklarının mübtedîlerine bergüzâr olmak için bu risale-i şerîfe-i, **Tâceddîn** kuddise [9^b] sırruhû hazretlerinin *Âdâbu'l-mürîdîn* adlı kitabından dahi kutbu'l-ârifîn ve zübdetü'l-vâsılîn şeyhu'ş-şüyûh **Seyyid Muhammed Murâd Efendi**²⁰¹ kaddesallâhu esrârahû hazretlerinin bazı risâlelerinden ve sohbetlerinden vesâir mevâzı'dan intihâb edip lisân-ı Türkiyye tercüme edip *Vuslatü's-sâlikîn* diye ad koydum. Umarım ki bununla amel edip sâdıkların vuslatlarına sebep ola ve buna nazar eden mümin kardeşlere ma'zûr olsun ki; ²⁰² *الانسان لا يخلو عن الخطاء والنسيان* tıbkınca, hatâsına vâkıf olduklarında af nazarıyla nazar edip ta'mîr edip²⁰³ ve te'vîl edeler. Bu fakîr-i pür-taksîri hayır duâ ile analar. Kendileri dahi ecr-i cezîleye nâil olalar. Vallâhu Hüve'l-mes'ûl inşallâhu teâlâ.

¹⁹⁸ B: +bakıp.

¹⁹⁹ B: +Silifkevî.

²⁰⁰ B: -.

²⁰¹ B: -.

²⁰² İnsan hata ve nisyandan hâlî değildir

²⁰³ B: -.

2. Matlab: Âdâbullâh ve Âdâb-ı Resûlullâh²⁰⁴

Bundan sonra ma‘lum olsun ki tâlib-i sâdika lazım olan, ibtidan, âdâb ilmini bilip sonra şeyhinin hizmetini ve sohbetini ihtiyâr etmektir. Nitekim *Mevâhib-i Ledüniyye*’de²⁰⁵ geldi ki:

Tahkîk: İsrâfîl aleyhisselâm Peygamber aleyhisselâma [10^a] vahyin fetret²⁰⁶ günlerinde ilm-i âdâbı ta’lîm buyurdular. Peygamber aleyhisselâm Hazretleri²⁰⁷ ادبني ’ربي فاحسن تاديبني’ buyurdular. Çün böyledir, gerek şeyh gerek mürîd, âdâba riâyet etmek ehem-i mühimmâtandır. Nitekim Allah Teâlâ Hazretleri buyurdu: يا داود اذا رايت لي طالبا يا داود اذا رايت لي طالبا “Yâ Dâvud, benim tâlibimi görüp bildiğin vakitte sen ona hâdim ol.”

Ve dahi denildi ki tasavvufun kamusu edebdir. Pes âdâba riâyet tâlib-i sâdik üzerine farzdır. Ve dahi ol kimse ki edebe riâyet etmedi, ol kimse maksûduna yetişmez. Eğer maksûdu dünyâ umûrundan ise de edebı terk etmekle maksûdu hâsıl olmaz.

Bu fasıl Allah Teâlâ’ya ibâdetin Resûl aleyhi’s-selâma mutâbaatın beyânındadır.

Tâlibe lâyıkdır ki talebinde sâdik ola ve ibadetinde muhlis ola. وَمَا أُمِرُوا إِلَّا ‘ لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ²⁰⁸ Ve dahi talebinde ve ibadetinde gayriyi işrâk yani ortak etmeye. ²⁰⁹ وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا” Ve dahi Allah Teâlâ’nın gayriden bir şey istemeye ve yardım [10^b] dahi istemeye. Hatta tuz ve su olursa da.

Ebû Zer radiyallâhu anh buyurdu: Resûlullah sallallâhu aleyhi ve selem beni davet edip nâsdan bir şey istememek üzere şartladı. Ben ‘Neam, istemem’ dedim.

²⁰⁴ B: -.

²⁰⁵ Ebu’l-Abbas Şehâbeddîn Ahmed b. Muhammed Kastallanî (ö. 923/1517)’ye ait Hz. Muhammed (sav)’le ilgili oldukça yaygın bir eser.

²⁰⁶ B: fetret-i vahiy

²⁰⁷ “Rabbim beni terbiye etti ve ne de güzel etti”

²⁰⁸ “Hâlbuki onlara, ancak dini Allah’a has kılarak, hakka yönelen kimseler olarak O’na kulluk etmeleri emredilmiştir.” (el-Beyyine, 98/5)

²⁰⁹ “...ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmayın.” (el-Kehf, 18-110)

Peygamber aleyhi's-selam dahi 'Kamçını da isteme, eğer senden düşerse hatta inip alasin' diye buyurdu.

Ve dahi Allah Teâlâ'dan mâ-adâ bir şeye meyil ve rağbet eylemeye. Dahi bir şeyin fevtinden mahzûn olmaya. ²¹⁰ «يَكْبَلَا تَأْسُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَيْكُمْ»

Ve dahi *Ravda-i Zendûsiye [Zendostî]*²¹¹ de nakl olunup hikâyet olundu ki; Kırk kimse ulûm-u mütedâvele-i tahsilden sonra Hak Teâlâ'yı talep için ve Hak Teâlâ'yı bulmak ve bilmek için hurûc edip ve mâ-beynlerinde teâhüd ettiler ki 'Allah Teâlâ'ya vâsıl olup yetişmezden evvel bir şeye teveccüh ve rağbet ve bir kimseye iltifât etmeyelim.' Vaktâ kim bunlar sahrâya yetiştiklerinde Hızır aleyhisselâm bunlara karşı gelip²¹² selam verdi ve 'Ben Hızır'ım' dedi. Ol saat bunlara ferâh ve inbisât hâsıl olup Allah Teâlâ'ya şükürler ettiler **[11^a]** ve 'Bu sefer mübârektir' dediler. Hemen ol saat bunlara hâtif²¹³ 'Yâ Kezzâbûn! Ahdinizi unuttunuz.' diye hetif ettikde bunlara nedâmet ve hacâlet hâsıl olup ol vakit istihyâen Allah Teâlâ'ya secdeler edip kamusu öldüler. Ancak bir racul ölmeyip başını kaldırdı: 'Yâ Allah! Acep ben bunlardan olmadım mı?' diye tazarrû etti. Ol vakit Allah Teâlâ ona 'Sana bir âhir müddeî gelir. Sen ona haber ver de gel' diye ilhâm etti. Pes üç günden sonra İbrahim Edhem gelip gördü ki çok kimseler ölmüşler ancak birisi ölmemiş. Hemen İbrahim bin Edhem yanına gelip sual ettikde ol racul İbrahim Edhem'e hikâye etti ve söyleyip ol saat ol dahi öldü. Pes İbrahim bin Edhem mütenebbih olup ondan sonra ne bir insan ile ve ne dâriyla ve ne diyâriyla ünsiyet etmedi.

Pes imdi Ey Tâlib! Eğer bu kıssadan hisse aldı isen sana ma'lum olsun ki sen Hak Teâlâ'dan mâ-adâ bir şeye kanaat edip râzı olma. Zîrâ hâli şân bunda tahakkuk etti ki, bir kimse **[11^b]** dünyadan dünyaya razı olsa, ol kimse mel'undur. Dahi bir kimse ilimden ilme razı olsa, ol kimse meftûndur. Dahi bir kimse zühdden senâya razı olsa, ol kimse mahcûbdur. Dahi bir kimse Hakk'tan bir şeye râzı olsa, ol şey Zât-ı Hakk'tan mâ-

²¹⁰ «Elinizden çıkana üzülmeyesiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şıarmayasınız diye böyle yaptık.» (el-Hadîd, 57/23)

²¹¹ Hüseyin Zendevistî'nin *Ravzatü'l-Ulemâ* isimli eseri kastedilmektedir.

²¹² B: +bunlara.

²¹³ B: hâtiften

adâ olduğu halde ne şey olursa olsun, ol kimse tâğîdir, ya'ni azgındır. Pes böyledir, Allah Teâlâ'dan gayri kamu eşyadan sakın. Pes bunların verâsın talep eyle. Nitekim âyet-i kerimede; “إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ”²¹⁴.

Eğer suâl edersen şeyhi talep etmen, Hak Teâlâ'nın gayrısı talep etmektir. Cevap oldur ki; şeyhi talep etmek Hak Teâlâ'yı talebin aynıdır. Zîrâ şeyh Hak Teâlâ'ya vesiledir. “وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ”²¹⁵. Ve dahi bu mana hakkında “الرفيق ثم الطريق”²¹⁶ denilmiştir.

Ebû Ali Dekkāk *Risâle-i Mekkiyye*'sinde²¹⁷ buyurdu ki, “Ol kimse ki onun şeyhi olmaya, pes şeytan onun şeyhidir.” Lakin maksûd ve matlûb, şeyh i'tikâd etmek câiz değildir. Zîrâ şeyh Kâ'be misâlidir; secdeyi [12^a] ona karşı edip, onu kıble ederler. Hâlbuki secde ancak ki Allah Teâlâ'ya mahsûsdur. Pes şeyh dahi bunun gibidir, Allah Sübhânehû ve Teâlâ'nın kuludur.

Çün bir kimse taleb-i ma'rifetullah ve taleb-i vüsûl hâsıl olup aşk-ı ilâhî heyecân etse ve âteş-i firâk ile muhterîk olup ıztırâb ve kulluk hâsıl olsa, ol vakitte ol kimse, 'Pak ehl-i sünnet ve'l-cemaat i'tikâdiyle bile, dahi erkânı ve şerâitiyle bile, tevbe-i nasûh ile tevbe edip' üzerinde kalmış Hak Teâlâ hukuku kazâ ve halk hukuku edâ ve ehl-i hukuku ırdâ edip fi'l-hâl eğer kâdir ise, eğer kâdir değilse kudret buldukda eylemesine ve kemâl-i ikbâl ile evsâf-ı mezkûre üzere bulunmasına taahhüd ve iltizâm edip ve vefâ ile sabit durup ve sünnet ve azîmet üzere amel ve bid'atten ve ruhsattan kemâl üzere ictinâb eyleye. Bundan sonra kâmil mükemmil bir şeyhi talep eyleye. Kaçan şeyhi buldukda, hüsn-i edeb ile hizmet ve sohbet eyleye. Zîrâ eşyanın hâssası hakdır, sû-i edebin hâssası [12^b] berekât ile²¹⁸ zâil olup nûru, zulmete tebdîl olmaktadır.

Pes imdi su-i edebin zararı kendine rucû' eder. Gerek şeyhin tabiatı müteğayyir olsun gerek olmasın. Nitekim naklondur ki İmam-ı Züfer rahmetullah-i aleyh abdest

²¹⁴ “...Şüphesiz benim namazım da, diğer ibadetlerim de, yaşamam da, ölümüm de âlemlerin Rabbi Allah içindir.” (el-En'âm, 6/162)]

²¹⁵ “...O'na yaklaştırmaya vesile arayın.” (el-Mâide, 5-35)]

²¹⁶ Önce refîk, sonra tarîk.

²¹⁷ Müellif her ne kadar bu eseri Ebû Ali Dekkāk'a nispet etse de *Risâle-i Mekkiyye*, Kutbeddin Abdullah b. Muhammed İbn Eymen (767/1365)'e ait bir eserdir.

²¹⁸ B: -.

alırken Ebû Hanife rahmetullah-i aleyh üzerine vardı. Ol vakit İmam-ı Züfer kalkıp ta'zîm etmedi. Ol ecilden İmam-ı Züfer'in rivâyeti zaîf olup makbûle olmadı. Eğer böyle olmasa idi, İmam-ı Züfer ilim ve teâhüd i'tibâriyle İmâm-ı Azâm'ın ashablarının ulularından ve kibârlarından olduğu muhakkak idi.

Pes imdi ey tâlib, halâyıkın her birisinin haddine ve mertebesine göre âdâba riâyet ve mülâzemet lâzım oldu. Ve dahi Hakk Teâlâ'yı talepte şart-ı a'zâmın, kalbini Hakk Teâlâ'dan gayrıyı mutâlaadan pâk eylemektir.²¹⁹ Ve dahi ebdânı muharramâtan pâk ve mekrûhâtan pâk eylemektir. Ebû Yezîd el-Bistâmî buyurdu ki: “Dünyayı zikr ettiğin vakitte abdest al, ahretini zikr ettiğin vakitte gusl et.” [13^a] Senin için tahâret-i beden ve tahâret-i kalb hâsıla olursa Allah Teâlâ tecelli-i hâs ile tahallî eyleyip sülûk müyesser olur. Dahi ahvâl ve makâmât hâsıl olur.

Pes bundan sonra amel edersin, sen Allah Teâlâ'nın emrine imtisâl ile, ya emrine ta'zîm ile. Çün böyle olunca Hakk Teâlâ'yı ancak kendinden talep eylesin. Ve mürîd talep etmesin ve hâvf etmesin. İllâ ancak ondan etsin. Pes Zât-ı Ehadiyye'nin gayrıyı talep etmek, tâlip ile matlûb mâ-beyninde hicâbdar yani perde olur. Ve yahut tâlibi matlûbundan ırâk eyler.

Pes imdi keşf-i kerâmât esbâb-ı garûrdur, dahi ihtimal-i mekirdir ve kend-i şeytândır. Lâkin keşf-i kerâmât sahibine hakâret ve alçaklık nazarıyla bakma. Zirâ kerâmât-ı evliyâ hakdır. Ve dahi velînin kerâmâtına inanmak vâcibdir.

Pes imdi²²⁰ mükemmel şeyhi buldukda düğeli²²¹ umûrunu ona tevfiז eyleyip salavât-ı zevâidi ve sıyâm-ı nevâfili ve evrâdın cümlesini terk eyleye. Lâkin şeyhinin emrettiği nesneyi terk etmeyip ona müdâvemet ve mülâzemet eyleye. [13^b] Bu kazıyyenin hakkında²²² ”خذ العلم من افواه الرجال” buyruldu.

²¹⁹ B: -.

²²⁰ B: +kâmil

²²¹ düğeli: Hep, bütün. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 631.

²²² “İlmi ehlinin ağzından alınız.”

3. Mürîdin Şartları Beyânında

Ol şartlar on birdir.

Şart-ı Evvel

On bir şartlardan ba'zısı mürîd için lâzımdır kî kamu havâtırını, hayır ve şer, şeyhine izhâr eyleye ki hatta şeyh ona muâlece eyleye. Zirâ şeyh tabîb gibidir. Mürîdin ahvâli ve evdâ'ına ittîlâi hâsıl oldukda, onun ıslâhına ve ondan ol marazın def'ine teveccüh eder.

Şart-ı Sâni

Ve dahi on bir şartlardan ba'zısı oldur ki, eğer mürîd şeyhinin ef'âlinin vecih ve illetini bilmeyip ve tevîline kâdir olmazsa, kalbinde i'tiraz bâbını muhkem sed eyleyip, i'tiraz²²³ kaydına düşmeyip, Hazret-i Musa ile Hızır Aleyhi's-selâmın kıssasına nazar ve teemmül eyleye. Zirâ i'tiraz ekbah kabâyıhdandır ve dahi ma'zur değildir. Pes i'tirazdan zuhûr eden hicâb için ilâc yoktur ve ref'i müteazzirdir. Ve bilhassa mecrâ-yı feyzi²²⁴ mesdûd kılar neûz-u billâh.

Pes imdi ey tâlib, gözün aç, basîret üzre olup bu misilli etibbâ ilâcından âciz olduğu [14^a] maraz-ı müşkilden ihtirâz ve ictinâb üzere olmaya say' eyleye. Bu mahalde hatar-ı azîm var, Allah Teâlâ hıfz eyleye.

Şart-ı Sâlis

Ve dahi şerâit-i mezkûredendir; tâlib-i tarîk-i Hakk olan kimseler talebinde sıdk ve cehd üzere olup mihnetlere ve şiddetlere sabredip kat'an talebini terk etmeye. Dahi şeyhin irâdetinde sâdık-ı muhib ola. Ve şeyhine bir mertebe muhabbet ede ki “ لا يكمل إيمان المرء حتي اكون احب اليه من نفسه وماله و ولده ”²²⁵ hadîs-i şerîfî mazmûn-u şerîfî üzere,

²²³ B: ihtirâz

²²⁴ B: -.

²²⁵ “Kişinin imanı, Allah ve Resûlünü, ona, kendi nefsinden, malından ve evlâdından daha sevgili olmadığı müddetçe kemâle ermez.” (Buhârî, İman: 8; Müslim, İman: 69,70)

Allah Teâlâ'ya ve Peygamber aleyhi's-selâma olan muhabbetten sonra indinde şeyhinden azîz ve mahbûb bir şey olmaya. Hatta emvâlından ve evlâdından azîz ve mahbûb olup şeyhine nispet ile dünyâ ve mâ-fihâ ayninde manend-i dâne-i hardâl ola ki, muhabbet-i şeyhinden kendi dahi hisse-mende ola. Zirâ şeyhinin sana muhabbeti, Hakk Teâlâ'nın sana muhabbetinin mukaddimesidir.

Ve dahi i'tikâd-i pâk ve kemâl-i teslîm ile kalbini şeyhine bir vech ile rabt eyle ki; âlem meşâyih ile memlû olsa, bu fakirin maksûdu ve matlûbu ancak bu şeyhden olur, gayri şeyhden **[14^b]** olmaz diye, şeyhi mânend-i²²⁶ Hızır aleyhisselam bile. Zîrâ mürîdin kalbinde şeyhinden gayriye istek ola; bâtını Hazret-i Vâhidiyye'ye açılmaz. Meşâyih-i Kirâm kaddese esrârahum bu şartın riâyetinde mübâlağa etmişlerdir. Hatta Şeyh Necmeddin-i Kübrâ dedi ki: “Âyîneyi işleyeceğin âlet ve esbâb hâzır olsa, ama üstâd olmasa, âyîne vücûd bulmaz. Kezâlik sâir şerâit bulunsa ama şeyhine kemâl-i rabt-ı kalb bulunmasa, mürîdin kalbi mir'ât-i safâ bulmaz.” Çün böyledir. Mürîd şeyhine rabt-ı kalb eyleyip severek mâlen ve bedenlen hizmet-i şerîfesine müdâvemet eyleye. Malından bir şey bedel ve sarf ettikde, kalbine bir şey gelmekten hazer eyleye.

Kıssa-i Nakşibend

Nitekim Nakşibend'den hikâyet olunur: Nakşibend Hazretleri'nin bir tâcir mürîdi vardır. Bir gün ziyafet için onları davet etti. Kaçan taâm hâzır oldukda yemeyip çekildiler. Ol vakit sâhib-i taâm acz ve inkisâr ile:”Yâ Hâce! Malım helaldir. Şüphe-i şer'iyye dahi yoktur” dedikde, Şeyh: “Neam, lâkin tabh vaktinde, hâtununun kalbine geldi ki; ‘Biz tüccârîndiniz. Bir kerede şu miktar-ı şeyi **[15^a]** sarf ettik.’ Pes böyledir, yemek câiz olmaz. Zirâ umûrdan bir umûrda gönülsüzlük vâkî oldukda, onu terk vâciptir. Kavmin katında bu vecihden suâl haram oldu. Zirâ verici çok kere gönülsüz verir. Kıssa-i Nakşibend'de nükte çok var, zevk-yâb olanlara zâhir olur.

Şart-ı Râbi'

²²⁶ mânend: eş, gibi. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 1263.

Ve dahi şerâit-i mezkûredendir ki, mürîd şeyhin cem'î ef'âline iktidâ eylemek layık değildir. Meğer kim, şeyh ol fiiliyle emr etmiş ola ve yahut ol fiil sünen-i müekkedenen ola. Zîrâ şeyh bazı a'mâli kendinin makamı ve hali iktizâsıyla işler. Ol a'mâli işlemek mürîd üzre zehr-i semme²²⁷ olur.

Şart-ı Hâmis

Ve dahi on bir şerâitten bazısı mürîde layıktır ki; şeyh bir şeyle emrettik de şeyhin emrine imtisâlde tevakkuf etmeye. Belki te'vilsiz ol şeyi tahsîle sa'y-i tâm eyleye. Zîrâ Allah Teâlâ kişinin akîde ve irâdeti sâdık kılar ve işaretler ilm-i bâbını fetheder. Ve dahi ma'nâların dekâyik ve hakâyıkına fehm ve ihsân eder. Zîrâ şeyh mürîde bir şeyle emretmez, ancak Allah Teâlâ'nın emriyle eder. Yahut [15^b] kendi firâsetiyle emreder. Ne kadar ol emir zâhir-i şer'i şerîfe muhâlif olursa da. Ve dahi Şeyh Nasreddîn *Hayru'l-mecâlis*'inde buyurdu ki; bir mürîdin şehveti galebe edip hatta tufân mertebesine vâsıl olup şeyhin huzurunda halini arz ettikde; şeyh cevap virüp, hevâ kızlarının yanına git ve şehvetini ref' eyle, dedi. Mürîd bu cevabı kabul etmeyip bir zaman sabrettikten sonra ke'l-evvel halini şeyhe arz etti. Şeyh gene evvelki cevabı verdi. Hatta dört kere şeyhe iltimas etti, şeyh nikâha izin vermedi. Bundan sonra mürîd şeyhinden izin ve ruhsat almaksızın bir avret nikâh etti. Ol avretten dört kız oldu. Dördü de amel-i kabîh için dükkânda oturdular. İşte bu şeyhin firâsetidir.

Kıssa-i Racül-i-Fâzıl

Ve dahi şeyhim Şeyh el-Encas²²⁸ [Ebhas]²²⁹ dedi ki; ben şeyhim Mübarek'ten işittim, Şeyh Mübarek dedi: Ben Emir Seyyid Ali el-Cüveynûrî'nin meclisinde hazır idim. Ol vakitte cemî' ulûmun mâhiri,²³⁰ müteşerri', müttakî ve müteverri' bir racül-ü fâzıl gelip Seyyid Ali'nin huzurunda; Ben Allah Teâlâ'yı ve Allah Teâlâ'nın marifetini talep [16^a] için size geldim dedikde mezbûr seyyid; 'ben seni kabul ettim' deyip ol saat

²²⁷ Semme: Ağır zehir. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 736.

²²⁸ Şeyh İlahbahş (ö. 1002/1594). Aşkiyye tarikatı şeyhlerindendir.

²²⁹ B: +İlahbahş

²³⁰ B: ulumda mâhir

mezbûr âlime vâfir²³¹ akça verip şarap içmekle emretti. Ol âlim tevakkuf etmeyip ol işin âkîbeti tahkîke tesaddî etmeyip şarap içmeye şürûğ edip altı ay yâ ziyâde şarap içip sonra tevbe ettikde şeyh dedi ki; ben dahi senin gibi bu emr-i şeni'den tevbe ettim. Pes imdi mezbûr Seyyid Ali bu emrin te'vîlinde buyurdu ki; bu miktar eyyamda bu miktar hamrâyı, kazâ-i mübremde,²³² ahir vakitte yani vakt-i mevtte içmek üzere idi. Allah Teâlâ Hazretleri'ne tazarru ettim, hatta vaktini tebdîl etti. Çün böyle olduysa mezbûr Seyyid dedi ki; 'Şeyh üzerine mürîdin hakkı böylece olmalıdır. Eğer böyle olmazsa her kişiden isti'dâdı miktarınca ahvâl ve makâm hâsıl-ı²³³ zâhir olur. Yine boş kalmaz kerem-i inâyeti ve lütfuyla.'²³⁴

Şart-ı Sâdis

Ve dahi şerâit-i mezkûredendir ki, şeyhin telkini gerek zikr-i şerîf olsun gerek teveccüh olsun gerekse murâkabe olsun her ne ise onunla amel edip bir şeye bakmayıp **[16^b]** cümle evradlarını terk eyleye. Zîrâ şeyh firâsetiyle mürîdin isti'dâdına göre muttali' olup isti'dat ve kabiliyetine muvâfık telkîn eder. Zîrâ “ اتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر ”²³⁵ mûcebince şeyhin firâseti nûr-u ilâhîdendir.

Şart-ı Sâbi'

Ve dahi şerâit-i mezkûredendir, mürîde layık olur; nefsinin düğeli halâyıktan alçak görmek. Ve dahi bir kimsenin üzerine hak isbat etmeye. Yine bunun gibi kendinin üzerinde dahi hiçbir gayrinin hakkını koymaya. Eda-i hukuka ve tahsil-i tüveffiyeye teveccüh ve kasd eyleye, yani helâl ede.

Şart-ı Sâmin

²³¹ vâfir: çok, bol. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 1484.

²³² mübrem: kaçınılmaz, zorunlu, zarurî. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 1269.

²³³ B: -.

²³⁴ B: -.

²³⁵ “Mü'minin firâsetinden sakınınız. Çünkü o, Allah'ın nuruyla bakar” (Tirmîzi, Tefsîru'l-Kur'ân, 15; Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, VII, 102)

Ve dahi şerâit-i mezkûredendir, ba'zısı mürîde layıktır ki, şeyhin umûrundan bir emre hiyânet etmeyip belki emrine ihtirâm ve şeyhine aksâ-i vücûhla ta'zîm eyleye. Ve dahi kalbini şeyhin kendine telkîn eylediği zikr-i şerîf ile tamirde mübâlağa eyleyip, hayran ve şerren kalbine bir şey getirmemeye sa'y-u tâm eyleye. Eğer muktazây-ı beşeriyetiyle hâtıra bir şey hutûr ederse, onu zikrullah ile nefy eyleye. Eğer müntefî olmazsa şeyhin huzuruna iltimâs eyleyip, şeyhinden havâtırını gerek iyi gerek kötü ihfâ edip saklamaya. [17^a] Ve dahi “ ولا تكن من الغافلين ” mefhûm-u şerîfî üzere gafilden olmayasın. Zirâ sûfiyye katında vakt-i gaflet küfr-ü hafîdir ve gayrıyı zikr, şirk-i zâhirdir. Çün böyle olunca hakikat-ı zikr, gafleti tard edip artmaktır.²³⁶ Ve bir uhrâ mahalde buyurdular ki; bir şeyi hakikat-ı zikr ile zikretmek, ol şeyin mâ-adâsını unutmaktır.²³⁷

Şart-ı Tâsi'

Ve dahi on bir şartlardan²³⁸ bazısı tâlib-i sâdika lazım ve layıktır ki, maksudu dünyadan ve âhiretten asla bir şey olmayıp ancak Zât-ı Ahadiyyet ola. Eğer murâdı eşyalardan bir şey yahut maksûdu tahsîl-i hâl veya makâm olsa, ol kimse hevây-ı nefsinin tâlibidir. Hakk celle ve alâ hazretlerinin tâlibi değildir. Ve dahi şol kimse ki, nefsinin kemâline tâlibdir yahut ahvâl ola, ol kimse tâlib-i celle ve alâ değildir.²³⁹ Ve dahi şol kimse ki; matlabı, fenâ yahut bekâ yahut ahvâl ola, ol kimse nefsinin kemâline tâlibdir yahut nefesine ya hâline abddır.

Pes mürîde layıktır; meyyit yıkayıcının elinde meyyit gibi ola. Nice dilerse döndüre.²⁴⁰ Yahut katı yel önünde kuru yelken gibi ola. Ve dahi mükâlemede şeyhin kelimasını red etmeye, ne kadar [17^b] hak şeyhle bile olmazsa da. Şeyhin hatasını, tâlib kendi sevâbından akvâ i'tikâd eyleye. Ve dahi şeyhe bir şey ile nush eylemeye, şeyh

²³⁶ B: +atmaktır.

²³⁷ B: -Ve bir uhrâ mahalde buyurdular ki; bir şeyi hakikat-ı zikr ile zikretmek ol şeyin mâ-adâsını unutmaktır.

²³⁸ B: - ; +şerâit-i mezkûreden.

²³⁹ B: -Ve dahi şol kimse ki, nefsinin kemâline tâlibdir yahut ahvâl ola, ol kimse tâlib-i celle ve alâ değildir.

²⁴⁰ B: döndürür.

nasihata tâlib olmazsa. Nitekim Şeyh Nizâmeddîn el-Evliyâ ed-Dehlevî²⁴¹ buyurdu ki; Şeyhim Şeker²⁴²-Genc²⁴³ *Meşârik-i Şerîf*²⁴⁴ okurdu. Hâlbuki ol kitap galat idi. Hattı dahi okunmazdı. Şeyh ibaretini okumakta tekellûf edip kendine mihnet ve meşakkat hâsıl olurdu. Bir gün dedim ki; bu kitabın yanlıştır, eğer bana emredersen falan kimseden isteyeyim. Onun kitabı sahihtir, yazısı dahi güzeldir, okunur. Ol saat şeyh buyurdu ki: ‘Meşâyih-i ‘ızâm²⁴⁵ galatı, sahihi okumaya kâdir olmaz mı?’ dedi.²⁴⁶ Hemen ol saat birden hâl zâil olup bende bir şey bâkî kalmayıp hatta imân-ı şüru’dan bile korkup hâtunundan yardım talep istedim, ettim. Hatununun şefâatiyle hâlim ve makâmım rücu’ etti.

Şart-ı Âşır

Ve dahi şerâit-i mezkûredendir; ba’zısı mürîde lâyıktır ki şeyhin emrine münkâd ve müsellemler ola. Dahi yedinde²⁴⁷ şeyhin mürîdlerinden²⁴⁸ ve halîfelerinden takdîm ettiği kimselere müsellemler olup ta’zîm eyleye. Ne kadar **[18^a]** onun ilmi, senin ilm-i zâhirinden az olursa da. Dahi şeyhine muhabbeti, cemi’ halâyık üzere takdîm eyleye. Hatta şeyhinden mahbûb bir ferd olmaya.

Kıssa-i Sûfî Mea-Zeyneddîn

Nitekim Hâce Ahrâr²⁴⁹ kuddise sırruhû buyurdu ki: Emir Kâsım Tebrîz²⁵⁰, den işittim, dedi ki: Mevlânâ Zeyneddîn Ebûbekir et-Tâbiyârî²⁵¹’yi ziyarete gittim. Vardım

²⁴¹ Nizâmeddîn Evliya diye meşhur olan bir Çiştîyye tarikatı şeyhidir. Şeyh Nizâmeddîn Dehlevî Evliya Hâlid Matlubî Huzistanî (ö. 725/1325).

²⁴² Feridüddîn Genc-i Şeker Mes’ud b. Süleyman b. Şuayb Dihlevî (ö. 664/1265). Hindistan’lı Çiştî şeyhi.

²⁴³ B: Genc-i Şeker.

²⁴⁴ *Meşâriku’l-Envârî’n-Nebeviyye*: Radıyyüddîn es-Sâgânî (ö. 650/1252)’nin derlediği, bazı sahih hadisleri nahiv konularına göre düzenlediği eseri.

²⁴⁵ B: -.

²⁴⁶ B: -.

²⁴⁷ B: -.

²⁴⁸ B: murâdından.

²⁴⁹ Hâce Nasırüddîn Ubeydullah b. Mahmud Ahrar eş-Şaşı es-Semerkindî (ö. 895/1490).

²⁵⁰ Seyyid Kâsım Tebrîzî -Kâsım-ı Envâr diye meşhurdur. (ö. 838/1434)

²⁵¹ Zeyneddîn Ebû Bekir Tâyebedî (ö. 791-1388-89)

ki yanında bir ecnebî sûfî var. Çün Mevlânâ Zeyneddîn ol sûfiye teveccüh edip “Şeyhini mi artuk seversin, İmâm-ı A’zam’ı mı artuk seversin” dedik de; mezbûr sûfî “Şeyhimi artuk severim” deyince Mevlânâ gazab-ı şedîde ile gazaplanıp hatta sûfiye, “Yâ kelb, yâ hımâr! Şeyhini seversin, İmâm’ı sevmezsin” diyerek gazâbından kalkıp evine gitti. Ol saat ol racül-i sûfî dahi kalkıp gitti. Bu arada ben, şeyhin gazabına mütehayyır olup otururken şeyh evinden çıkıp, “Ol racül kandedir?” diye suâl ettikde “gitti” dedim. Ol saat Mevlânâ bana “Gel seninle ol racülün yanına i’tizâra gidelim” dedi. Ol vakit ki bizde sokağa çıktık. Gördük ki, ol racül bize karşı gelip, “Ben sizin yanınıza i’tizâr kasdıyla rücu’ [18^b] edip geldim” dedi. Ol vakitte; “Ben sizin gazabınızın şiddetinden dehşete düşüp huzurunuzda bir şey söylemeye iktidârım kalmadı. Pes imdi elli sene İmâm-ı A’zam mezhebinde oldum. Fıkıh-ı şerîfde kıraat ettiğim mesâilden bir mes’ele terk etmeyip, amel ettim. Dahı fıkıh-i Hanefiyye’de amel etmediğim bir mes’ele kalmadı. Henüz benim için bir şey hâsıl olmadığından mâ-adâ müşteheyât-ı nefsdan ve ittiba’ı hevâdan ve mekrûhâtın münkatı’ olup rağbetim zâil olmadı. Lâkin bu şeyhin, az zaman hizmetini ihtiyâr etmekle benden mekrûhâta meyl ve müşteheyât-ı nefse rağbet zâil olup nefsimde Hakk’ı talep ve Hakk’a muhabbet buldum. Hâlbuki siz dersiniz ki; Hakk’ı talebi ve Hakk’ın muhabbetini terk et. Çün böyledir. Benim bunu terk edip ve bundan istiğfar etmekliğim şer’-i şerifde câiz değildir” deyu cevap verince, Mevlânâ Zeyneddîn ol sûfî-yi muhlisin iki ellerini ve sakalını ve alnını öpüp i’tizâr-ı şedîd ile i’tizâr edip, “Savâb, senin cânibindedir. Ben hatâ ettim. Mürîdin i’tikâdı böylece olmak lâzımdır.” deyu istihsân ederek müfârakat ettiler.

Ve dahi [19^a] mürîde lâyıktır ki şeyhin sohbetinde kadr-i hâcetten ziyâde fâidesiz söz söylemeye. Ve esnâ-i sohbetinde sağına ve soluna bakmaya. Belki kalbine müteveccih olup otura. Nitekim denildi ki; Hazret-i Ebûbekir radiyallâhu anh, Peygamber aleyhisselâmın mecâlis-i mübârekelerinde oldular. Kaçan meclis-i şeriflerinde oturduklarında mübarek ağızlarına taş korlar idi, hatta ziyâde kelam üzre kâdir olmayalar.

Şart-ı Hâdî Aşar

Ve dahi şerâit-i mezkûredendir ki; mürîd için bir kimseye izhâr-ı hâcet etmek lâıyk değildir. Eğer bir şey için kendine zarûret mess ederse şeyhin huzurundan iltimâs eyleye ki, şeyh ol zarûreti def’ eyler. Eğer şeyhi hâzır olmasa ve dünyadan kendine zarûret isâbet etse, bir sâlih, müttekî, sahî ve sâhib-i cûd-i kerîmi’t-tab’ kimseden suâl eylesin.

Ve dahi şerâit-i mezkûredendir ki; bir kimse üzerine gazap etmek mürîde lâıyk değildir. Zîra gazap, zikrin nûrunu imâtâ edip söndürür. Ve dahi talebe-i ilmiyeyle münâzara ve mübâhase etmeyeler. Zîra münâzara nisyân îrâs edip, kalbte küdürât tahsîl eder. Eğer beşeriyet hasebiyle gazap vâki’ olsa [19^b] veya mübâhase etse, sonra istiğfâr edip özür dileye. Ne kadar hak kendisiyle bile olursa da. Ey tâlip! Sakın kimseye hakâret ve alçaklık nazarıyla bakma. Belki her gördüğün adamı Hızır Aleyhisselâm yâhut evliyâullahtan i’tikât edip ondan hayır duâ talep et.

Cüneydiyye

Ve dahi Cüneyd-i Bağdâdî kuddise sırruhû, sohbet ve inkıtâ’ ve sülûktan fâide tahsiline sekiz şart buyurmuşlar: Evvelki devâm-ı vüdû, ikinci devâm-ı halvet, üçüncü devâm-ı savm, dördüncü devâm-ı sükût, beşinci devâm-ı zikir, altıncı nefy-i havâtır; gerek hayr gerek şer, yedinci i’tikâd-ı pâk ve kemâl-i teslim ile kalbini şeyhine rabt etmektir-bu şartın tafsili yukarıda geçti-, sekizinci şart Allah’a ve şeyhine i’tirâzı terk edip, kabz ve bastı Hâlık’tan bilip teslim göstermektir. Ve Allah Sübhâneh-û ve Teâlâ’nın ²⁵² “وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ” buyurduğu nazm-ı şerîfi mülâhaza edip “Mevlâ kuluna erham, hâline a’lemdir, hayır bundadır” demek gerektir. Bu şartlara Şerâit-i Cüneydiyye derler. Pes imdi muvaffık ve mürşid ancak Allah Teâlâ’dır.

²⁵² “...Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz...” (Bakara, 2/216)

4. Âdâb-ı Mürîd

(Mürîdin Şeyhine Âdâbı Beyânındadır.)

Mürîde lâyıktır ki; şeyhine muhabbete sâdık ola. Bunun tafsîli [20^a] dahi geçti. Hattâ şeyhinden mahbûb bir kimse veyâ bir gayri şey olmaya. Pes böyle olunca şeyhin batnından mürîdin batnına feyz rahmeti, mürîdin şeyhine muhabbeti miktarınca teraşşuh²⁵³ eder, yani kuvvet verir. Ve dahi bir âhir şeyhe iltifat ve meyl etmeye. Eğer ol şeyh, şeyhinin şeyhi olursa da. Nitekim Şeyh Ferîdüddîn Genc-i Şeker'den naklolundu ki; vaktâ kim Ferîdüddîn Hâce, Kutbüddîn Ūşî'den²⁵⁴ biat aldı. Kutbüddîn dahi Ferîdüddîn'e zikr-i şerîfî telkîn etti. Ol vakitte Kutbüddîn'in şeyhi Muînüddîn eş-Şecrî²⁵⁵ geldi. Pes Kutbüddîn, şeyhinin geldiğini işittikte onu karşıladı. Mürîdleri dahi şeyh gibi karşı gidip iki elini ve ayağını öptüler. Lâkin Ferîd onun ziyaretine gitmedi. Sonra “sen Hâce Muînüddîn'i ziyarete niçin gelmedin” diye suâl olundukta cevabında “benim için ondan hâcet yoktur, ihtiyâcım şeyhimedir” dedi. Pes bu cevabı Şeyh Muînüddîn işittikte “Dinle yâ Kutbüddîn! Benim ismin ve senin ismin bu kimseden nurlanır. Dahi kıyâmet gününde senin fahrin bundan olur. Sen ona şeyhim eğer o gelmezse ben ona varırım” dedi. Çün böyle oldumsa Ferîd geldi. Ol vakitte Muînüddîn çok²⁵⁶ istihsân edip ve kabul [20^b] etti. Ve ona hayır duâ etti. Ondan sonra Ferîdüddîn'e şeyhine muhabbeti gâlîbe olan kimselere hâsıl olan şey hâsıl oldu. Pes imdi ol vakitte nazar-ı ilâhî ile manzûr olur, şeyhine muhabbeti vasıtasıyla. Zîrâ Allah Teâlâ evliyâların kulûbüne mevhîbe ve muhabbet nazarıyla nazar eder. Pes şeyhin kalbinde mürîde muhabbetin istikrârı ve temekkünü vasıtasıyla Allah Teâlâ mürîd üzerine rahmetinin âsârını ve feyz-i rabbâniyi mütevâtiren inzâl eyler. Ve dahi şeyhin kabulü Allah Teâlâ'nın ve Resûl-ü aleyhisselâmın kabûlüne alâmettir. Ve dahi denildi ki eğer birisi kabul ederse kamusu kabul eder. Eğer birisi reddederse kamu meşâyih red ederler. Ve

²⁵³ B: terşîh.

²⁵⁴ Hâce Kutbüddîn Bahtiyar b. Ahmed b. Musa el-Kâkî el-Ūşî (ö. 633/1235). Çiştîyye tarikatına mensub Fergana'lı mutasavvıf.

²⁵⁵ Hâce Muînüddîn Hasan (Muhammed) b. Seyyid Gıyâseddin Çiştî Ecmirî Siczî (ö 633/1236)

²⁵⁶ B: -.

dahi bazıları buyurdular ki; “Sa’y eyle! Hatta kulûb-i²⁵⁷ evliyâda senin için kabul hâsıl ola. Çün kabûl-i kalb velîde müstekar ve mütemekkin olursa²⁵⁸ ol kimse için iki cihan maksûdu hâsıl olur. Zîrâ Allah Teâlâ evliyâ kullarının kalplerine her gün üçyüzaltmış kere rahmet nazarıyla nazar eder. Pes Allah Teâlâ seni velînin kalbinde mevcut bulursa murâdın ve matlûbun hâsıl olur. Bu²⁵⁹ ni’met-i uzamâ müyesser olmazsa sa’y eyle ki hatta onların muhabbetleri kalbinde müstekır [21^a] ve müstahkem ola.”

Ey tâlib-i sâdık! Sana ma’lum olsun ki gözün aç, gaflet uykusundan uyan, can kulağıyla bir hoşça dinle ki, şeyhin hakkı gayet çoktur. Lakin haklar içinde bazı hak var ki onu edâ etmen bir vechile müyesser olmaz. Ancak hüsn-i âdâba riâyât ile müyesser olur. Pes imdi meşâyih tarîkına ta’zîm etmen haklarının a’zamı ve alâsıdır. Ve ta’zîmi ihmal ve müsamaha ayn-ı taksîr ve ayn-ı hüsrandır ve sebep-i ukûktur.²⁶⁰ Zîrâ ol kimse için übüvvet-i mâ’neviyye nisbeti vardır. Nitekim Hazret-i Îsâ aleyhisselâm buyurdu: ²⁶¹ لن يلج ملكوت السموات من لم يولد مرتين ve dahi Peygamber aleyhisselâm hazretleri buyurdular: ²⁶² من لم يشكر الناس لم يشكر الله Pes ol kimse ki, hukûk-u şeyhi edâ etmese hukûkullâhı edâ etmekte kâsır olur. Zîrâ hukûk-u şeyh ancak rubûbiyyetin tahakkukuna sebep-i akrabdır. Pes şol kimse ki rabb-i ednâyı zayı’ etse, ol kimse rabb-i alâya vâsıl olmaz. Ve dahi şeyh cemi’ etvârda mürîdin ahvâline mûrâât ve basîret üzere ola ki hatta mürîd için râbîta-i münâsebeti ve şeyhe cinsiyet ile hukûk-u şeyhi edâ müyesser ola. Bu râbîta ve münasebet cinsiyet [21^b] sebebiyle mürîde ma’rifetullâh ve edâ-i hukûkullâh hâsıl olur. Zîrâ şeyh Allah Teâlâ’nın zât-ı ecell-i alâsı ve sıfat-ı mukaddesi ile bâkîdir. Pes mürîd için sûretten ma’nâya geçmeye kuvvet hâsıl olup şirk-i hafîden çıkar. Dahi sâlik ikilik perdesinde pâk olup²⁶³ basîretinden ya’ni gönlünden hicâb-ı zâhir kalkar.

²⁵⁷ B: -.

²⁵⁸ B: olunursa.

²⁵⁹ B: +Eğer bu.

²⁶⁰ B: hukûktur.

²⁶¹ “İki defa doğrulmayan semâvâtın sırlarına erişemez.”

²⁶² “İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a şükredemez.” (Ebu Davud, Edeb, 11/4811; Tirmizi, Birr, 31)

²⁶³ B: olur.

Pes imdi mürîde lâyıktır şeyhine tâbî'ye mukallid ola. Zîrâ mukallid taklîd ederek²⁶⁴ muhakkik olur. Nitekim Hâce Muhammed Pârsâ'dan²⁶⁵ naklolup buyurdular ki; bana şeyhim Şeyh Bahâeddîn Nakşbend, kendini taklîd etmekle emretti. Ben dahi hangi emirde onları taklîd ettimse ol emir bende tahakkuk edip vücûda geldi.

Çün böyle olunca ey tâlip, âdâblar içinde cumhur katında müttefakun aleyh olan âdâbları icmâlince senin için beyân ederim. Ol âdâblar on beştir:

Âdâb-ı Evvel

Ol on beş âdâbtan birisi mürîde layıktır ki i'tikâdı şeyhinin üzerine münferid ola, ya'ni bir ola. Şöyle ki benim maksûdum ve matlûbum ancak bu şeyhten hâsıl olur, i'tikâd ede. Eğer mürîd bir gayri [22^a] şeyhi kendi şeyhinden ekmel görse muhabbet ve ülfet râbitası zaîfe olur. Ol zayıf muhabbet sebebiyle şeyhin kelâmı mürîdin kalbine²⁶⁶ tesir etmez ve şeyhin ahvâli mürîde geçmez. Zîrâ şeyh ahvâlin ve akvâlin nüfûzuna vâsıtaadır. Ve şeyhin ahvâlinin mertebelerine râbita ancak muhabbet ile olur. Pes muhabbette naks oldukta²⁶⁷ mecrâ-yı feyizde naks vâki' olur. Zîrâ mürîde feyz olmaz illâ ancak muhabbeti, ma'rifeti miktarınca olur. Pes mürîdin azmi ve kastı şöyle olmak gerektir ki “Benim matlûbum hâsıl olmazsa ben bir yere gitmem²⁶⁸, kapısında helâk olurum.” “من دق الباب ولج ولج”²⁶⁹ Bu kazıyyenin sıdkının alâmeti, şeyhinin reddetmesiyle, kendinden ırâk etmesiyle mürîdin akîdesi bozulmaya. Zîra meşâyih-ı ‘ızâm için imtihânât-ı kesîre vardır. Bir kimse²⁷⁰ onların imtilhanında sabit olsa, onların kimyay-ı saâdet nazarlarına müteşerref olur. Nitekim *Nefahât-ı üns*'te²⁷¹ zikrolundu: Bir racül, bir şeyhin katına Hak Teâlâ'yı ve ma'rifetini talep etmeye geldi. Amma ol racülün üzerinde bir mükellef cübbe var idi. Pes bunlar taâmdan fâriğ olduklarında,

²⁶⁴ B: -taklit ederek.

²⁶⁵ Ebü'l-Feth Celâleddîn hâce Muhammed Parsa b. Muhammed Hafız Buharî (ö. 822/1420). Nakşbendiyye tarikatının kurucusu Bahâeddîn Nakşbend'in önde gelen halifelerinden biri.

²⁶⁶ B: kalbinde.

²⁶⁷ B: vaki' olur.

²⁶⁸ B: +kımıldanmam.

²⁶⁹ “Kapıyı çalan, içeri girer”.

²⁷⁰ B: kimse ki.

²⁷¹ *Nefehâtü'l-üns*: Abdurrahman-ı Câmî (ö. 898/1492)'nin sûfî tabakat kitabı.

şeyh ol racûle cübbeni sil dedi. Racül [22^b] “Cübbe harâb olur. Zîra bu meşakkat-i şedîde ile çok zamanda ancak kâmil oldu” dedi. Bundan sonra ol racül, “Yâ Şeyh! Bana bir şey ile emr eyle ki; ol şey hidâyete sebep ola.” dedikte²⁷² Şeyh cevabında, “Ben sana ednâ bir şey ile emrettim, sen kabul etmedin. Eğer meşakkatli, güç şey emretsem, nice kabul edersin. Pes böyledir. Bir âhir şeyhin yanına git.” dedi.

Âdâb-ı Sâni

Ve dahi onbeş âdâbtandır; tâlib-i sâdika lâyıktır ki şeyhine müsellemler ve münkâd olup şeyhin tasarrufâtında râzı ola. Ve şeyhine mâlen ve bedenlen hulûs üzere hizmet eyleye. Zirâ irâdet ve muhabbetin cevher ve âsârı ancak bu tarîkla zâhir olur. Ve dahi sıdk ve ihlâsın ayarı bu mi'yâr ile olur demişler.

Âdâb-ı Sâlis

Ve dahi onbeş âdâbtan ba'zısı, tâlib-i sâdika lâyıktır ki kendi nefsi ihtiyârını selb edip şeyhinin ihtiyârı üzere cemi' umûrda bâkî ola. Ol umûr dünyevî olsun, eğerse uhrevî olsun, külliyyen olsun, cüz'îyyen olsun dahi şeyhden ruhsatsız bir amel işlemeye. Cumhur bunun üzerine kavî-i karâr ettiler ki; tâlibe lâyıktır ki, şeyhinden izinsiz yemeye, içmeye, giyinmeye ve kuşanmaya, yatmaya ve uyumaya, almaya [23^a] ve vermeye. Umûr-i ibâdetin kamusunda dahi böyledir ki, savm-ı iftardan ve iksâr-i nevâfilden ve ferâiz ve müekkedât üzerine iktisârdan ve zikir ve murâkâbeden, dahi tilâvet-i Kur'an'dan, tesbih ve tehlîlden her birine şeyhden izinsiz mübâşeret ve müdâvemet etmeye.

Âdâb-ı Râbi

Ve dahi cümle âdâbdandır ki tâlibe lâyıktır ki nefsinin şeyhin ikrâh ettiğî eşyâların kamusunda gayet vücûh ile hıfz eyleye.²⁷³ Dahi şeyhin hüsn-i hâlî²⁷⁴ ve kemâl-i hilmî ve müsâmahası sebebiyle mekrûhâtını tahkîr edip irtikâp etmeye. Zîrâ bu

²⁷² B: -ol racül, “Yâ Şeyh! Bana bir şey ile emr eyle ki; ol şey hidâyete sebep ola.” dedikte

²⁷³ B: +Dahi şeyhin mekrûhu olan nesneyi bi't-tab' ikrâh eyleye.

²⁷⁴ B: hulki

sebepten mecrâ-yı feyz münse'd olur. Zîrâ şeyhin kelâmının te'siri mürîdinin nüfûsunda azîmdir. Eğer mürîd şeyhinin ikrâh ettiği şeylerden ictinâb edip ve râzı olduğu şeylere ne miktar riâyet ederse, ol miktarı mürîdin şeyhine münâsebeti hâsıl olur. Bu münâsebetin vücûdu sebebiyle şeyhin bâtınında olan huzûr-i cem'iyet nisbeti batn-ı mürîde intikâl edip ve batnında müstekar olur. Meselen şol fitil gibi ki, duhâna mukârenetiyle ya'ni duhâna münâsebetiyle âteş serîan müncezib olur. İşte bunun gibi mürîdin kalbinde şeyhin [23^b] tasarrufâtına teslim ile ve şeyhine muhâlefetten nefsinin men' etmekle münâsebet hâsıl oldukta şeyhin bâtınında muhabbet-i ilâhî müncezib olup onun için cem'iyet ve sohbet-i rabbânî hâsıl olur. Eğer şeyhin bâtınında ikrâha vâki' olsa, mecrâ-yı feyz münse'd olur, maşâallahu teâlâ.

Âdâb-ı Hâmis

Onbeş âdâbtan ba'zısı, tâlib-i sâdıkâ lâyıktır ki vâkıâların ve mükâşefetlerin ta'bîrine teveccüh eylemeye. Eğer kendine ta'bîr zâhir olursa kendi ta'bîr²⁷⁵ eylemeyip şeyhin ilmine rücû' eyleye. Zîrâ ta'birde hatâ ve şek mahallî çoktur. Şeyhine hâlini arz ettikten sonra şeyhin cevâbına müntazır ve müterakkıb ola. Ve dahi şeyhin lisânı şecere-i Mûsâ Aleyhisselâm gibi i'tikâd edip kelâmına yakîn hâsıl eyleye. Ve dahi i'tikâd eyleye ki, Hak şeyhin lisânı üzere nutk eyler. Ve dahi şeyhin kalbi şol bahr menzilesinde ki ol bahr enva-ı inciler ve gûnâgûn²⁷⁶ cevâhirler ve türlü türlü meâdîn ile dolmuştur. Dalgası dahi ziyâde çoktur ki herhangi rüzgâr eserse ol rüzgârla gûnâgûn dalgalanıp ol dalga ile envâ-i cevherler lisân-ı sâhile ramı edip atar.

Pes imdi lâyıktır ki tâlibe; lâyık [24^a] olan ale'd-devâm muterassıd olmaktır ki hatta şeyhin fevâid-i avâ'idinden²⁷⁷ mahrum olmaya. Eğer bir kimse şeyhe mesâil-i dinden yâhut umûr-i dünyâdan bir şey suâl etse, cevâbına mübâderet ve mübâşeret etmeye, zîrâ edepsizliktir. Nitekim Tefsîr-i Kur'an'da geldi ki Peygamber aleyhisselâm Hazretleri'nin meclis-i şeriflerinde ba'zı ashâbtan vâki' oldu ki; bir sâil mes'ele suâl

²⁷⁵ B: ta'bîrine i'timad eylemeyip.

²⁷⁶ gûnâgûn: türlü türlü, nice türlü, rengârenk. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 1217.

²⁷⁷ avâ'id: gelirler, kazançlar. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 955.

ettik de, ol ashâbı cevâbında mübâderet etti. Ol vakit Allah Teâlâ ondan nehyetti. Ol ashâba te'dîb edip buyurdu: ²⁷⁸ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ ²⁷⁹

Âdâb-ı Sâdis

Ve dahi onbeş âdâbtan ba'zısı, gadd-ı savttır²⁷⁹ ya'nî sesini alçaklamaktır. Pes mecâlis-i şeyhte savtını kaldırmak tâlibe lâıyk değildir. Zîrâ ref-i savt ekâbir katında²⁸⁰ sû-i edebdir. Zîrâ Allah Teâlâ ²⁸¹ “يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ” Ve dahi nakl olundu ki bu âyet-i kerîme nâzil olduktan sonra sahâbe radiyallâhu anh bir mertebe seslerini alçaklamakla alçakladılar ki, kelâm-ı şerifleri usret ile anlanır oldu. Ol vakit Allah Teâlâ bu âyet-i kerîmeyi [24^b] inzâl etti:” إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ ²⁸² الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ

Pes mürîde lâıyktır ki, ahvâlinde ve akvâlinde ve suâlinde ve cevâbında bastın kapısını açıp mübâlâtsiz²⁸³ olmaya. Ya'nî teklifsizlik muâmelesi etmeye.²⁸⁴ Zîrâ bastta şeyhin ihtişâmı ve mehâbeti, mürîdin kalbinde zâil olup cilbâb-ı vakârı mürtefi' olur. Ol sebepten mecrâ-yı feyz münsed olur. Pes böyledir. Tekellüm ve hitâp vaktinde mürîd şeyhin ihtirâmını hıfz-ı hırâset etmek lâzımdır. Nitekim Tefsîr-i Kur'an'da geldi ki ibtidây-ı İslam'da Ashâb radiyallahu anhüm Resûl aleyhisselât-u ve's-selâma, Yâ Ahmed!, Yâ Muhammed! diye hitâp ederlerdi. Ol vakit onları te'dîb için bu âyet-i kerîmeyi nâzil etti. ²⁸⁵ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ve âyetün uhrâ dahi ²⁸⁶ “لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا”.

²⁷⁸ “Ey îman edenler, Allah'ın ve Peygamberinin önüne geçmeyin. Allah'a karşı gelmekten sakının...” (el-Hucurât, 49/1)

²⁷⁹ B: sûrettir.

²⁸⁰ A: vaktinde.

²⁸¹ “Ey îman edenler! Seslerinizi, Peygamber'in sesinin üstüne yükseltmeyin...” (el-Hucurât, 49/2)

²⁸² “Allah'ın elçisinin huzûrunda seslerini kısıyanlar, şüphesiz Allah'ın kalplerini takvâ konusunda sınadığı kimselerdir...” (el-Hucurât, 49/3)]

²⁸³ Mübâlâtsizlik: Dikkatsizlik, kayıtsızlık. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 1268.

²⁸⁴ B: -Ya'nî teklifsizlik muâmelesi etmeye.

²⁸⁵ “Birbirinize bağırdığınız gibi, Peygamber'e yüksek sesle bağırmayın, yoksa siz farkına varmadan işledikleriniz boşa gider.” (el-Hucurât, 49/1)]

²⁸⁶ “Ey inananlar!) Peygamberin (sizi) çağırmasını aranızda birbirinizi çağırmanız gibi tutmayın...” (en- Nûr, 24/63)

kerîmenin ma'nâsını "Siz onlara isimleriyle ve künyeleriyle da'vet ve nidâ etmen!" demekle tefsîr buyurdular. Pes Allah Teâlâ bunları ahsen-i te'dîble te'dîp edip Kur'an'da geldiği yerlerde kinâye tarîki [25^a] üzere buyurdular. "Yâ Eyyuhe'n-nebiyyu, Yâ Eyyuhe'r-resûlû" ünvânı ile buyurdular.

Pes imdi a'mâlin ve ahvâlin kamusunda şeyhin âdâbına riâyat mürîd üzere tarîkın farzı ve lâzımıdır. Pes şeyhin seccâdesinden evvel kendi seccâdesini döşemek lâayık değildir. Ve dahi zıkr-i şerîfeye semâ' vaktinde çağırıp çabalamaktan ve hareket etmekten kendini hıfz eyleye. Meğer kim kendiliğinden geçip ma'lup ola. Nitekim İbn-i Ulvân dedi ki; Bir yiğit Şeyh'e musâhib oldu. Pes ol yiğit zıkr-i şeriften bir şey işittiği vakitte muzdarib ve mütegayyir olup çabalardı. Cüneyd Hazretleri bir gün ol yiğide: "Eğer bir dahi bunu işlersen bana musâhib olma!" dedi. Pes bundan sonra ol yiğit bir şey işittiği vakitte mütegayyir olup nefsinin bir mertebe zabt ederdi ki hatta bedeninden her bir kıllarından kan damlar idi. Âkıbet günlerde bir günde bir kere haykırp hemen ol haykırmada nefsi telef olup teslim-i rûh etti.

Âdâb-ı Sâbi'

Ve dahi onbeş âdâbtan ba'zısı, mürîd şeyh ile kelâmın ve sohbetin vaktini bilmek lâzımıdır. Eğer mürîd şeyhin katında gerek umûr-i dünyâ gerek [25^b] umûr-i âhiretten gerek ahvâlinden gerek ezvâktan bir şey söylemek murâd ettikde, lâayıktır ki şeyhin hâline teveccüh eyleye. Eğer²⁸⁷ munbasıt ise edâyla ve huşû' ve huzû'²⁸⁸ ile söyleye. İnbisât ve ferâh ile söylemeye. Çün böyle olunca şeyhin bâtınından nûr mürîdin bâtına intikâl edip şeyhin nazarından sâkıt olmaz.

Ve dahi kelâm-ı zâid söylemeye. Meğer ol kelâm için zarûrat ola. Zirâ kelâm-ı zâid, kedârı îrâs eder. Ve dahi mürîd şeyhin huzurunda söylemeye. Ancak kendi mertebesi ve derecesi ve hâli miktârınca söyleye. Şeyh kelâmının cevâbını red ettikde teveccühü tâm ile ve cân kulağıyla dinleye ki, hatta şeyhin feyzinden mahrûm olmaya.

²⁸⁷ B: +şeyh.

²⁸⁸ Huzû': Eğilmek, tevazû göstermek demektir. Kulun, nefsinin hakir görmesidir. Zira nefsin kibir sahibi olması, bir çeşit şirktir. Huzû, huşû ile eş anlamlı olarak kullanılır. Bk. Bk. Cebecioğlu, *age.*, s. 372.

Zîrâ şeyh mürîd ile söyleşmek murâd ettikde, elbette mürîdin kalbine nurdan bir şey ilkâ etmek murâd eder. Hatta mürîdin kalbi ol nûr ile münevver ola. Eğer dinleyen şeyhin kelâmına iltifât etmezse ol vakit ol ilkâdan mahrûm olur. Belki âhir-i kelâmdan dahi mecrâ-yı feyz mesdûd olur. Nitekim buyurmuşlar: “من يردّ الفتح لا يرجع إليه مرّة أخرى”²⁸⁹

Âdâb-ı Sâmin

Ve dahi onbeş [26^a] âdâbtan ba’zısı; şeyhin esrârını gâyetle saklamaktır. Tâlîbe pek ehem ve elzemdir ki, ehl-i sır olup gerek şeyhinden ve gerek senden, dünyevî ve uhrevî, hayran ve şerren, esrâra müteallık bir şey sâdır oldukça ol şey derûnunda bir mertebe setredesin ki sana ne kadar eziyet ederlerse de güyâ ki sen ol şeye hiç muttali’ olmamış gibi kalbin kapısı kilitlenmiş ve miftâhı zâyî’ olmuş kenz-i esrâr kılasın. Zîrâ sâtiri’l-esrâr olanları Allah Teâlâ settâru’l-uyûb olmaya ahrâ²⁹⁰ ve elyaktır. Ve kâşifu’l-esrâr olanlara bâb-u keşf münsed olup râiyah-ı vuslattan mahrûm olduğundan mâ-adâ indallâh ve indennâs ya muğteb ya müfterî ya nemmâm ya mürâî olup pes küllü’l-vücûh mazhar-ı afv ve gufrân olmazsa havf ve hatar-ı azîmde mahpûs olur. Ehl-i sülûk olmak fâide vermez. Kuru sevdâyâ tâbî’ olmak olur.

Pes imdi bi-gâyet ihtimâm ede ki; “Mahlûk sırrına emîn olmayan, Hâlık sırrına emîn mi olur?” Allah Teâlâ cümlemizi muhabbet edip râzı olduğu şeylere tevfiik eyleye.

Kıssa-i Mürîd

Ve dahi Şeyh Nasırüddîn [26^b] kitabında nakl edip buyurdu ki, mezbûr Şeyh Nasırüddîn’in şeyhinin çok mürîdi var idi. Her birini bir emre tahsîs ve ta’yîn edip, sâhib-i esrâr kılmış idi. İllâ bir racülü hiçbir hizmete ta’yin etmeyip umûrdan bir emre mahrem kılmaı. Çün böyledir.

Bir gün ol racül tahammül etmeyip dedi ki: ‘Acep benim ne kusurum var ki, beni mahrem kılmayıp ve bana bir hizmet buyurmazsınız. Hâlbuki ben sizin muhibb-i

²⁸⁹ “Kim fütûhâtı reddederse(kalbini açmazsa), bir daha ona ulaşamaz.”

²⁹⁰ Ahrâ: Daha lâyıık, daha münasib, daha şâyeste ve şâyân. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 77.

muhlisinizim. Eğer benim için yüz can ölmek lazım olsa yüzünü dahi sizin yolunuza fedâ etmek isterim’ dedikte, Şeyh halk²⁹¹ içinde onu imtihan edip hufyesini keşf ve adem-i istiklâlini izhârı, murâd edip ‘Gece yarısına yakın yanıma gel ki, inşâllâhu teâlâ sana muvâfık bir iş işleyelim’ dedi. Ol racül dahi gece gelip haber ettikde, şeyhin elleri ve ayakları kana bulanmış taşra çıkıp ‘Filan oğlum benim hizmetimde idi. Uğunup baygınlık vâki’ oldu. Ben dahi boğazlayıp bir harara sardım. Sen bunu bir köşe bilinmez yere defneyle. Lâkin bu bir sırdır ki sana emânet olsun. Zinhâr bir kimseye izhâr etmeyesin, [27^a] ne kadar benim mürîdlerimden ve dostlarımdan olsa da.’

Ol dahi getirip bir belli yere defn edip, şeyh evine gidip ve buna dahi ruhsat verdi. Ba’d zaman şeyh bunun üzerine tarîkını teşdîd ve tazyîk etti. Ol mürîd dahi gâyet hıffetinden²⁹² nâşî sabretmedi. Ol oğlanın babasına gidip şeyhinden gördüğünü söyledi. Dahi ‘Şeyhle ikimiz bir yere defnettik’ dedi. Pes oğlanın babası bu sözü işitince evlâd acısıyla kalbi yanıp, çağırıp çabalayarak ol saat Emîr’e gidip ağlayarak ol racülden işittiğini hikâyet etti. Halbukî Emir şeyhin muhibb-i muhlisi idi. Ol racülün kelâmını kabul etmeyip belki red edip, babasına söyleyen adamı talep edip yanına ihzâr edip suâl ettikde; “Neam, şeyh şöyle ve şöyle etti. Eğer benim sözüme inanmazsanız bir huddâmınız ile bile gideriz. Hatta ol yeri onlara gösterem, onlar çukurdan çıkarsınlar.” dedi. Ol saat Emir bir mu’temet adam gönderdi. İkiisiyle gidip ol defnettiği çukuru [27^b] gösterdi. Bunlar ol çukuru kazdılar ki, bu boğazlanmış, bir harara sarılmış bir koç koyun çıktı.

Vaktâ kim Şeyh bu ahvâli işitince Emîr’e haber gönderip “Ona eziyet etme! Halk içinde onun için fesâhat vâki’ oldu.’ Bundan sonra Şeyh ol adamı sohbetinden ve meclisinden men’etti.

Âdâb-ı Tâsi’

Ve dahi onbeş âdâbtan ba’zısı, mürîde lâyıktır ki havâtırdan ya’nî gönlüne gelen şeylerden, gerek düşlerden gerek keşf-i kerâmâtan, gerek Hak Teâlâ’nın kendine

²⁹¹ B: -.

²⁹² Hıffet: Vakarsızlık, hafiflik, temkinsizlik. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 585.

hîbe ve ihsân ettiği şeylerden olsun. Zîrâ şeyhden bir şey ne kadar saklarsa mürîdin kalbinde ol kadar ukde hâsıl olup ol ukde sebebiyle²⁹³ tarîk-ı fûtûh ve şeyhin kendine istimdâd tarîki ve mecrâ-yı feyz münsed olur. Hâlini şeyhin katında iltimâs ederse ol vakit ukde çözümler ve feyz kapısı onun üzerine açılır.

Nitekim Osman Hîrî'nin²⁹⁴ bir mürîdi var idi. Dâim halvette olur idi. Bir sûfî ol mürîdi ziyârete geldi. Halbukî ol sûfînin esvâbı yırtılmış, yamanmış idi. Mürîdin hâtırına geldi ki, şu zârîyi²⁹⁵ **[28^a]** buna vereyim sonra hâtıra yine şöyle geldi ki buna bir yeni zâr vereyim ki hatta onunla fâidelene. Ol saat bir yeni²⁹⁶ zâr verdi. Sonra Şeyh Osman Hîrî'nin yanına geldi, dedi ki: “Hâtırma evvel şöyle geldi pes ben ikinci mertebe hâtırama geleni işledim.” dedi. Şeyh buyurdu ki: “Sen Allah Teâlâ ile tenâzu’ ettin. Yâ’ni Allah teâlâ’yı karşıladın, git ve eskiyi verip yeniği al. Zîrâ²⁹⁷ evvelki hâtır Allah Teâlâ’dandır, ikinci hâtır sendendir.”

Pes sâbit oldu ki evvelki hâtır Allah Teâlâ’dandır, ikinci hâtır ilim husûlündendir. Ve dahi kulun muâteb ve muhâtab olup ve musâb ve muazzeb olması ikinci mertebe hâtıra geleni işlemektedir. Dahi insan ikinci hâtır i’tibârîyle fâil-i muhtardır. Zîrâ hâtır-ı evvel Hak Teâlâ’dandır. Zîrâ hâtır-ı evvel kula ihtiyarsız gelir. İkinci hâtır ilim husûlündendir. Böyle olunca kul kendine hayırlı ve muhabbetli olanı ihtiyâr eder. “وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ”²⁹⁸ Pes bu ihtiyâr sebebiyle kula ‘fâil-i muhtâr’ tesmiye ederler. Eğer böyle olmasa bunun cümlesi Hak Teâlâ’dandır. **[28^b]** ²⁹⁹“فَالْهَمَّهَا فَجُورَهَا وَتَقْوِيَهَا” Pes Allah Teâlâ hayrın ve şerrin hâlıkıdır. Gerekse ol hayr ve şerden her biri, küllî olsun gerek cüz’î olsun.

²⁹³ B: -hâsıl olup ol ukde sebebiyle

²⁹⁴ Ebu Osman el-Vâiz Said b. İsmâil b. Said el-Hîrî en-Nîşâburî (ö. 298/910): Nîşâbur’da tasavvufun yayılmasına öncülük eden ve Melâmîlik konusundaki fikirleriyle tanınan sûfî.

²⁹⁵ Zâr: ince perde veya örtü. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 680.

²⁹⁶ B: iki.

²⁹⁷ B: zâr

²⁹⁸ “Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz.” (el-Bakara, 2/216)

²⁹⁹ “...ona kötülük duygusunu ve takvasını ilham edene (andolsun ki).” (eş-Şems, 91/8)

Âdâb-ı Âşir

Ve dahi onbeş âdâbtan ba'zısı, mürîd halk katında şeyhin kelâmını nakledip söylemek murâd ettikde, lâıyk olan ancak 'dinleyen kimsenin anladığı miktarca' söylemektir. Bunun hakkında “كلموا الناس على قدر عقولهم”³⁰⁰ buyurmuşlar. Eğer şeyhin kelâmında gamûd ya dikkat olsa onu nakl etmek câiz olmaz. Zîrâ dinleyen³⁰¹ söyleyenin murâdını dinleyen anlayamayınca ol sözden fâide olunmaz. Belki zararını anlayıp dinleyenin kalbinde akîde-i fâside hâsıl olur.

Âdâb-ı Hâdî Aşar

Ve dahi onbeş âdâbtan ba'zısı oldur ki, şeyhe akîdesi hâsıla olduk da şeyhin huzurunda “Ben sizin huzûrunuza ma'rifetullâhı talep için geldim” diye.

Pes şeyhin kabûlünden sonra bir şeye iltimâs etmeye. Eğer kâdir ise şeyhe meyl ve râğbetiyle hizmet eyleye ki hatta şeyhin yanında onun için kabûl hâsıl ola.

Pes imdi şeyh sana telkîn ettikde sen onu devâm üzere zikredip kalbinde [29^a] zikr-i şeriften gayri bir şey hutûr eylemeyesin. Zîrâ hâtır mecrâ-yı feyzi münsed kılar. Eğer kalbinde hâtır hutûr ederse şeyhin huzûruna iltimâs eyleyesin ki şeyh onu def eder. Ve dahi sen bâtınına müteveccih olup tecessüs ve tefehhus eyle. Sen bâtınında zuhûr eyleyen şeylerin cümlesini şeyhe arz eyle. Sen eğer arz etmez isen bâb-ı feyz ve bâb-ı fütûh münsed olur. Eğer olmazsa ol hal sende ukde olur ve ol makâm sanem olur ya'ni istidrâc olur.³⁰² Zîrâ telkînden sonra mürîdin hali üç vecihten hâlî olmaz. Eğer terakkî hâsıl olsa; pes mürîd hâlin sohbetini ve fesâdını bilmez. Zîrâ ahvâl ve tecelliyât hâdîden ve mudilleden zâhir olur. Pes imdi mübtedî hâdîden ve mudilleden olduğunu fark edemez. Eğer terakkî hâsıl olmazsa; pes şol kimse ki, onun iki günü beraber ola. Ol kimse mağbûnlardan olur. Eğer hâlî tenezzül ederse ondan Allah Teâlâ'ya sığındık. Ol kimse merdûd ve matrûddur. Bir kimsenin dünkü günü bugünkü gününden hayırlı [29^b] olsa, pes ol kimse mel'ûndur. Allâhümmehfaz hâzihi'l-ümme't 'ani'l-la'ne.

³⁰⁰ “İnsanlara akılları miktârınca konuşunuz.” (Buharî, İlim, 49.)

³⁰¹ B: -.

³⁰² B: -ya'ni istidrâc olur.

Pes imdi tâlibe lâıık olan her bir hâtırdan³⁰³ sonra ki -gerek terakkî gerek tenezzül- onu şeyhinin katında halvette arz eylemektir. Ve dahi şeyhe lâıık olan mürîdin hâlini istima' vaktinde, mürîdinin bâtınına terakkiye yâhut hicâbların ve hâtırların zevâline müteveccih olup mürîde tevbe ve istiğfar ve abdest ve gusül bu emsâli ilaçlarla emreyleye. Hatta her zaman şeyhin teveccühüne i'timâd edip durmaya. Ve dahi cihâdı ve meşakkati terk eyleyip belki hazer edici ve korkucu ola. Ve dahi bir şeye meyl ve muhabbet ve rağbet olmayıp³⁰⁴ şeyhin kendine telkîn ettiğı zikre çalışıp gayret eyleye. Sulahâ-i zeyyinede³⁰⁵ mühmelînden olmaya. Zîrâ Allah Teâlâ battâlları sevmez. Ve dahi da'vaya ve yoluna müteallık bir şey söylemeye. Zîrâ şeyh casus-u kalbtir. Eğer sen ol şeyi şeyhinden saklarsan pes ona mağrûr olmayasın. Zîrâ şeyh ayıpları setredicidir ki Allah Teâlâ'nın sıfatlarıyla [30^a] muttasıftır.

Âdâb-ı Sâni Aşar

Ve dahi onbeş âdâbtan ba'zısı, mürîd şeyhe gitmek murâd ettik te bir âhir kimse "Benden şeyhe selâm et" dese yâhut bir âhir emir dese mürîde lâıık olan bunun gibi emâneti kabul etmemektir. Zîra meşâyih katında bu edebsizliktir. Nitekim Tâceddin Âdâb-ı Mürîdin'de bunu zikretti. Amma şeyh bir kimseye selâm gönderse mürîd onu yetiştirmek câizdir.

Âdâb-ı Sâlis Aşar

Ve dahi onbeş âdâbtan ba'zısı tâlibe lâııktır ki, şeylerden bir şeye teveccüh eylemeyip ancak şeyhin buyurduğı şeye teveccüh edip sağına ve soluna, gidene ve gelene bakmayıp şeyhin kelâmını dinlemekte kendinden geçe. Eğer şeyh dünya ve âhiret umûruna âit kelimât söylerse şeyhin kelâmı tamam olmaksızın cevâp kaydında olmaya. Eğer şeyhi anlayamasa kelâmını tâ şeyh kelâmdan fâriğ oluncaya kadar anlamadığından suâl etmeye. Ve dahi kelâmı arasında âhar cânibe iltifât edip bakmaya. Gerekse şeyh kendine söylesin, gerekse gayriye söylesin. Ve dahi demişler ki; [30^b]

³⁰³ B: hâlinden.

³⁰⁴ B: eylemeyip.

³⁰⁵ A: zeniyede.

hiçbir kimse lâıyk değildir ki, gayrinin kelâmı arasında söz söylemek ol gayri kim olursa olsun. Zîrâ bir kimsenin sözünün arasında söz katmak gayet³⁰⁶ ahmaklıktandır ve sefihliktendir.

Âdâb-ı Râbî Aşar

Ve dahi âdâb-ı mezkûredendir; şeyhin gözü önünde abdest almak ve şeyhin meclisinde ve huzurunda tükürüp ve sümkürmemek, eğer balgam gelirse yavaşça destamâline ala. Ama yutulmasını evlâ görmüşlerdir. Ve dahi şeyhin huzurunda namaz kılmak lâıyk değildir. Ama şeyhle bile nâfile namaz kılmak câizdir. Nitekim Hâce Nakşibend Hazretleri Makâmât’ında zikrolundu ki, günlerden bir günde bir sûfî abdest alıp tahiyyat-ı vüdûya meşgul oldukda Hâce Nakşibend; “Bakınız şu divâneye ki, beni terk edip namaza meşgul oldu.” dedi. Ve bunda kıssa-i tavîle vardır.

Âdâb-ı Hâmis Aşar

Ve dahi onbeş âdâbtan ba’zısı tâlibe lâıyktır ki, şeyhin emrettiği nesnenin tahsiline teveccüh-ü tâm eyleye, tevakkuf ve ihmâl eylemeye. Hatta ol emrin ve ol hizmetin itmâmından evvel istirahat etmeyip [31^a] kararı ve sükûtu olmaya. Ve ol hizmetten sonra şeyh üzere menn³⁰⁷ etmeye. Belki kendinin eksikliğine nazar ede, baka. Ya’ni kendinin kusuruna nazar ede.

Nitekim şeyhim Şeyh Allahbahş, bir sûfiye hizmet buyurdu. Ol sûfî hizmetten fâriğ olduktan sonra “Ben şöyle şöyle işledim ve bu işten mihnetle ve meşakkatle kurtuldum. Eğer benden gayri kimse olaydı bu hizmet müyesser olmazdı. Pes ol vakitte Şeyh dedi ki; “Sen bu hizmeti, ya Allah için ihtiyâr ettin, ya benim için ihtiyâr ettin. Eğer Allah için ihtiyâr ettiysen fâidesi senin için ve eğer benim fâidem için ihtiyâr ettiysen benim için senin hizmetine hâcet yoktur. Bundan ol sûfiden doğruluk gidip dünyâ üzerine hâris olup hevâya tabi’ oldu.

³⁰⁶ B: -gayet.

³⁰⁷ C: minnet

Ve dahi şeyhe lâyıktır ki tâliplere zâhir olan haliyle üzerlerine imtinân eylemeye. Zîrâ şeyhin batnı mürîdin ilmini³⁰⁸ iptâl eyler ve mürîdin bereketini izâle eder. Sûfiyye katında minnet kibirdendir, [31^b] mevhûmdandır. Kibir fâni olup gitmezden evvel şeyhlik etmek ve mürîdlere terbiye etmek câiz değildir. Zîrâ şeyh, mizmâr menzilesindedir. Pes imdi ses de mizmârı çalan mûgannîden çıkar, mizmârdan çıkmaz. Yâhut biz deriz ki; şeyh oluk misâlidir ki, su ol oluğun üzerinden aşağı akar. Pes su denizdendir, lâkin oluk üzerinden akar. Eğer oluk olmazsa su kesilir. Bu misâl³⁰⁹ “إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ” nazm-ı şerîfin mücebinceidir. Çünkü hidâyet ve dalâlet Allah Teâlâ’dandır. Bir kimsenin üzerine minnet etmek âşikâre şirktir. Her kimse ki, bizim zikrettiğimiz âdâba muvâzabe ve müdâvemet ede, ol kimsenin murâdı ve maksûdu Allah Teâlâ’nın rahmeti nurlarının usûlünden hâsıl olup üzerine nihâyetsiz bereketler nâzile olur.

Ve dahi tenhada ve âşikârede şeyhin sohbeti vasıtasıyla nûr-i ilâhi zâhir olup mukarrabînden ve muhibbînden olur.

Ve dahi şol esrar [32^a] sahibi olur ki ol esrarı ifşâ ve izhâr etmek küfürdür.

Elhamdülillah âdâb ve şerâit tamam oldu.

Ey tâlib-i Hak! Bildiysen³¹⁰ eğer bu zikrettiğimiz şartları ve âdâbları Allah Teâlâ sana tevîk eyleye. Senin için bir tarîka sülûku³¹¹ lâkin tarîk katı çoktur; ‘Tarîk-i vuslat aded-i enfâs-ı halâyık’ denilmiştir. Hepsi üç nev’ide mûnderîctir, demişler: Tarîk-i Muâmele, Tarîk-i Mücâhede, Tarîk-i Mukarrebîn’dır. Hakîkatleri erbâbına musâdifetle ma’lum olur. Ama Hak Teâlâ’ya vâsıl olmakta Resûl-i Ekrem’e ittiba’dan gayri tarîk yoktur.³¹²

³⁰⁸ A: amelini.

³⁰⁹ “Şüphesiz sen sevdiğin kimseyi doğru yola iletemezsin. Fakat Allah, dilediği kimseyi doğru yola erdirtir.” (el-Kasas, 28/56)

³¹⁰ B: Eğer bu zikrettiğimiz şartları ve Âdâbları bilebildikse.

³¹¹ B: +lazım.

³¹² B: -‘Tarîk-i vuslat aded-i enfâs-ı halâyık’ denilmiştir. Hepsi üç nev’ide mûnderîctir, demişler: Tarîk-i Muâmele, Tarîk-i Mücâhede, Tarîk-i Mukarrebîn’dır. Hakîkatleri erbâbına

Ebu Hamza Horasânî³¹³ kuddise sırruhû Hazretleri buyurmuşlar: 'Peygamber sallallâhü aleyhi veselleme ittiba'dan gayri tarîk-i Hakk'a delil yoktur.'

Ve Hazreti Ali radiyallahü anh “ الطريق كلها مسدودة علي الخلق الا علي من اقتفي اثر ”³¹⁴ Çün böyle olduysa tarîklar içinde Tarîk-i Nakşibend ta öteden beri her şeyden sâlim ve [32^b] Hak Teâlâ'ya vuslatı ziyâde yakındır. Küllî tarîkların nihâyeti bir muazzam tarîktır ki, tarîk-ı tazarrû ve ihfâdır. Nitekim Hak Teâlâ buyurdu³¹⁵: “وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً”³¹⁶ Ve dahi tarîk-ı tefekkürdür “وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ”³¹⁷ Ve dahi tarîk-ı tefekkürdür “تفكر ساعة خير من عبادة سنة”³¹⁸. Ve dahi buyurmuşlar ki³¹⁹: “السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ”³²⁰. Hâsılı bu tarîkat-ı âliyyenin evsâf-ı cüz'iyyesini tahrîrden kalem âcizdir. Ama cümlesinin aslı ve temeli i'tikâdîdır. Hak Teâlâ tevfiik eyleye. Nakşbendiyye'nin i'tikâdi, ancak ehl-i sünnet ve'l-cemaat i'tikâdının tıpkıdır. Ve onların tarîkatları devâm-ı ubûdiyettir, belki devâm-ı ubûdettir.

Pes imdi ubûdiyet ancak ibâdeti edâ etmekle tasavvur olunur. Lâkin ubûdet ubûdiyyetle tasavvur olunduğu gibi ibâdet ile dahi tasavvur olunur. Zîrâ ibâdet ve ubûdiyyet³²¹, lügatte tâat ve kulluk ma'nâsınadır. Ama örfde ibâdet, şer'i şerifin zâhirinin tıpkı³²² üzere Allah Teâlâ'ya inkıyâdın ve tezellülün [33^a] gâyetinden ibârettir. Ama ubûdiyet Allah azîmü's-şânın huzûr-i mukaddesinde dâim ve kâim olmaktan ibârettir. Lâkin huzûr şu mertebe ola ki, Hak Teâlâ'dan gayriyi bi'l-küllîye, onu da belki Hak Teâlâ'nın huzûrunda olduğu sıfatı dahi unutup kendiliğinden geçe. İşte bu hâlet Allah Teâlâ'dan sevâp talep edip ve azâbından kaçmak için olursa ubûdiyyet olur. Ve

musâdefetle ma'lum olur.

³¹³ Ebu Hamza el-Horasânî (ö. 290/903).

³¹⁴ “Allah Resûlünün sünnetine uymadan başka insanlara bütün yollar kapalıdır.”

³¹⁵ B: -Nitekim Hak Teâlâ buyurdu.

³¹⁶ “Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak, yüksek olmayan bir sesle sabah-akşam zikret ve gafillerden olma.” (el-A'raf, 7/205)

³¹⁷ “Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler.” (Âl-i İmran 3/191)

³¹⁸ B: -buyurmuşlar ki.

³¹⁹ “Bir saatlik tefekkür bir senelik ibadetten daha hayırlıdır.” (Suyûtî, Câmiu's-sağîr, 27127, el-Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, I/370)

³²⁰ “Hazret-i Rahman'ın cezbelerinden tek bir cezbe, ins-ü cinönin amellerine denktir.” (el-Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, I/397)

³²¹ B: +ve ubûdet.

³²² B: -.

eğer Zât-ı Hak Teâlâ'yı ve rızâsını talep için olursa ubûdet olur, dediler. İbâdet dahi böyledir.

Pes imdi ibâdet sûfiyenin örflerinde mertebe-i avâmdır. Ubûdiyyet mertebe-i havâstır. Ubûdet ehassu'l-havâstır. İşte bu bir büyük saâdet ve ulu bir devlettir ki, cezbe-i ilâhî tasarrufsuz hâsıla olmaz.

Ve dahi cezbe tahsiline sebep çoktur. Lâkin sebep-i akvâ, sülûku cezbe tarîkıyla olan, şeyhin sohbetinden akvâ sebep yoktur. Sebebin akvâsına teşebbüs himmet-i âliyyedendir. Himmet-i âliye imandandır.³²³ Zîrâ Şeyh Ebû Ali Dekkâk [33^b] kuddise sirruhû buyurdu ki; “Şol ağaç ki, sahrada kendiliğinden bitip terbiyesiz hâsıl ola; meyvesi hâsıl olmaz, olursa da tadı olmaz. İmdi âdetullah öyle cârî olmuş ki, bir sebepten lâzımdır. Nitekim sûrette evlâd-ı ensâb anasız babasız hâsıl olmadığı gibi tevellüd-ü ma'neviyyenin husûlü, mürşidsiz müteazzirdir.”

Ve dahi Nefahâtü'l-üns'te zikrolundu ki; Şeyh Şemseddin es-Sûfî bir sâlih kimse idi. Devam üzere zikrullah ederdi. Ama ona zikr-i şerîfî bir şeyhin telkîni ile değildi. Vâkıasında³²⁴ zikrini gördü ki; güya nur şeklinde sûretler ağzından çıkıp yere giderdi.³²⁵ Uyandıktan sonra düşündü ve kendi kendine dedi ki; “Ben bu düşte hayır görmüyorum. Zîrâ Allah Teâlâ buyurdu: ”إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ“³²⁶ Pes bu vâkıa âyet-i kerîmenin hilâfıdır. Zannım bu ki bu hilâf, zikri şeyh-i mükemmelin telkîni ile olmadığındandır. Ol vakit Ruzbihân Baklî'nin³²⁷ ba'zı halîfelerinden [34^a] zikr-i şerîfî aldı. Pes ol gece vâkıada zikrini gördü ki; güya nur sûretinde sûretler ağzından çıkıp göğe ağar ve göğü yırtar. Çünkü böyledir.

³²³ B: -Sebebin akvâsına teşebbüs himmet-i âliyyedendir. Himmet-i âliye imandandır.

³²⁴ B: +Pes bir gün.

³²⁵ B: girdi.

³²⁶ “Güzel sözler ancak O'na yükselir. Salih ameli de güzel sözler yükseltir.”(el-Fâtır, 35/10)

³²⁷ Ebu Muhammed Sadreddin Ruzbihân b. Ebi'n-Nasr el-Baklî el-Fesevî eş-Şirazî (ö. 606/1209): İran'lı meşhur sûfî, âlim ve şâir.

5. Silsile

Bu fakîr-i âciz an-ma'rifeti'r-rahmân bu tarîkat-ı âliyye-i Nakşbendiyyeyi, kutbu'l-ârifîn ve melceü'l-vâsilîn Şeyh Muhammed Murâd Hazretleri'nin halîfesi Şeyh Ali bin Hüseyin Manastırî'den aldım. Şeyh Murâd kuddise sırruhu, Şeyh Muhammed Ma'sum el-Fârûkî'den, ol dahi babası Müceddid-i elf-i sâni Mevlânâ Şeyh Ahmed el-Fârûkî'den, ol dahi babası³²⁸ Hâce Muhammed Bâkî'den, ol dahi Mevlânâ Hâceğî İmkenegî'den, ol dahi babası Mevlânâ Derviş Muhammed'den, ol dahi dayısı Mevlânâ Muhammed Zâhid'den, ol dahi Hâce Ubeydullah-ı Ahrâr'dan, ol dahi Mevlânâ Ya'kub Çerhî'den, ol dahi reîsu't-tarîkat Hâce Bahâeddin Nakşbend'den, ol dahi Seyyid Emîr Kûlâl'den, ol dahi Hâce Baba Simâsî'den, ol dahi Hâce Ali Râmitenî'den, ol dahi Hâce Mahmûd Encir Fağnevî'den, ol dahi Hâce Ârif Ruyûkerdî'den³²⁹, ol dahi [34^b] reîsu't-tarîkat Hâce Abdulhâlîk Gucevânî'den, ol dahi Hâce Yusuf Hemedânî'den, ol dahi Şeyh Ebû Ali Fârmedî'den, ol dahi Ebu'l-Hasan Harakânî'den, ol dahi rûhâniyye-i Şeyh Ebî Yezîd Bistâmî'den, ol dahi rûhâniyye-i İmam Ca'fer es-Sâdık'tan, ol dahi anasının babası, fukahâ-i seb'anın birisi Kâsım'dı ki; Sıddîk'in oğlu Muhammed'in oğludur-ondan, ol dahi Selmân-i Fârisî'den, ol dahi Hazreti Sıddîk-i Ekber'den radiyallah-u anh, ol dahi Hazreti Resûl-i Ekrem ve Nebiyy-i Muhterem efdalu's-salavât ve ekmelü't-tahiyyât ol saâdetin âlinin ve ashâbının üzerlerine olsun.

Nakşbend Hazretleri, Seyyid Emir Kûlâl'den aldığı gibi, rûhâniyye-i Gucevânî'den dahi aldı.

Silsilenin âhirine varınca; Farmedî Hazretleri, Ebu'l-Hasan Harakânî'den aldığı gibi Şeyh Ebî Kâsım el-Kürregânî'den dahi aldı. Ol dahi Şeyh Ebû Osmân Mağribî'den, ol dahi Şeyh Ebû Ali el-Kâtib'den, ol dahi Şeyh Ebû Ali Rûzbânî³³⁰, den, ol dahi Şeyh Ebu'l-Kâsım Cüneydi'l-Bağdâdî'den, ol dahi Seriyü's-Sakatî'den, ol dahi [35^a]

³²⁸ Karşılaştırdığımız üç nüshada da Hâce Muhammed Bâkî, Şeyh Ahmed el-Fârûkî'nin babası olarak zikredilmektedir. Aralarında bir kan bağı olmayıp sadece şeyh-mürîd ilişkisi vardır. İmâm-ı Rabbânî'nin babası Abdü'l-Ahad (ö. 1007/1598)'dir.

³²⁹ B: Rivgerî.

³³⁰ Rudbârî. Bk. Eraydın, *age*, s.373; Rûzbârî. Bk. Abdurrezzak Tek, "Rûzbârî", *DİA*, XXXV, 276.

Ma'rûf-i Kerhî'den, ol dahi İmâm Ali Rızâ'dan, ol dahi vâlidî İmam Mûsâ Kâzım'dan, ol dahi babası İmâm Ca'fer-i Sâdık'tan, ol dahi pederi İmâm Muhammed Bâkır'dan, ol dahi babası İmâm Zeynelabidîn'den, ol dahi peder-i azîzi İmâm Hüseyin'den, ol dahi peder-i ekremi Emîri'l-Mü'minîn Ali bin Ebî Tâlib'den, onlar dahi seyyidi'l-mürselîn, mefhari'l-evvelîn ve şefî'i'l-âhirîn ve habîb-i Rabbi'l-Âlemîn'den aldılar. Aleyhi etemmi's-salavât ve ezki't-tahiyyât ve alâ âlihî ve sahbihî ecmaîn. Bu nisbete, "Silsiletü'z-Zeheb" diye ad verildi.

Şeyh Kerhî,³³¹ İmam Ali Rızâ'dan aldığı gibi Dâvûd Tâî'den dahi aldılar. Ol dahi Habîbu-l Acemî'den, ol dahi Hasanu'l-Basrî'den, ol dahi Ali bin Ebî Talib'den, onlar dahi Seyyidi'l-Mürselîn'den aleyhi ve aleyhim ve alâ sâiri'l âli ve's-sahabi etemmi's-salavât ve'l-berekât.

Hazreti Ali radiyallah-i anh Resûl-i Ekrem'den aldıkları gibi Ebûbekir es-Sıddîk'dan dahi aldılar. Onlar da Peygamber'den aldılar. Sallallâhu teâlâ aleyhi ve alâ âlihî ve ashâbihî ecmaîn. Nitekim Hâce Pârsâ kuddise sırruhû *Kudsiyyesi*'nde³³² beyân etti. [35^b] Ehyânallahü teâlâ alâ muhabbetihim³³³ ve emâtenâ aleyhâ ve haşerenâ meahüm ve razekanâ min berekâtihim.

el-Fevzü bi-rızâihî ve likâihî ve bi'l-husnâ ve ziyâdet-i âmîn ve Yâ Muîn.

³³¹ B nüshasında, bu kelimeden itibaren yaklaşık iki varaklık bir kısım eksiktir. Bu kısım C nüshası ile karşılaştırılmıştır.

³³² *Risâle-i Kudsiyye*: Muhammed Pârsâ (ö. 822/1420)

³³³ A: muhibbihim.

TETİMME (SONUÇ)

Ey Tâlib-i Sâdık!

Eğer zikrolunan silsile-i şerîfenin mesleğine sülûk müyesser olduysa ehl-i tarîkat olan sâdıkların ba’zı evsâf-ı hamîdelerin zikredelim ki tarîka sâlikler ondan hissedâr olalar.

Erbâb-ı tarîkatın evsâf-ı hamîdelerindendir: Sözlerinde sıdk üzere olup kizbden tevakkî ederler. Belki her işittiklerin söylemezler. Zîrâ hadîs-i şerîfde vârid olmuştur: “³³⁴حسب المرء كذبا ان يحدث بكل ما سمع

Dahi riyâzet ve tezhîb-i ahlâk eder ki, ya’ni nefsin ahlâk-ı zemîmeden pâk edip ahlâk-ı hamîde ile tezyîn ederler.

Dahi mücâhede ederler. Ya’ni nefse muktezâsın vermeyip açlığa ve susuzluğa³³⁵ vesâir mekârih-i bedeniyeye severler.³³⁶

Ve dahi nefislerinin herhalde muhâsebesin görürler.

Ve dahi gayrılara kendi nefislerine sandıkların sanarlar.

Ve dahi [36^a] kimseye sûizan etmeyip her halde hakâret ile nazar etmezler. Buyurmuşlar ki; bir kimse kendi mertebesini ve gayrın mertebesini bilmeden kendini ondan âlî tutsa câhil, mağrûrdur.

Ve dahi mehâremeden ve şübehâtan ve nefsin garaz-i fâsidi olan yerlerden hazer ederler.

Ve dahi cûd ve sehâ ve bezl ve ‘atâ üzere olup cihânı kalplerinden ihrâç ederler.

³³⁴ “Kişiye her işittiğini söylemesi günah olarak yeter.”

³³⁵ C: +ve çıplaklığa.

³³⁶ C: sorarlar.

Ve dahi bir muhtâç onlardan istikrâz etse, onu yine almamak niyetiyle verirler. Eğer alan kimse getirse almazlar. Eğer elbette al³³⁷ derse, alıp bir fakîre verip onu ayırık mülklerine katıp³³⁸ idhâl etmezler.

Ve dahi yolda bir nesne düşürseler, onu dönüp aramazlar, eğer nakit eğer esbâb. Ama Resûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem Hazretleri bir nesne düşürüp onu talep ettiklerinin vechi budur ki; ol nesne Ümmü'l-Mü'minîn Âişe radiyallâhü anhâ'nın imiş idi. Bizim sözümüz kendinin olduğu takdircedir. Eğer düşürdüğün almadığın izâat-i mâl addetmek hâtırası galebe ederse ol düşürdüğü yerde dura. [36^b] Bir muhtâç uğradıkda ona 'al!' diye emrede. Kendi mülküne katmaya. Meğer ol kimse, bu talep etmeden alivere. Ol vakit muhayyerdir: isterse alır, istemezse bir kimseye verirler.

Ve dahi ardlarına bakmazlar. Eğer lâzım gelirse a'zalarıyla dönerler. Şeyh Şiblî'ye³³⁹ bir kimse ardından çağırdı. Ona cevap vermeyip; "Bunlar ardına bakmazlar ve geriden çağırana cevap vermezler." dedi.

Ve dahi fakr-u zillet ve meskenet ve huzû' ve huşû' ve tevâzû' üzere olurlar. Tâ ki bunların zıddı olan Esmâ-i İlâhiyye zuhûr edip rûh-u ubûdiyyete vâsıl olalar.

Ve dahi eğer halk iledir, eğer kendi ve a'zâ-i cevârihlerindedir, herhalde adâlet gözlerler. Rivâyet olunur ki; Hazreti Peygamber sallallâhü aleyhi ve selemden mübarek ayakların birinden şirâk-i³⁴⁰ na'l-i şerifleri munkatı' oluncak ol bir ayaklarından dahi ihrâç buyurmuşlar. Tâ ki biri zahmette ve biri rahmette olmaya.

Ve dahi meblağ-ı ricâle ve makâm-ı ehl-i kemâle vâsıl olmayan ashâb-ı kulûb ve erbâb-ı ahvâle âdâb bu imiş ki; mecâlis-i [37^a] zikirde, ehl-i inkâr ile oturmaya. Ve dahi onların esbâb ve metâından nesne almaya ki, tağyîr haline sebep olmaya. Bâyezîd-i

³³⁷ C: -.

³³⁸ C: -.

³³⁹ Ebû Bekir Şiblî (ö. 334/946): İlk dönem sûfîleridendir.

³⁴⁰ Şirâk: Arapça, bağcık, ayakkabı bağı. Bk. Serdar Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yay., İstanbul 1995, s. 442.

Ekber kuddise sırruhû dikkat-i³⁴¹ hallerinde kendilerde vahşet ve tağyîr hali müşâhede edip oldukları mekânı aramak emretmişler. Bir münkirin na'li bulunmuş.

Ve dahi ehl-i vaktin âdâbındandır ki; ol vaktin muktezâsına riayet edip vakt-i âhirin muktezâsına halt etmezler. Tâ ki keder ârız olmaya. Rivâyet olunur ki; Ululardan biri vakt-i tecrîd-i mutlakada³⁴² iken kendinde vahşet bulmuş. Olduğu yeri aramışlar, bir torba üzüm bulunmuş. Gördüklerinde, ‘Bizim evimiz hûd-ı bakkal evi olmuş’ diye buyurmuşlar. Ve ba’zı dahi tedkîk-i vera’ vaktinde iken yanan çırağdan keder ârız olup ashâbına suâl etmiş. Getiren kimse cevap verip; ‘Bir kimseden bir def’a yağ getirmek için bir şişe almıştım. İki def’a getirdim.’ demiş.

Ve dahi Allah Sübhânehû ve Teâlâ [37^b] erzâk-ı ibâda zâmin³⁴³ olması va’dine i’timâd edip herhalde tevekkül ve i’tisâm ederler. Ve dahi Hâtim-i Es’am’a³⁴⁴ kuddise sırruhû, ‘Kandan yersin?’ diye suâl ettiklerinde, ³⁴⁵“وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ” diye buyurmuşlar. Ve dahi Ma’rûf-i Kerhî kuddise sırruhû hazretleri, bir imama iktidâ eyledi. Namaz tamam oldukda imama suâl edip ‘Kandan yersin?’ dedikte, ‘katelân’³⁴⁶(?), “Senin ardında kıldığım namazı iâde edeyim. Zîrâ rızkında şekk eden Hâlîk’ında da şekk eder.” diye buyurmuşlar. Hemen abde lâzım olan Mevlâ’ya hüsn-i itâat ve hizmetinde kemâl-i istikâmettir. Yoksa ‘kulun meûnetini tedârik, efendi üzerinedir.’ i’timâdinde sâdık olanı, Allah Sübhânehû ve Teâlâ her halde gayrıya ihtiyaçtan saklayıp mevâzı-ı şiddette meded edip sıhhatte ve marazda muîn olur.

Ve dahi Ahmed bin Ebi’l-Havârî aydır: Muhammed bin Semmâk³⁴⁷ marîz oldu. Karûresin³⁴⁸ bir Nasrânî [38^a] tabîbe iletmek istedim. Yolda giderken bir, libâsı gökçek râyihalı kişiye mülâkî oldum. “Kanda gidersin?” diye suâl eyledi. Kazıyyeyi

³⁴¹ B: vakt-i.

³⁴² B: mutlakta.

³⁴³ Zâmin: kefil, kefâlet eden. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 852.

³⁴⁴ Hâtim el-Es’am (ö. 237/851): İlk dönem Horasan sûfîlerindendir.

³⁴⁵ “...Hâlbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah’ındır. Fakat münafıklar (bunu) anlamazlar.” (el-Münâfikûn, 63-7)

³⁴⁶ Katel: cismin bakiyesi. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 1057.

³⁴⁷ B: Şemmâk.

³⁴⁸ karûre: şişe, idrar şişesi. Bk. *Kâmûs-i Türkî*, s. 1024.

haber verdim. “Öyle olsa Sübhânellâh Hakkın velisine, adüvvisinden istiânet mi edersin? Elindekin yere ur!. İbn-i Semmâk’e diye-kim ‘Ağzın yerine elini kosun.’ Dahî “وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلَ” [Biz onu (Kur’an’ı) hak olarak indirdik ve o da hak ile indi.... (İsrâ, 17-105)] desin” deyip gâib oldu. Dönüp gelip İbn-i Semmâk’e vâki’ olanı haber verdim. Ol dahî dediği gibi eyleyip fî’l-hâl ol marazdan halâs oldu. Ve ‘Ol gördüğün Hızır Nebî idi.’ diye buyurdu.

Hâsıl-ı kelâm cemâl-i Hakka âşıklar ve sülûkunda sâdıklar, envâi mücâhede ve riyâzât ve âdâb-ı tarîkını riâyette tamâm-ı dikkat edip nice hâlet-i seniyye ve ezvâk ve makâmât-ı âliyyeye vâsıl olmuşlar.

Bu terceme Allah Teâlâ’nın yardımıyla ve keremiyle binyüz ellibeş senesi [38^b] Zilhicce’sinin altıncı günü tamam olup kalem, tazarrûya ve niyâza yüz tuttu. Maksûd ancak rızâi’l-lâhi Teâlâ’dır, kabûl-i mütazarri’dır.

27 R. 1199’da tamamlandı.

SONUÇ

Yapmış olduğumuz araştırmanın konusu olan *Vuslatü's-sâlikîn* adlı eser Nâsıreddîn Ali bin Süleyman Silifkevî tarafından kaleme alınmıştır. Müellifimiz XVIII. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'da Murâd-ı Buhârî Tekkesi'nde yaşamış bir Nakşbendî-Müceddidî şeyhidir. Hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız Silifkevî, Müceddidiliğin Anadolu'da etkin olduğu dönemlerde yaşamıştır. Nakşbendilik'in bir kolu olan Müceddidilik, Ahmet Sirhindî tarafından XI/XVII. Asrın ilk yarısında Hindistan'da kurulmuştur. Anadolu'ya gelişi ise Ahmed Sirhindî'nin halifesi ve oğlu Muhammed Ma'sum'un halifelerinden, Muhammed Murâd Buhârî aracılığı ile XI/XVII. yüzyılın son çeyreğinde olmuştur. Silifkevî, Murâd-ı Buhârî'nin halifelerinden Ali bin Hüseyin el-Manastırî'nin halifesidir.

Silifkevî çok fazla eser vermemesine rağmen, tekke-medrese hayatının içinde, ihtiyaç olarak görmüş olduğu iki alanda biri Arapça diğeri Türkçe iki eser te'lif etmiştir. Arapça eseri *Zübdetü's-Salavât* 'ı, Hadis alanında telif etmiştir.

Vuslatü's-sâlikîn, henüz Osmanlı topraklarında yeni yayılmakta olan Müceddidiliğe müntesip mürîdân için kaleme alınmış bir âdâb risâlesidir. Eser, öğretici bir üslupla kaleme alınmıştır. Konular âyet ve hadislerle desteklenmiş, meşhur mutasavvıflardan alıntılarla güçlendirilmiştir. Kendi döneminde kaleme alınan diğer âdâb kitaplarına kıyasla didaktik yönü ile ön plana çıkmıştır.

Eserde kullanılan dil, okuyucuların daha kolay anlaması için anlaşılır tutulmaya çalışılmıştır. Benzetmeler ve örneklerle başlıklar detaylandırılmış, her seviyeden okuyucunun anlayabileceği düzeyde tutulmuştur.

Vuslatü's-sâlikîn'i, içeriği itibariyle genel bir âdâb kitabı olarak kabul edemeyiz. Çünkü sosyal ve kişisel ahlak konularına kimi bölümlerde birer cümle ile değinilmiş olsa da, eserin genelinde üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulan konu, mürîdin şeyhine karşı göstermesi gereken âdâb kurallarıdır. Bu yönüyle eser, tarîkat ve tekke âdâbı alanında kaleme alınmıştır.

Vuslatü's-sâlikîn, giriş ve sonuç bölümleri dışında üç ana fasıl altında konuları ele almıştır. Bu üç bölümden birincisinde, âdâbullah ve âdâb-ı Resûlullah başlığı altında, Nakşbendî-Müceddidî geleneğin özellikle üzerinde durduğu, dinî hükümlere itaat konusu işlenmiştir. İhlas, verâ' ve ittibâ' kavramları çerçevesinde Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat akîdesine uymanın önemi vurgulanır. İkinci bölümde “Mürîdin Şartları Beyânındadır” başlığı ile on bir şartta, mürîdin şeyhine olan bağlılığı anlatılır. Üçüncü bölümde ise, “Mürîdin Şeyhine Âdâbı Beyânındadır” başlığı ile genel kabul gören âdâblardan on beş tanesi anlatılır. Burada konular önceki bölüme göre biraz daha geniş bir biçimde ele alınır. Hem seyr u sülûkla ilgili âdâba dair hem de tekke âdâbı ile ilgili hususlar işlenir.

Şeyhe bağlılık konusunda Silifkevî, mürîdin şeyhinin tasarrufuna razı olup, ona dünyevî ve uhrevî tüm işlerinde teslim olmasını tavsiye etmektedir. Mürîdin şeyhinin feyzinden mahrum olmaması için, onun sevmediği şeylerin hepsinden uzaklaşması gerektiğini vurgular. Mürîdin rüya ve keşiflerini yorumlamaya çalışmadan, şeyhinin ilmine rücû' ederek onun cevabına teslim olması gerektiği, böylelikle de ta'bir ilminin hata ve şüphelerinden korunabileceği anlatılır.

Eserin son kısmında Nakşibendiyye silsilesi verilir. Bu silsilede Muhammed Parsa'nın *Risâle-i Kudsiyye* adlı eserinden istifade edilmiştir. Bu silsilenin diğer kaynaklarda pek rastlanmayan kısmı, Muhammed Murâd Buhârî'den sonra silsilede zikredilen Ali bin Hüseyin el-Manastırî ve Ali bin Süleyman Silifkevî'nin yer almasıdır.

Silifkevî bu eseri kaleme alarak, Anadolu'da müntesibi artmaya başlayan Müceddidiyye tarîkatına, tekke ve zâviyelerde devamlı okunacak bir el kitabı miras bırakmıştır. Eserin bizim tespit edebildiğimiz yirmi üç yazma nüshasının olması, onun yaygın bir şekilde okunduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Algar, Hamid, *Nakşibendîlik*, İnsan Yay., İstanbul 2007.
- Aynî, Mehmed Ali, *İslam Tasavvuf Tarihi*, Akabe Yay., İstanbul 1985.
- Aşkar Mustafa, “Klasiklerimiz/IV: “Keşfu’l-Mahcûb”(Ebu’l-Hasen Ali bin Osman bin Ebî Ali el-Hucvîrî-ö. 465/1072)”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Yıl 2001, sayı: 5, s. 209-215.
-, *Tasavvuf Tarihi Literatürü*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001.
- Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Rehber Yay., Ankara 1997.
- Eraydın, Selçuk, *Tasavvuf ve Tarîkatler*, İFAV Yay., İstanbul 1994.
- Gölpınarlı, Abdülbâki, *Mevlânâ’dan Sonra Mevlevîlik*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1983.
- Gözütok, Şakir, *Tasavvuf’ta Şahsiyet Eğitimi*, Seha Yay., İstanbul 1996.
- Güntan, Zekiye, *XIX. Yüzyıl İstanbul Mutasavvıflarından Muhammed Murâd Nakşbendî ve Hülâsatü’ş-Şürûh Adlı Mesnevî Şerhinden İlk 1001 Beytin Tahlili*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2009.
- İbn Manzûr, Muhammed bin Mûkerreb, *Lisânu’l-Arab*, Dâru’s-Sadr, Beyrut 1976.
- Kara, Mustafa, “Buhara, Bombay, Bursa Hattında Dervişlerin Seyr ü Seferi”, *Divan İlmî Araştırmalar Dergisi*, Sayı 20, İstanbul 2006.
- Karadaş, Çağfer, *Gazzâlî*, İnsan Yay., İstanbul 2004.
- Kuşeyrî, Ebu’l-kâsım Abdülkerim, *er-Risâletü’l-Kuşeyriyye fî ilmi’t-Tasavvuf*, haz.: Ma’ruf Mustafa Zerrîk, Ali Abdülhamit ebu’l-Hayr, Darü’l-Hayr, Beyrut-Dımaşk 1997.
- Muhammed Pârsâ, *Risâle-i Kudsiyye (Muhammed Bahâeddîn Hazretleri’nin Sohbetleri)*, çev. Necdet Tosun, (Erkam Yayınevi) İstanbul 1418/1998.
- Muhâsibî, *er-Riâye-Nefis Muhasebesinin Temelleri*, çev. Şahin Filiz-Hülya Küçük, İnsan Yay., İstanbul 1998.
- Muslu, Ramazan, “Klasiklerimiz/IX: “Kûtü’l-Kulûb” (Ebû Tâlib el-Mekkî-ö. 386/996)”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 2003, sayı: 10, s. 349-362.
- Ocak, Ahmet Yaşar, Veysel Karâni ve Üveysîlik, Dergah Yay., İstanbul 1982.
- Okudan, Rıfat, “Bir Hadisin Işığında “Edeb” Kavramının Tasavvufta Kazandığı Anlam”, *SDÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl 2002, sayı 9.
- Özköse, Kadir, “Klasiklerimiz/III: “er-Risâle” (İmam Abdülkerim el-Kuşeyrî-ö.

465/1072)”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Yıl 2000, sayı: 4, s. 199-214.

....., *Tasavvuf ve Gönül Eğitimi*, Nasihat Yay., Ankara 2008.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB Yayınları, İstanbul 1993, c. II, s. 647

Sargın, Süleyman, *Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî'nin Hayatı ve Eserleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, MÜSBE, İstanbul 2010.

Serinsu, Ahmet Nedim (Ed.), *Dinî Terimler Sözlüğü*, MEB Yay., Ankara 2009.

Serrâc, *el-Lüma''*, *İslam Tasavvufu /Tasavvufla İlgili Sorular-Cevaplar*, çev. H.Kamil Yılmaz, Altınoluk Yay., İstanbul 1996.

Silifkevî, Ali b. Süleyman, *Zübdetü's-Salavât*, Süleymaniye Ktp., İbrahim Ef., no. 456.

....., *Vuslatü's-sâlikîn*, Süleymaniye Ktp. Nâfiz Paşa Bölümü, no. 444.

Solak, Osman Nuri, *Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'nde Bulunan Bazı Delâilü'l-Hayrât'lardaki Tasvirler*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008.

Şimşek, Halil İbrahim, *Osmanlı'da Müceddidilik XVII/XVIII. Yüzyıl*, Sûf Yayınları, İstanbul 2004.

Tehânevî, Muhammed Ali bin Ali, *Keşşâfu istilâhâtî'l-funûn*, Kahraman Yay., İstanbul 1984.

Torun, Ahmet Semih, “Şeyh Muhammed Murâd-ı Buhârî Tekkesi Hazîresi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Vakıflar Dergisi* 2010, sayı: 34.

Tosun Necdet, *Bahâeddîn Nakşibend Hayatı, Görüşleri, Tarîkatı*, İnsan Yay., İstanbul 2003.

Uludağ, Süleyman, *İnsan ve Tasavvuf*, Mavi Yay., İstanbul 2001.

Vassaf, Hüseyin, *Sefîne-i Evliyâ-yı Ebrâr Şerh-i Esmâr-ı Esrâr*, Haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Kitabevi Yay., İstanbul 2006

Yıldız, Zekeriya, *Müstakimzâde Sâdettin Süleyman b. Muhammed'in Âdâb-ı Ulu'l-Elbâb Adlı Risâlesi Bağlamında Tarîkat Âdâbı ile İlgili Görüşleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2007.

Yılmaz, H. Kamil, *Tasavvuf Mes'eleleri*, Erkam Yay., İstanbul 1997.

Zebîdî, Muhammed Murtezâ el-Hüseynî, *Tâcu'l-arûs min cevâhiri'l-kâmûs*, tah.: Ali Şîri, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1994.

EKLER

66

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 اللَّهُمَّ خَلِّصْنَا عَنِ الْاَشْتِغَالِ بِالْمَلَامَةِ وَارِنَا
 حَقَائِقَ الْأَشْيَاءِ كَمَا هِيَ • فَأَقِمْنَا فِي الْأَوَامِرِ وَالتَّوَاتُرِ
 وَاصْرِفْ قُلُوبَنَا عَنْ رُؤْيَا الْمُنَاهِي • الْغَيْرِ الْمُنَاهِي
 وَأَعِصِمْنَا مِنْ سُوءِ الْأَدَبِ وَازْكَابِ الْمُنَاهِي •
 وَاتَّصِلْهُ وَأَسْلَامَ عَلَى نَبِيِّهِ وَرَسُولِهِ الْأَدَامِغِ •
 لِحِشَاتِ الْأَبَاحِيلِ وَالْعَافِي عَنِ السَّاهِي • وَعَلَى اللَّهِ
 وَاصْحَابِهِ الْعَارِفِينَ بِاللَّهِ وَالْمُنْكَرِينَ عَنِ الْمُنَاهِي •
 أَمَّا بُوَيْدُ نَصْرِكَ مَعْلُومًا وَنُسُوكُكَ اللَّهُ عَظِيمُ الشَّانِ
 جَانُلُورِي يَرْتَدُّ قَدْ عَقَلَ حَابِلِي نِي عَقْلِي سَيِّدِي •
 سَاءَ حَيَاتِي أَنْ تُنْتَاكَ وَمَكْرَمَةُ قَلْبِي عَقْلِي وَبَيْدِي •
 اِفْسَانُكَ بَدَنُكَ بِرَجْوَاهُ حَجَرُكَ دَرَكَا اِفْسَانُكَ
 مَعْلُومَاتُ كَلْبِيهِ وَمَعَارِفُ جَزْئِيهِ يَرْعَى عِلْمُ وَمَعْرِفَتُكَ

حصولي

حصولی آنکه او نور دخی دنیا و آخرتک قَمُور
 نغمترینک و نغمترینک صفا سی و جفا سی آنکه
 معلوم او نور علی الخصوص آخره نغمترینک آعلای سی
 و منتهی سی که مشاهد جمال ذات الله تعالی در که اول
 نغمتک صفا سند مستغرق ایکن حق تعالی کمال لطفند
 بونوری رضا سیله تفسیر اید و ب سرور و صفا لری
 زیاده مترقی اولغله منکر آنا پیر بوش جاموش اولو
 انواع نغم چنانکه نسیان واقع اولق آنکه معلوم
 اولور بش امدی معلوم اولدی یک عقل دنیا ک قوت نغمتر
 اعظمی و اشرفی ایش چون بویله اولدیسه اول نعمت
 مقابله سند قوللوق و اجب اولوب اول سبب ند
 عقل مدار تکلیف اولدیغی چون حق سبحان و تعالی و ما
 خلقت الجن والانس الا ليعبدون پیوردی مفسرین
 رحمهم الله تعالی عبادتی معرفت و توحید ایله تفسیر
 پیوز مشلر ابدی انسانک ماده سیننه نظر ایله بالجمله
 د نائیه بشریه غالب اولغله معرفت و توحید ک طریق
 و کالات ظاهریه و باطنیه نائل اولماک ستمینی سماعه

مَوْقُوفِ اَوْلَدِ بِعَجُونِ بُولُوبِ جِقَارِ مَدِيرِ اَوِيلِه
 اَوَّلِجِه عَايِدِ اِيلَه مَعْبُودِ مَا بَيْتَنَه بِرِ مَعْرِفِ وَشَرِ
 وَاَشَقِ مَعَشُوقِنَه مَوْصِلِ بِرِ عَظِيمِ الشَّانِ جَلِيلِ الْقَدْرِ
 قَاطِعِ الْبِرْهَانِ صَاحِبِ السُّلْطَانِ مَن بَنِي عَدَنَانَ نُورِ عَلِي
 نُورِ كَدِّ شَمْسِ اَوَّلِ نُورِ كَدِّ رُكَايَتِنَه قَدِّ بَنِي مِثَالِ خُرْدَه
 كُوكِبِ قَلَا رَقِ بِرِ وَاَنه اَوَّلِش جَا بِنْدَنِ نَاشِي يَكِينَه
 بِقَلَشْمِيُوبِ مَسَافَتِه بَعِيدِ دَن فَلَكَتَمِ كِيچِه وَكُونْدُرْ
 بِرِ اَن دُرْمِيُوبِ دَكِرْ مَن جَرِخِي كِيچِ اَوَزِ رِيَنَه دَوْرَانِ
 اِيلِدِ وَكِي نَوَعِي اِنْسَانِ شَخْصِنَه مُتَخَصِرِ بِرِ ذَاتِ اَعْزَاكِرْمِ
 وَاسْطَه سِنَه مُتَحَاجِ اَوْلَدِ يِلَرِ اَوَّلِ وَجْهِنِ حَقِ نَعَا
 لُطْفَاوِ كَرْمَا بُونَلَرِ رَسُولِ كَرِي وَبَنِي مُحْتَرَمِي اَرْسَالِ
 بِبُورْدِي تَبْلِيغِ اَحْكَامِ اِيچُونِ حُزْنِ بُولِيَه اَوْلَدِ سِه بَرْمِ
 اَوَّلِ وَاسْطِ طَوَاعَا هَرِ وَجْهَلَه ظَاهَرَا وَبَاطِنَا تَابِعِ وَ
 مُنْقَادِ وَمُسْلِمِ اَوْلُوبِ اَنَلَرِ حُبَّتِ قَمَاشِيَا اَوَزِ رِيَنَه
 مَقْدَمِ اَوَّلَاكِيچِه مَعْبُودَه وَمَعْبُودِي مَعْرِفَتَه وَصَلَتِ
 وَكَمَالَاتِ ظَاهِرِيَه يَدِ وَبَاطِنِيَه بِرِ نَائِلِ اَوَّلِ مَوْعَاذَتِ اللّٰهِ
 مُخَالِفَا اَوْلَدِي بِشِ اَمْدِي هَرِ كَسِ بُو كَمَالَاتِه تَبْعِيَتِي

مقدار نجه نائل اولور اصحاب کربین رضوان الله
 تعالیهم اجمعین شرف صحبتایله و کمال اتباعایله
 اول کمالا قشکات نبوتدن واسطه سزاخذ
 ایدوب نائل اولدیلر و بعضلر بر واسطه ایله اخذ
 ایتمشلر تا بعین کبی و بعضلر واسطه کثیر ایله اخذ
 اتمشلر ساثرلری کبی بسر مدی اتباع اهم اولدی ذیرا
 حق سبحانه و تعالی کلام قدیمند بیوردی قل ان کنتم
 تحبون الله فاتبعونی بحبکم الله و یغفر لکم ذنوبکم
 و الله غفور رحیم یعنی حبیم سن امتکه دیکه اگر سن
 الله تعالی منور سکر بکا اتباع ایدیکر حق تعالی سز لری
 سور بسر بکا لاته نائل اولما نکه ظاهر و باطنا اتباع
 غیر طریقی یوقدر ظاهر اتباع اهل سنت و الجماعت
 علما سنک یا ذوقلرینه ظاهرینی تطبیق امتک ایله اولور
 ذیرا علما رحمهم الله اوضاع و اقوال و افعال رسول الله
 علیه السلامی بلا زیاده و لا نقصان حفظ و ضبط
 اتمشلر و کما علم فقه در لرو علم حدیث و علم تفسیر
 مشکفدر و باطننا اتباع آذواق و احوال و اخلاق

كوجه بونلوك بعضی سنی علما بیان اتمشیر لکن تمامه
 بیان ممکن دكلدر زیر الفاظ و عباراتك تحلی
 بوقدر لبش امدی انی انحق باطن مشایخ عظام
 متخیل و متفکدر که انلر کند ولری ذوق و وجدان
 طریقیله شیخلرینك تلقین ذکر و مناظریله مشکا
 نبوتدان عنی باطن رسول الله علیه السلام دت
 عبارات و لفظسز بطناعن بطن حفظ و ضبط اتمشیر
 اکا نائل اولمانك طریق بریر کامل و شیخ و اصلك ^{مننه}
 تشبث ایلیوب و صحبت شریفه ^{سنه} و خدمت لازمه
 حجاب مداومت و ملازمت و کمال تسلیم ایله تسلیم
 اولوب نتیجه التکایج اولان معرفه الله طریقی دنیا
 و آخرت سعادتیه نائل اولمانك سمتنی انلردن عن صمیم
 القلب طالب و راغب اولوب اول شیخ کامل کند و
 شیخلرندن نفعنا صحبت ایله منعکس اولان نور عرفان
 و دوام حضور و ذوق و صفا و وجدان خیرات مجالا
 اولان باطن شیخدن بوکاده منعکس اولقد رکن باطن
 کالینك بو طریقیله حصولی ظاهره کامتا بعثسز

میسر د کلد ریشم / و از صحبت شریفه نائل اولق اقل
 مرتبه اوج نسنه نه موقوفه را و از نسنه نك اولکسی
 اداب الله و اداب رسول الله در ایکنی شرائطی مرید
 اوجنسی مریدک شیخه ادابیدر بره اوج نسنه
 اولما قسزین اول نتیجه حاصله اولق و اول سعاده
 نائل اولق امر بعید در بونک نظیری صحرا ده کند و د
 بتمش تربیه سز میوه اغاجنه بگوز که میوه سی اولماز
 اولور سه ده لذتی اولماز زمانه مرید لری نك کند و لری
 همتلری قاصص اولغله اول شیلری بلزلر و بلمک قید نك
 دخی اولزلر اولسلردخی اکثری چهل اوزر لوبنه غالب
 اولما غله عربی کما بلر د نجقار منزله اولبه ایکن شیخ
 بنی ارشاد اشون دیمکری امر عجیبه را اول سبیدن
 بونلرک حالرینه مرحه و شفقه بوقلیل البضاعه کثیر
 الضراعه بین الناس منزله عدم خادم الفقراء
 نقش بندیم ناصر الدین ابو العلاء علی بن سلیمان عفا
 عنهما العفو الرحمن قدس ستم مرید صادق لرنیک مبتدیه
 برگذار اولق ایچون بورد سانه شریفه تاج الدین قدس

سر حضرت لربك ادا بريد بين ادلو كماندن دخی
 قطب العارفين وزيد الواصلين شيخ الشيوخ سيد
 محمد مراد اقدس قدس الله اسرار حضرت لربك بعض
 رساله لزند و صحبت لربك و سائر مواضعند
 انتخاب ايد و بلسان تركيه ترجمه ايد و بوضاحت
 السالكين اديواد قويد ما و ما ركم بونكه عمل ايد كن
 صادق قلرك و صلت لربك سبب اوله و بوكا نظر ايد
 مؤمن قد اشل معذور و اولسونكه الانسان لا يخلو
 عن الخطا و التسيان طبقه خطاسنه واقف اولد قلرك
 عفو نظر بيه نظر ايد و بتميز ايد و بواويل ايد
 بوفير بر تفصيل خير دعا ايله اكل كن كند و لر دخی اجر
 جزيله نائل اولد و الله هو المسؤول انشاء الله تعالى
 مطلب ادا ب الله و ادا ب رسول الله **فصل**
 بوند نصكم معلوما و لسونكه طالب صادق لا زم
 اولان ابتدا ادا ب علميني بلو بكم شيخك خذ متنى
 و صحبتيني اختيارا تمكدرنكم مواهب لدنيه و دكديكم
 تحقيق اسرافيل عليه السلام بيخير عليه السلامه

وحیك فترنی گویند علم ادا بی تعلیم پیور دیلر پیغمبر
 علیه السلام حضرت توری ادا بی رقی فاحسن تا دیبی
 پیور دیلر جون بویله در کرک شیخ کرک مرید ادا به
 رعایت تمک اهم مهتا تند زنتکم الله تعالی حضرت توری
 پیور دی یا داود اذاریت لی طالبان فکن له خادما
 یعنی یا داود بنم طالبی کوروب بلدیك وقتد سن
 اکا خادم اول و دخی دینلد یکم نصوفک قوسی ادد
 بس ادب رعایت طالب صا دق اوزن فرضد روخی
 اول کسه کما دبه رعایت اتمدی اول کسه مقصودینه
 یتشتر اکو مقصودی دنیا امورند ناپسه ده ادا بی
 ترک اتمکله مقصودی حاصل و لماز بوفصل
 الله تعالی عباد تک و رسول علیه السلامه متابعک
 ادا بی بیانتند در طالبه لایقدر که طلبند صا دق
 اوله و عبادتند مخلص اوله و ما امر و الا لیعبدوا
 مخلصین له الدین و دخی طلبند و عبادتند غیر بی
 اشراک یعنی اورتاق اتمیه و لایشرک بعبادة ربه
 اصلا و دخی الله تعالی ک غیرید زبیر شی استیمه و یردم

دخی اِسْمِیَّه حَتّی طُور وُصُو او لور سه ده اَبُو زَر
 رَضِی اللّٰه عِنْدَہ بِیُور دِی رِسُولِ عَلَیْہِ السَّلَام بِنِی
 دَعْوَت ایدوب ناکسدن بر شی اِسْمِہ مَلّا وِز
 شَرط لَدِی بِنِ نَعْم اِسْتَمَام دِی دِی مِی مِی غِیْر عَلَیْہِ السَّلَام
 دخی فِجِکَر اِسْمِہ اکر سَنَدن دُوشِر سه حَتّی اِنِو
 اَلَسِیْن دِیو بِیُور دِی و دخی اللّٰه تَعَالٰی دِن مَاعِلَا
 بَر شِیْئَه مِیْل و رَغْبَت اِیْلِیْہ دخی بَر شِیْئَه فُوتَنَدن
 مَحْزُون اِوْلِیْہ لَکِیْلَا تَا سَوَاعِلِی مَافَا تَکْم و لَا تَفْرَحُوا
 بِمَا اَتَیْکُمْ و دخی رُوضَه زَنَد و سِیْہ دِه تَقْل اُولُنُوب
 حَکَايَت اُولُنَدِیْکَ قَرَف کَسَنَه عِلُوم مُتَدَاوِلَه ی
 تَحْصِیْل دِن صَکْ حَق تَعَالٰی یِیْ طَلِب اِیْچُون و حَق تَعَالٰی یِ
 بُولُق و بِلَک اِیْچُون خِرُوح ایدوب و مَایِیْن لَرَنَد تَعَاهُذ
 اِنْدِیْلَر کَمَا اللّٰه تَعَالٰی وَاَصْل اُولُوب یَنْشِئُ دِنَا و لَبْر شِیْئَه
 تَوَجُّه و رَغْبَت و بَر کَسِیْہ التَفَات اِیْمِیْہ لِم و فَنَا کَم بُولُر
 صَحْر اِیْدِیْشَد کَرَنَد حَضَر عَلَیْہِ السَّلَام بُولُی قَر شَو
 کُوب سَلَام وِیْر دِی و بِنِ حَضَر مَدِیْدِی اُول مَاعِت بُولُی
 فُوح و اِنْبَاط حَاصِل اُولُوب اللّٰه تَعَالٰی شُکْر اِنْدِیْلَر

مَفَا حَکَايَه
 اَرْبَعِیْنِیْہ

و یوسف

و یوسف مبارک در دید یلر همان اول ساعت بولم
هاتف یا کذا بوند محمد یکوزی او توند یکزد یوهتف
ایتدکم بولم ندامت و جمالت حاصل اولوب
اولوقت استخیا الله تعالیه سجد لر ایدوب
قوسی اولدی یلر انحق برجل اولیوب باشنی قالدر
یا الله عجب بن بولردن اولما دیمی دیوتضرع ایتدی
اولوقت الله تعا اکا سکا براخر مدعی کلور سن کا
خبر ویرده کل دیوالهام ایتدی بس اوج کوندنکم
ابراهم ادهم کلوب کورد یکجوق کسه لر اولشدر
انحق برسی اولما مش همان ابراهیم بن ادهم یا ننه کلوب
سؤال ایتدکم اول رجل ابراهیم ادهم حکایه ایتدی
وسویکیوب اول ساعت ولدخی اولدی بس ابراهیم
بن ادهم منبیه اولوب اندنکم نه برانسانیه و
داریه و نه دیار یله انسیت ایتدی بس امدی ای طالب
بوقضه دن حصه الدی ایسک سکا معلوم اولسونکه
سن حق تعالی نعا کد بر شیئه قناعت ایدوب راضی
اوله زیر احوال شان بوند تحقیق ایتدی یکد بر کسنه

دنیا دن دنیا به راضی اولسه اولکسنه معلومند
 دخی برکسنه علمدن علمه راضی اولسه اولکسنه
 مفتونند دخی برکسنه زهدن ثنایه راضی اولسه اول
 کسنه محجوبند دخی برکسنه حقه ن برشیئه راضی
 اولسه اول شیء ذات حقدن ماعدا اولدیغی حالده
 نه شیء اولور سه اولسون اولکسه طاغید ریغی
 ازقوند بر بس بویلدن الله تعادن غیری قواشیادن
 صاقین بر بس بونلریک وراسین طلب ایله نتم اینه کریمل
 ان صلاقی وفسکی و تحیای و نماقی لله رب العالمین
 اکر سئوال ایدرسک شیخی طلب اتمک حق تعالی نلک
 غیر بی طلب اتمکد جواب اولد که شیخی طلب حق
 تعالی بی طلبیک عیند زرا شیخ حق تعالی ه وسیله در
 وابتغوا الیه الوسیلة و دخی بومعنا حقنک الرفیق
 ثم الطريق دینلمشد رابوعلی الدقاق رساله مکیه
 بیوردیکه اولکسه که انک شیخی اولمایه بر شیطان
 انک شیخیدر لکن مقصود و مطلوب شیخ اولوق اعتقاد
 اتمک جائز دکلدر زرا شیخ کعبه مثالیدر که سجده

اکافر شواید و بانی قبله اید ز لرحال بوکه سجد انجق
 الله تعالی مخصوصد ربس شیخ دخی بونک کبید ر الله
 الله سبحانو تعانک قولود رجون بر کسبه طلب
 معرفه الله و طلب وصول حاصل اولوب عشق الی
 هیجان انه و آتش فراقله محترق اولوب اضطراب
 و قوللق حاصل اولسه اولوقتده او کسمه بایک اهل
 سنت و الجماعت اعتقاد یله بله دخی رکانی و شریعه
 یله توبه نصوح یله توبه ایدوب باوزرنده قالمش
 حق تعالی حقوقی قضا و خلق حقوقی ادا و اهل حقوقی
 ارضا ایدوب فی الحال اگر قادر ایه اگر قادر دکل
 ایه قدرت بولد قدر ایلیمسنه و کمال اقبال ایله
 اوصاف مذکور اوزن بولنسنه تعهد و التزام ایدوب
 و وفا یله ثابت دوروب و سنت و عزیمت اوزن عمل
 و بدعتدن ورخصتدن کمال اوزن اجتناب ایلله
 بوند نصکم بر کامل مکمل شیخی طلب ایلله فحن شیخی
 بولد قدر حسن ادب ایلله خدمت و صحبت ایلله زیر
 اشیا نیک خاصه می حق قدر سوء ادب خاصه

بر کاتبه زائل اولوب نور ظلمته تباہیل اولمقد
 بس آمدی سوء ادب ضرری کند ویر جوع ایدر
 کراء شخک طبیعتی متغیر اولسون کراء اولسون
 نکتہ نقل اولوند یکد امام زفر رحمة الله علیه
 ابدست الیرکن ابو حنیفه رحمة الله علیه اوزر نه
 واردی اولوقت امام زفر قلوب تعظیم ایتدی
 اول اجلدن امام زفر کراء وایتی ضعیفه اولوب
 مقبوله اولندی اگر بویه اولسه ایدی امام زفر
 علم و تعاهد اعتبار یله امام اعظمک اصحابک
 اولولوندن و کبار لوندن اولدیغی محقق ایدی
 بس آمدی ای طالب خلا یقک هر بر پسنک حدته
 و مرتبه سنه کون آداب رعایت و مداومت لازم
 اولدی و درخی حق تعالی بی طلبیده شرط اعظم قلبی
 حق تعالی دن غیر بی مظالعه دن بآلک و درخی ابدانی
 محرمات دن بآلک و مکروهات دن بآلک ایلمکد را بویزید
 البسط می پورد یکد دنیا ی ذکر ایتد و کک وقتده
 ابدست ال و آخرتی ذکر ایتد و کک وقتده غسل ایتد

سنگجون طهارت بدن و طهارت قلب حاصله اولور
 الله تعالی خاص ایله تحلی ایلیوب سلوک میسر اولور
 دخی احوال و مقامات حاصل اولور بس بوند نصکم
 عمل ایدر سیکسن الله تعالی نیک امرینه امثال ایله
 یا امرینه تعظیم ایله جون بویله اولنجه حق تعالی انجق
 کند و دن طلب ایلسون و مرید طلب اتسون و خوف
 اتسون الا انجق اندن اتسون بس ذات احدی نیک
 غیر بی طلب اتمک طالب ایله مطلوب مابینده حجاب در
 یعنی برده اولور و یا خود طالبی مطلوبیندن اوراق ایلر
 بس امدی کشف کرامات اسباب غرور در دخی
 احتمال مکرر و کند شیطاندر لکن کشف کرامات
 صاحبته حقارت و الحلق نظر ایله بقمه زیر اکر امت
 اولیا حقد ر و نه خی ولینک کراماتنه انا منق و اجید
 بس امدی مکل شیخی بولد قدر دو کلی امور وکی اکا
 تفویض ایلیوب سلوکات زواید و صیام نو افلی و
 اورا دیک جمله سنی ترک ایلله لکن شیخ امر ایتدو که
 نسنه ترک اتیوب اکامدا ویت و ملار سنه

مطلب شرط اول

بوقضيتك فلك حقتك هذا العلم من افواه الرجال
 بيورلدی ﴿﴾ فصل مریدك شرطی بیانشك
 اول شرط اول اون بر د راون بر شرط ردن بعضیسی
 مرید ایچون لازمدر که قموالخواطری خیر و شر
 شیخنه اظهار ایلید که حتی شیخ اکامعالجه ایلید
 زیراشیخ طیبیکید مریدك احوال اوضاعینه
 اطلاع حاصل اولد قدا انك اصلاحنه واندن اول
 مرضك دفعینه توجه ایدر ﴿﴾ و دخی اون بر شرط
 بعضیسی اولد رکماکر مرید شیخنك افعالنك وجه و
 علتن بلیوب و تأییدینه قاردا و لوسه قلبینه اعتراض
 بابنی حکم سد ایلوب اعتراض قیدینه دوشمبوب حضرت
 موسی ایلحضری علیهما السلامك قصه سنه نظر و تأمل
 ایلید زیر اعتراض اقبح قبایحله ر و دخی بعدورد کلدن
 بس اعتراضدن ظهور ایدن حجاب ایچون علاج یوقدر
 و رفعی متعذر در و بالخاصه تجکری فیضی مسدود قلو
 نفوذ بالله بس امدی ای طالب کوزك آخ بصیرت
 اوزم اولوب بوشلی اطباء علاجندن عاجز اولدیغی

مطلب شرط ثانی

من

طال ثالث

مَرَضٌ مُشْكِلٌ ذَا حِرَازٍ وَاجْتِنَابٍ أَوْزَمِ أَوْلَفِهِ سَعْيِي إِلَيْهِ
 بِوَحْلِكَ خُطْرٌ عَظِيمٌ وَارَ اللَّهُ تَعَالَى حِفْظَ إِلَيْهِ
 وَدُخَى شَرَائِطٍ مَذْكُورَةٍ دَنَدِ رِطَالِ بَطْرِيقِ حَقِّ أَوْلَا
 كَمَسْنَدِ لِرِطْلِبْنَدِ صَدَقَ وَجْدِ أَوْزَمِ أَوْلُوبِ
 فَخِيتْلَمِ وَشَدَتْ لَمِ صَبْرٍ أَيْدِ وَبِ قِطْعَا طَلَبْنِي تَرَكْنَا نَمِي
 دُخَى شِنْخَكِ إِرَادَتِنَا صَادَقَ حُجْبِ أَوْلِهِ وَشِنْخَنْدِ بَرِ
 مَرْتَبَةِ حَبِيتِ أَيْدِ كَمَا لَا يَكْمُلُ إِيْمَانُ الرِّءَا حَتَّى أَكُونَ حَاجِبٌ
 إِلَيْهِ مِنْ نَفْسِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ حَدِيثُ شَرِيفِي مَضْمُونِي
 شَرِيفِي أَوْزَمِ اللَّهِ تَعَالَى وَبِغَيْرِ عَلَيْهِ السَّلَامِ أَوْلَا
 حَبِيتُ نَصْرَكُمْ عِنْدَ تَلَمِ شِنْخَنْدِ عَزِيزٍ وَحُجُوبِ بَرَشِي
 أَوْلِيهِ حَتَّى أَمْوَالِنْدِ زَوَالِنْدِ عَزِيزٍ وَحُجُوبِ أَوْلَا
 شِنْخَنْدِ نَسْبَتِلَهُ دُنْيَا وَمَا فِيهَا عَيْنِنْدِ مَا لَيْتُهُ دَانَهُ خُودِ
 أَوْلَكِهِ حَبِيتِ شِنْخَنْدِ نَكْدِ وَدُخَى حِصْمَتِ أَوْلِهِ شِنْخَنْدِ
 سَكَ حَبِيتِي حَقِّ تَعَالَى سَكَ حَبِيتِنَا مَقْدَمِ سَيِّدِ رَوَا
 دُخَى اِعْتِقَادِي بِكَ وَكَأَلِ تَسْلِيمِ إِلَيْهِ قَلْبِنِي شِنْخَنْدِ بَرِ جَوَاهِرِ
 رِبْطِ أَيْلِيكَ كَمَا عَالَمِ مَشَايِخِ إِلَيْهِ مَمْلُوءِ أَوَّلِهِ بِوَفْقِيرِكَ
 مَقْصُودِي وَمَطْلُوبِي اِنْجَقَ بِوَشِنْخَنْدِ أَوْلُورِ غَيْرِي شِنْخَنْدِ

اولا ز دیوشنی مانتد حضرت علیه السلام به زپیرا
 ماد مکر مرید یک قلبند شیخه ز غیریه استل اولد باطن
 حضرت واحدیه اجلز مشایخ عظام قدس اسرارهم
 بوشرطک رعایتند مبالغه اتمشرد رحتی شیخ نجم الدین
 کبری ایدر آینه ایشلیک آلات و اسباب حاضر اولسه
 اما استاد اولسه آینه وجود بولمز کذلک سائر شرائط
 بولنسه اما شیخه کمال ربط قلب بولنسه مرید یک قلب
 مرآت صفا بولماز چون بویله در مرید شیخه ربط قلب
 ایلیوب سوزک مال او بد ناخذمت شریفه سنه مدافقت
 ایلیه مالتدن برشی بدل و صرف ایند که قلبه برشی
 کلکدن خدر آلیه نتم نقشیندن صکایت اولنور
 نقشیندن حضرتلری یک بر تاجر مرید وارایدی برکون
 ضیافت ایچون انلری دعوت ایندی قن طعام حاضر
 اولد قدیمیمون بکلدیلر اول ساعت صاحب طعام
 عجز و انکسار ایله یاخوجه عالم حلالد رشنه شرعیه
 دخی یوقلدرد یکدن شیخ نعم لکن طبع وقتند خاتونک
 قلبنه کلیم یکدن تجارتیندن ایز بر کرده شو مقدار شیء

قصه
نقشیندن

صرف

صرف ايتديك بس بويله دير ييمك اجاز اولماز زيرا
 اموردن برامورده كوكسزلك واقع اولد قلده اني
 ترك واجبد رقومك قاتندن بو وجهدن سئوال حرام
 اولدي زيرا ويريچي جوق كوكسز ويري قصه
 نقشينده نكته جك واد ذوق ياب اولملم ظاهر
 اولور و دخی شرائط مذکور دندركه مرید شيخك
 جميع افعاليه اقتدا ايلمك لایق دكلدركه مكرم شيخ
 اول فعليه امراتمش اوله و يا خود اول فعل سندن
 مؤكده دنا اوله زيرا شيخ بعض اعالي كند و لك مقام
 و حالي اقتضا سيله ابشر اول اعلي اشللك مرید اوزن
 سیم اولور و دخی اوز بر شرائط دن بعضیسی
 مرید لایق دركه شيخ بر شیئله امر ایتدكده شيخك امریه
 امثالند توقف ائیمه بلكه تاویل سزاوول شیئ تحصيله
 سعی تام ایلیمه زيرا الله تعالی كشنك عقیده و ارادتی
 صادقیلار و اشارت لر علم بابنی فتح ایدر و دخی معنای
 دقایق و حقایقنه فهم و احسان ایدر زيرا شيخ مریدك
 بر شیئله امر ائتمز انحق الله تعالی نك امریله ایدر و بخود

مطلب شرط رابع

مطلب شرط خامس

كند و فراستيله امرايد و نقد را اول امر ظاهر شرع
 شريفه مخالف اولور سده و دخی شیخ نصر الدین
 خیر المجاہد بیوردیکه بر مریدك شهوم فی غلبه ایتد
 حتی توفان مرتبه سته و اصل اولوب شیخك حضورند
 حالی عرض ایتدك شیخ جواب و پروب هواقرلربك
 یانته کید و شهوم تکی رفع ایله دیدی مرید بو جواب
 قبول تیموب بر زمان صبر ایتدك فصکم کالاول حالی
 شیخه عرض ایتدی شیخ ینه اولکی جواب و یردی حتی
 دورت کوم شیخه التماس ایتدی شیخ نکاحه ایزن و یر
 بوند نصکم مرید شیخک ایزن ورخصت اولقسرین یر عورت
 نکاح ایتدی اول عورتدن دورت قراولدی دوردیدک
 عمل قبیح ایچون دکانه او تور دیراشته بو شیخک فرستید
 و دخی شیخ الایچس دیدیکر بن شیخ مبارکدن ایتد
 شیخ مبارک دیدی بن امیر سید علی الجونیور بنک
 مجلسند حاضر ایدم اولوقتد جمیع علومک ماہری
 منشرع مشق و متورع بر رجل فاضل طوب سید علی نک
 حضورند بن الله تعالی و الله تعالی مک معرفتی طلب

قصه رجل
 فاضل

ایچون

همچون سنم محمد دیدم که مرئوسیت بن سنی قبول اندم
 دیوب اول ساعت مزبور عالمه و افراجه و پروب
 شراب ایچکله امرایتدی اول عالم توقف اتمیوب
 اول ایشک عاقبتی تحقیقه تصدی اتمیوب شراب ایچکله
 شروع ایدوب التی ای باز یاده شراب ایچوب صکره
 تویه ایدکله شیخ دید یکدن دخی سنک کی بو امر
 شغدن تویه ایدم بس امدی مزبور سید علی بو امر
 تاویلند سیور دیکم بمقدار ایامده بمقدار خیری
 قضاء مبرمده اخروقتده یعنی وقت مؤتده ایچکله اوزنه
 ایدی الله تعالی حضرتلرند تضرع ایدم حتی وقتی تبدیل
 ایدم چون بویله اولد یسه مزبور سید دید یکدن شیخ
 اوزرینه مرید کحق بویکجه اولمالیدر اگر بویله اولماز
 هر یکشید نه استغلا دی مقدار نجه احوال و مقام
 حاصل ظاهر اولور پینه بوش قلما زکرم عنایتیه و الطفیله
 و دخی شرائط مذکور دندر که شیخک تلقینی کرا
 ذکر شریف اولسون کرا توجه اولسون کرکسه مرابه
 اولسون هر نه ایه انکله عمل ایدوب بر شیئه بقیموب

مخاشر ضراسا دس

جمله اوراد بر بنی ترک ایلیه زیرا شیخ فرستیده مریدك
استعداد دینه كور مطلع اولوب استعداد و قابلیتته
موافق تلقین ایدر زیرا اتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر
بنور الله موججه شیخك فاستی نور الهی دندر ●
ودخی شرائط مذکور دندر مریدك لایق اولور نفسی
دکلی خلا یقین الحق کورمك ودخی برکسنگ اوز دینه
حق اثبات ائمه ینه بونك کی کند ونك اوز دینه دخی هیچ
بر غیرینك حقنی قومیه اداء حقوقه وتحصیل توفیه به
توجه وقصد ایلیه یعنی حلال ایدك ● ودخی شرائط
مذکور دندر بعضی مریدك لا یقدر که شیخك امورند
بر امر خیات اتمیوب بلکما مرنه احترام و شیخه اقصی
وجوه تعظیم ایلیه ودخی قلبی شیخك کندویه تلقین
ایلدوکی ذکر شریف ایله تعمیرده مبالغه ایلیوب خیر
و شراقبلنه برشی عکسور مکه سعی ایلیه اکر مقتضای
بشریته طایع برشی خطور ایدرسه انی ذکر الله ایله فی
ایلیه اکر مستفی اولزمه شیخك حضور نه التماس ایلیوب
شیخك خواطری کراک ایاو کراک کوئی اخفا ایدوب صقلیمه

مطل شرط سابع

لن شرط ثامن

قلبه سجد

ودخی

۲۱ نمقد رسی

مطلب شصت و نهم

ودخی ولا تکن من الغافلین مضمونی شریفی اوزن غافلان
 اولیه سن زیر اصوفیه فائیدن وقت غفلت کفر خفید
 وغیر پی ذکر شرک ظاهر در چون بویله اولیه حقیقت
 ذکر غفلتی طرد اید و بآن تقدیر و براخر محلد بیوردید
 برشی حقیقت ذکر ایله ذکر اتمک اول شیک ما عدا کنی
 او نمقد رسی و دخی اون بر شرط ردن بعضی طالب
 صادق لایق و لازمدر که مقصودی دنیادن و آخرت
 اصلا برشی اولیوب الحق ذات احدیت اوله اگر مرادی اشیا
 برشی یا خود مقصودی تحصیل حال و یا مقام اولسه او کسه
 هوای نفسنک طالبیدر حق جل و علا حضرت تیرینک طالبی
 دکدر وودخی شول کسه که نفسینک کالنه طالبیدر یا خو
 احوال اوله او کسه طالب جلّه و علا دکدر وودخی
 شول کسه که مطلب فنا یا خود بقا یا خود احوالی اوله
 او کسه نفسینک کالنه طالبیدر یا خود نفسینه یا کالنه
 عابد ربش مرید لا یقدر میت یقیچینک الیه میت کبی
 اوله نیجه دلر سه دوندون یا خود قتی پیل او کسه خود
 یلک کبی اوله وودخی مکالمه شیخ کلا مینی رد انیمه تقدیر

حق شیخه بله اولورده شیخه خطا سنی طالب کدوا
 صوکنده زاقوا اعتقاد ایلویه و دخی شیخه بر شیله نصیح
 ایلویه شیخ بصیخته طالب اولورده نیکم شیخ نظام الدین
 الاولیاء الدهلوی بیوردیکه شیخ شکر کج مشارق شریف
 او قور دی حال بوکده او کتاب غلط ایدی خطی دخی
 او قیز دی شیخ عیار تنی او قفده تکلف ایدوب کندوب
 محنت و مشقت حاصل اولور دی بر کون دیدم که بوکده
 یکشدر اکو بکا امرایدرسک فلا نکسه دن استیسم انک
 کتابی صحیح دیازیمی دخی کوزلد او قنور اول ساعت
 شیخ بیوردیکه مشایخ عظام غلطی صحیح او قفده قادر اولور
 دیدی همان اول ساعت بر دن حال زائل اولوب بند بر شی
 باقی قلیوب حتی ایمان شرعدن بله قور قوب خاتونیدک
 یردم طلب استه دیم ایتدم خاتونیدک شفاعتیه عالم
 و مقام رجوع ایتدی و دخی شرائط مذکور دند
 بعضیسی مرید لایقدر که شیخه امرینه منقاد و مسلم
 اوله دخی یدن شیخه مرید لرندن و خلیفه لرندن
 تعلیم ایتدی کی کسه ای مسلم اولوب نعظیم ایلویه تقدیر

مطلب شرط عاشق

الله

بمعنی وقت شیخه

بجمله مسامحه وار
جمع سلیبی اولی ظاهر در
منه

تفسیر صوفی
مع زین الدین

انك على سنك على ظاهر كيدن از اولور سه دودخی
شیخه تجبتي جميع خلايق اوزن تقديم ايله حتی
شیخه نحبوب بر فرد اولیه نتکم خواجه احرار قدس
سره بیوردیکه امیر قاسم تبریز دن اشدیم دیدیکه
مولینا زین الدین ابی بکر التائیکار فی زیارت کردیم وارد
یانتد بر اخی صوفی وار چون مولینا زین الدین اول صوفیه
توجه ایدوب شیخکی جی ارتق سورسک امام اعظمی جی ارتق
سورسک دید که مزبور صوفی شیخی ارتق سورم
مولینا غضب شد اید ایله غضب کتوب حتی صوفیه یا کلب
یا چار شیخکی سورسک امامی سورم سورسک دیرک غضبه
قالقوب اوینه کندی اول ساعت اول رجل صوفی دخی
قالقوب کندی بو آرا ده بن شیخک غضبه منخیر اولق
او نور کن شیخ اویند ن جقوب اول رجل قند در
دیو مسؤل ایتد که کندی دیدم اول ساعت مولینا بکا
کل سنکه اول رجلک یا ننه اعتداه کید لیم دیدی اول
وقتک بزد صوقا غه جقدق کورد که اول رجل بن
قار شو کلوب بن سزیک یا کون اعتداه قصد ایله رجوع

ایدوب کلام دیدی اول وقت بن سرك غصبك
 شدتند دَهشته دوشوب حضور ز کرده برشی سو
 اقتداریم قلمدی بس امدی الی سنه امام اعظم مذهبنه
 اولدم فقه شریفه قرأت ایتدیکم مسائلدن بر مسئله
 ترك اتمیوب عمل ایتدم دخی فقه حنفیه عمل ایتدیکم بر مسئله
 قلمدی هنوز بنم ایچون برشی حاصل اولما دیغند ز ماعدا
 مشتهیات نفسدن و اتباع هوا دن و مکر و هاندن منقطع
 اولوب رغبت زائل اولدی لکن پوشنك از زمان خدمتی
 اختیار اتمکله بندن مکر و هاتر میل و مشتهیات نفسه
 رغبت زائل اولوب نفسنه حقی طلب و حقه حجت بولدم
 حال بوکه سیردیر سکر که حقی طلبی و حقه حجتنی ترك
 ایتجون بولدر بنم بونی ترك ایدوب و بوندنا استغفار
 اتمکیم شرع شریفه جائز دکلدر دیو جواب ویریکلک
 مولینا زین الدین اول صوفی مخلصك ایکی الرینی وصفا
 والننی او بوب اعتدال شدیدله اعتدال ایدوب صواب
 سنك جانیکله دیر بن خطا ایتدم مریدك اعتقاد دی بولجه
 اولوق لازمدر دیو استخسان ایدرك مفارقت ایتدیلر و خی

مريد لا يقدر كه شيخك صحتك قد رجعتن زياده فائدك
 سوز سويليه واثناء صحتك صاعنه وصولنه بقميه
 بلكه قلبنه متوجه اولوب اونون نكتم دينلديكه حضرت
 ابوبكر رضي الله عنه بنمبر عليه السلامك مجالس مبارك كنند
 اولديلر قن مجلس شريف كنند او تور دقلرند مبارك
 اغزلرينه طاش قورلر ايدى حتى زياده كلام اوزر قان
 اولمايلر و دخی شرائط مذکور دند كه مريد ايجو
 بر كسته اظهار حاجت اتمك لايق دكلر اكر برشي ايجو
 كندويه ضرورت مس ايدر سه شيخك حضور نده التماس
 ايله كه شيخ اول ضرورتى دفع ايلر اكر شينى حاضر اولسه
 و دنيا دن كندويه ضرورت اصابت ايسه بر صالحي متقى
 شينى و صاحب جود كريم الطبع كسه دن سوال ايلسون
 و دخی شرائط مذکور دند كه بر كسته اوزرينه غضب
 اتمك مريد لايق دكلر زير غضب ذكر ك نورينى امانه
 ايدوب سويلير و دخی طلبه عليه مناظره و مباخره
 اتميه لوزير مناظره نسيان ايركشايدوب قلبك كدورت
 تحصيل ايدر اكر بشرية حسبيله غضب واقع اولسه

مطلب اولون برنجى شرط

دخی کجایی حتی شیخندن محبوب برکسته و یا بر غیری شیئی اولیه
 بس بویه اولجه شیخ بطنندن مریدك بطنته فیض رحمتی
 مریدك شیخه محبتی مقدار پنجه تر شیخ ایدر یعنی قوت ویر برود
 براخ شیخه التفات و میل اتمیه اکو اول شیخ شیخك شیخی اولود
 نتم شیخ فرید الدین کنج شکر د ن نقل اولوند یکم وقتاکم فرید
 الدین خواجه قطب الدین اوشیدن بیعت آل الدی قطب الدین
 دخی فرید الدینه ذکر شریفی تلقین ایدی اولوقته قطب
 الدینك شیخی معین الدین الشجری کالبدی بس قطب الدین شیخك
 کلمه یکنی اشد کده انی قادشیلد می صرید لری دخی شیخی کبی قارشی
 کید و یکچی الی و آیا غنی اوندیلر کنی فرید انک زیارتنه کمدی
 صکر سن خواجه معین الدینی زیارتمه نیچون کلمه یکن دیو سوال
 اولوند قد جوابنده بنم ایچون اند ن صاحت یوقدر اخیانم
 شیخه دیر دیدی بس بوجوای شیخ معین الدین اشد کده
 دیکه یا قطب الدین بنم اسم و سنك اسمك بوکسه دن نور کور
 دخی قیامت کوند سنك فخرک بوندن اولور من کا شیخم
 اکو او کلمه سه بن کا و ادریم دیدی جو نبویه اولدسه فرید
 کلدی اولوقته معین الدین جو قیامتکسانا بدوب و قبول

ایتدی و اکا خیر دعا ایتدی اند نضکم فرالدین شیخنه
 حجتی غایبه اولان کسه له حاصل اولان شی حاصل اولدی
 بس امدی اولوقته نظر الهی ایله منظور اولور شیخنه
 حجت واسطه سیه زیر الله تعالی اولیالرك قلوبنه موهبه
 و حجت نظر ایله نظر ایدر بس شیخ قلبنده مرید حجتک
 استقرا دی و تمکنی واسطه سیه الله تعالی مرید اوزرینه رحتک
 انا ربی و فیض ربانی متواتر اترال یکرور شیخ قبولی
 الله تعالی نیک و رسول علیه السلام قبولنه علامتد رو
 دخی دینلدیکی اگر برسی قبول ایدرسه قوسی قبول ایدر اگر برسی
 رد ایدرسه قوشایخ رد ایدر لرودخی بعضی بوردیگر
 سعی ایله حتی قلوب اولیاده سنک ایچون قبول حاصل اوله
 جون قبول قلب ولید مستقر و تمکین اولورسه اولکسه
 ایچون ایکی جهان مقصودی حاصل اولور زیر الله تعالی
 اولیا قوللر نیک قلبلرینه هر کونل و جیوز التمشکره رحمت
 نظر ایله نظر ایدر بس الله تعالی سنی و اینک قلبنده موجود
 بولورسه مرادک و مطلوبک حاصل اولور بو نعمتی عظمی
 میسر اولورسه سعی ایله که حتی انلرک حجتلری قلبکده مستقر

مصنفک بس امدی ملاحی
 شیخک بطینک مرید
 بطینک دیدیکی قو
 تفرعیدر منها

و مستقر

وَسْتَحْكُمُ اُولَئِى طَالِبِ صِدْقٍ سَكَا مَعْلُومًا وَلَمْ يَكُنْ كُفْرًا
اَبَحَّ غَفْلَتًا اَوْ يَقُوسِنْدَ نَاوِيَانِ جَانِ قَوْلِ غَيْلِهِ بِرِخْوَشَجَهٍ رَحْمَةً
شَيْخِ حَقِّ غَايَتِ جَوْ قَدَرِ كُنْ حَقَّارِ اِيْجَنْدَهٍ بَعْضِ حَقِّ وَاَرَكِه
اِنِّى اَدَا اَتَمَّكَ بِرُوحْهَلَه مَيْسَرَاوِلْمَا زَا اِيْحَقِّ حُسْنِ اَدَا كِبَرِ عَايَتِ
اَيْلَه مَيْسَرَاوِلُورِ بِيْشِ اَمْدِى شَيْخِ طَرِيقِنَه تَعْظِيْمِ اَتَمَّكَ
حَقْلَرِيْكَ اَعْظَمِى وَاَعْلَا سَيْدُ رُوحْ عَظِيْمِ اِهَالِ وُصْلَاحَه عَيْنِ
تَقْصِيْرِ عَيْنِ خُسْرَانْدَرُ وُصْبِ عَقُودِ رِزْرِ اَوَّلَكْمَسَه اِيْجُوْ
اَبُوْهَ مَعْنُوِيَا نَسَبَتِيْ وَاَرْدَرِ نَتَكْمِ حَضْرَتِ عِيْسَى عَلَيْهِ اَلْسَلَامُ
يُوْرْدِى لِيْزِ بِلْجِ مَلَكُوْتِ السَّمَوَاتِ مِزْلِمِ يُوْلَدُ مَرْتَبِىْ وَخُ
بِيْغَرِ طِيْهَةِ اَلْسَلَامِ حَضْرَتْلَرِىْ يُوْرْدِى لِيْزِ مِزْلِمِ يَشْكُرُ اَللّٰهَ
لَمْ يَشْكُرْ اَللّٰهَ سِوَا اَوَّلَكْمَسَه كِيْ حَقُّوْقِ شَيْخِيْ اَدَا اَتَمَّه حَقُّوْقِ
اَللّٰهَ اَدَا اَتَمَّكَ قَاصِرَاوِلُورِ زِيْرَ حَقُّوْقِ شَيْخِ اِيْحَقِّ رُبُوْبِيْكَ
تَحَقَّقْنَه سَبِيْا قَرِيْبِدَرِ بِيْشِ شَوْلَكْمَسَه كِه رَتْبَادَنَ اِيْضَايِغِ
اَتَمَّه اَوَّلَكْمَسَه رَتْبَادَنَ اِيْضَايِغِ وَاَصِيْلَاوِلْمَا زُوْدِ خِيْ شَيْخِ جَمِيْعِ
اَطُوْرْدَمُرِيْدُكْ اَحْوَالِنَه مُرَاعَاةَ وَبَصِيْرَتَاوَزِيْ اَوَّلَكْمَسَه
حَتِّىْ مَرِيْدِ اِيْجُوْنِ رَا بَطْلَه مَنَا سَبِيْتِيْ وَشَيْخَه جَلِيْسَتِ اَيْلَه
حَقُّوْقِ شَيْخِيْ اَدَا اَيْلَسَرَاوِلَه يُوْرُ رَا بَطْلَه وَمَنَا سَبِيْتِ جَلِيْسَتِ

سبيله مريد معرفه الله واداء حقوق الله حاصل اولو
 ذير شيخ الله تعالىك ذات اجل اعلاهي وصفات
 مقدسه سبيله باقيد ريس مريد همچون صورتند معنا
 كجكه قوه حاصل اولوب شرع خفیدن جقار دخی
 ميالك ايكي لك برده سيند باك اولور بصيرتند نفعي
 كوكلندن حجاب ظاهر قالقار بسمه مريد لا يقدر
 شيخه تابع يا مقلد اوله ذير مقلد تقليد ايدرك
 تحقيق اولور نتمك خواجه محمد بار ساد ن نقل اولو
 بيور ديلرك يك شيخم شيخ بهاء الدين نقشبند كندوي
 تقليد اتمكه امراندي بند خي فغی امرد انلری تقليد
 انديمسه اول امريند تحقيق ايدوب وجوده كلدی جوز
 بويله اولجه امي طالب ادايلر ايند جمهور قاتند
 متفق عليه اولان ادايلری اجمالجه سنك همچون بيان
 ايدرم اول ادايلر اولون بشد اولون بش ادايدن برسي
 مريد لا يقدر كه اعتقادى شيخك اوزرينه منفرد
 اوله يعنى براوله شويله كنيم مقصودم و مطلوبم
 انحق بوشيندن حاصل اولور اعتقاد ايدك اكر مريد غيبي

امريله بن مسي

سلا ادايل قول

شيخى

شیخی گندی شیخند ناکل کوز سه حجت و الف ت رابطہ می
 ضعیفه اولور اولو ضعیف حجت سبیلہ شیخ کلا
 مرید ک قلبہ تاثیر اتمز و شیخ احوالی مرید کیمزیرا
 شیخ احوالی و اقوالک نفوزینہ واسطہ در و شیخ احوالک
 مرتبہ لربنہ رابطہ انحق تحببتہ اولور بس حجتہ نقص
 اولد قلہ تجرأ فیضند نقص واقع اولور زیر مریدہ
 فیض اولماز الا انحق تحببتی معرفتی مقدار بخہ اولور بس
 مرید ک غرم و قصدی شویله اولمق کرکدر کہ بنم مطلوبیم
 حاصل اولر سه بن یمن کتام قبوسند هلاک اولور
 من دق الباب و لرج و لرج سبوقضیہ نک صدقناک علامتی
 شیخک رد اتمسبلہ کند و دن اراق اتمسبلہ مرید ک عقیدت
 بوزلیہ زیر امشایح عظام ایچون امتحانات کثیر و آرد
 برکسہ کبر انلرک امتحانند ثابت اولسه انلرک کیمیا سعادت
 نظر لربنہ متشرف اولور تنکم نفحات انسک ذکر اولوندی
 بر رجل بر شیخ قائمہ حق تعالی و معرفتی طلب انک کلدی
 اما اول رجلک اوزرند بر مکلف جبہ و آید ی بس بونلر اولد
 فارغ اولد قلربنہ شیخ اول رجلہ الکی جبہ سبل دیدی رجل

جنبه خراب اولور زیرا بوشفت شد این ایله جوق زساند
 اینجق کامل اولدی دیدی بوند نصکم اول رجل یا شیخ بکابر
 شی ایله امر ایله که اول شی هدایتیه مسیبا وله دید که شیخ
 جوانمرد بن سکا برآدی شیئله امر ایتم سن قبول اتمدک
 اگر مشقتلی کوج شی امر ایتم نیجه قبول اید رسک بس بولید
 براخر شیخک یانته کید دیدی ❶ و دخی اوز بش ادا بدندر
 طالب صادق لا یقدر که شیخه مسلم و متقاد اولوب شیخک
 تصرفاتند راضی اوله و شیخه مالا و بدنا خلوص اوزره
 خدمت ایله زیر ارادت و تحبک جوهر و اناری انجور
 بو طریقه ظاهر اولور و دخی صدق و اخلاصک عیار ی
 بومعیا رایله اولور دیمشلی ❷ و دخی اوز بش ادا بدت
 بعضی طالب صاقله لا یقدر که کند و نفسی اختیار یی سلب
 ایدوب شیخک اختیار ی اوزن جمیع امورده باقی اوله اول
 امور دنیوی و لیسون کرسه اخروی و لیسون کلیا اولسون
 جزئیا و لیسون دخی شیخدن رخصت بر عمل اشلیه جمهور
 بونک اوزرینه قول قوآر ایندی لکه طالبه لا یقدر که شیخک
 اذین سر یمیه ایچمیه کیمیه و قوشمیه یا ثمیه و یومیه المیه

ط ادا اب ثانی

ط ادا اب ثالث

مطالعات ادب رابع

وَوَرَمِيهِ امور عبادتك قوسيند دخی بویه در که صو
 افطار دزن واکار نو افلدن و فرائض و مؤکدات اوزنه
 اقتصار دزن و ذکر و مراقبه دز دخی تلاوت و قراندن
 و تسبیح و تهلیل دز هر برینه شیخ دز اذنیس مباشرت
 و مداومت اتمیه و در نهی جمله ادا اندر که طالبه لایقند
 نفسنی شیخ اگر اینه اند و کی اشیا لک قوسند ز غایت
 و جوه ایله حفظ ایله دخی شیخ حسن خالی و کمال علی
 و مسامحه سی سبکیله مکروهاتنی تحقیر اید و بارتکاب
 اتمیه زیر ابوسبیدن مجرای فیض قسند اولور دز پر شیخ
 کلامنک تأسیری هریدینک نفوسند عظیمه در اگر مرید
 شیخ اگر اینه اند و کی شیلر دز اجتناب ایدوب و راضی
 اولدنی شیلر بقدر رعایت ایدر سه اول مقدار مرید
 شیخ مناسبتی حاصل اولور بو مناسبتک وجودی
 سبکیله شیخ باطنند اولان حضور حقیقت نسبتی بطور
 مرید انتقال ایدوب و بطنند مستقر اولور مثلاً شول
 فیل کی که دخانه مقارن تیلد یعنی دخانه مناسبتیه انس
 سرچا منجذب اولور اشته بونک کی مرید کلبند شیخ

شيخ تضر فاته تسليمه و شيخه خالقن تقسني منع اكله
 مناسبت حاصل ولدقن شيخك باطنده تحبه الهی منجذب
 اولوب انك ايجون جعيت وصحبت رباني حاصل اولور اكر
 شيخك بطنده اكره واقع اولسه حجرای فیض منسد اولور ما
 شاء الله تعالی ○ اون بش ادا بدن بعضیسی طالبه لایقدر كه
 واقع لريك و مكاشفاترك تعبيرينه توجه ايليه اكر كند و به
 تعبير ظاهر اولور سه كند و تعبير ايليه شيخك علمنه رجوع
 ايليه زير تعبيرده خطا و شك محلی جو قدر شيخنه حالنی
 عرض اتيكده نصكم شيخك جوانه منتظر و مترقب اوله و خ
 شيخك لسانی شیخ موسی علیه السلام کی اعتقاد اید و بگفته
 یقین حاصل ایلیه و دخی اعتقاد ایلیه كه حق شيخك لسانی
 اوزن نطق ایلر و دخی شيخك قلبی شول بحر منزله سند
 اول بحر انواع انجولر و كونا كونا جواهر لزو و زو و زو و زو
 معاديله طولشدر و القاسمی دخی زیاده جو قدر كه
 هر قنغی روزكار و شمس اول روزكار له كونا كونا
 دالقلوب اولد و تلقه ايله انواع جوهر لری لسان
 ساحله رخی بدوب انا ز بس امدی لایقدر كه طالبه لایق

اولاً نعلی الدوام حاضر و مترصد اولقدر که حتی شیخ
فوائد عواید بدین محروم اولیه اگر بر کسبه شیخه مسائل
دیندن یا خود امور دنیا دن بر شی شیستوال افسه جوابه
مبادرت و مباحثات تمیه زیرا ادب سر لکدر زنگ
تفسیر قرآن کلمه یکدیگر پیغمبر علیه السلام حضرت تلمیذ
مجلس شریف نده بعض اصحاب دن واقع اولدیگر بر سائل
مسئله سؤال ابتد که اول اصحابی جوانده مبادرت
ایندی اول وقت الله تعالی اندن نهی ایندی اول اصحاب
نادیب ایدوب پیور دی بایه تا الذین امنوا لا تقدموا
بین یدی الله و رسوله و اتقوا الله و رخی و زبش اید
بعضی غرض صوت در یعنی سلسنی الجمله قدر پس مجالس
شیخه صوتی قالدر مقطالیه لایق دکلدر زب ارفع صوت
اکابر وقتك سوء ادب در زیر الله تعالی بایه تا الذین امنوا
لا ترفعوا اصواتکم فوق صوت النبی الاید و رخی نقل اولدی
بوایه کریم نازل اولد قل فکرم صحابه رضی الله عندهم مرتبه
سلسلینی بر مرتبه الجمله الجمله الجمله یلر که حتی کلامی
شریف لری عسریه کلا نور اولدی اول وقت الله تعالی بوایه کریم

مسئله اولی

اترال ایندی انا الذین یخضون اصواتهم عند رسول الله اولئك
 الذین امنن الله قلوبهم للتقوی بس مرید لا یقدر که
 افعلند و اقوالند و سؤالند و جوابند بسطک قبوسخی
 اجوب عبا لا تسرا ولیه یعنی تکلیف سزک معامله سیامیه
 زیرا بسطک شیخک اختشای و مهابتی مریدک قلبند زائل
 اولوب جلبای یوقانی مرتفع اولود اول سبیدن مجرای
 فیض منسد اولود بس بویله در کلم و خطاب وقتند
 مرید شیخک احترامنی حفظ حراست اتمک لازم در تنکم
 تفسیر قراند کلدیکه ابتدای اسلامدن اصحاب رضی الله
 عنهم رسول علیه الصلوة و السلامه یا احمد یا محمد دیو
 خطاب ایندی یلرایدی اول وقت آنلری تأدیب ایچون بواته
 کریمه نازل ایندی و لا تجهر و اله بالقول کجه بعضکم
 لبعض ان تحبط اعمالکم و انتم لا تشعرون و ایه اخروی دخی
 لا تجعلوا دعاء الرسول بینکم کدعاء بعضکم بعضا مفسرین
 ایه کریمه نکه معنا سینی سیز آنلر اسم لریله و کنیه لریله دعوت
 و ندا اتمک در بیکله تفسیر پور دیر بس الله تعالی بونلری
 احسن تأدیبله تأدیب ایدوب قراند کلدیکی بر کورده کتایر طریق

اوزره بيوز ديلر ياء تيها آلتني ياء تيها التمول عنوا في ايله
 بيور ديلر بس اهدى اعمالك واحوالك قومسند شيخك
 اداينه رعایت مرید اوزن طریقك فرضی و لازمیدر
 بس شيخك سجاد سندن اول كند و استجاد سنی دشك
 لايق دكدر و دخی ذكوشريف يا سماع وقتند جا غرو
 جبالقندن و حرکت اتمك نكند و بي حفظ ايليه مكر كم
 كند و كند نكجوب مغلوب اوله نكتم ابن علوان دیدم يك بر
 بيكيد شيخه مصاحب اولدی بس اول بيكيد ذكوشريف ن
 برشی اشند بي وقتند مضطرب و متغیر اولوب جبالور
 جنید حضرتلوی بر كونا اول بيكيد اكو بر دخی بوفی اشك
 يكامصاحب اوله دیدی بس بوئند نكتم اول بيكيد برشی
 اشند بي وقتند متغیر اولوب نفسی هر چه تبه ضبط ایدر
 حتی بدیند زهریر قللرندن قان گلر ایدی ایدی عاقبت
 كونا دبر كوند بر كئی ها كیرو ب همان اول ها كیرو مده
 نفسی تلف اولوب تسلیم و فتح ایتدی و دخی اون شد
 ادايدن بجنیسی مرید شيخ ايله كلامك و صحبتك وقتنی
 بلك لازمدر اكو مرید شيخك قاتند كوا امور دنیاكو

طال انوار سبع

امور آخره دن كرك احوال دن كرك اذواق دن برشی
 سويلك مراد ايتدك لا يقدر كه شيخك حالينه
 توجه ايله اكر مستسط ايسه ادايله وخشوع وخشوع
 ايله سويليه انيساط وفرح ايله سويليه جون بويله
 اولنجه شيخك باطنندن نور مريدك باطنينه انتقال
 ايدوب شيخك نظرندن ساقط اولمز ودخى كلاز ائد
 سويليه مكر اول كلام ايجون ضرورت اوله زير كلاحي
 زائد كدار ايراث ايدرو دخى مريد شيخك حضورنده
 سويليه ايجق كند و مرتبه سى و درجه سى و حالى مقدار
 سويليه شيخ كلامينك جوابيني رد ايتدك توجه تايله و
 خاكن قولاييله ديكليه كمر حتى شيخك فيضندن محروم ايله
 زير شيخ مريد ايله سويلشمك مراد ايتدك البته مريدك
 قلبنه نور دن برشی القائتمك مراد ايدو حتى مريدك قلبى
 اول نوريله منور اوله اكر دكلين شيخك كلامنه التفات
 اترسه اولوقت اول القادان محروم اولور بلكه اخلاص
 دخى جبرامى فيض مسدود اولور نتمك بيور مشا من برد
 الفتوح لا يرجع اليه مرة اخرى ● ودخى اوز بشد

ملا ادا ب تا من

ايدن

ادايدن بعضی شیخک آسرا رینی غایتله صقله قد رطایله
 بکاهم و الزمدر که اهل سر اولوب کواک شیندن و کواک
 سندن دنیوی و آخروی خیرا و شررا آسرا متعلق
 بر شی صا در اولد قل اول شی در و نکله بر مرتبه ستر
 اید سیکله سکا نقد رازیت اید رلر سه ده کویا که سن اول
 شیه هیچ مطلع اولما مشکی قلبک قبوسمی کلد لشمز
 و مفتاحی خیرایع اولمش کنز آسرا قیلاک زیر اساتیر
 الاسرار اولنلری الله تعالی ستار العیوب اولغه آخری
 و البقدرو کاشف الاسرار اولنلر باب کشف منسد
 اولوب رایحه وصلندن محروم اولدوغندن ماعد
 عند الله و عند الناس یا مغتاب یا مقتری یا تمام یا مری
 اولوب بس کل الوجوه مظهر عفو و غفران اولما زسه
 خوف و خطر عظیمه محبوس اولور اهل سلوک اولوق
 فائک و بر مزقوری سودایه تابع اولوق اولور بس امدی
 بغایت اهتمام اید که مخلوق سربینه آمین اولیان خالق
 سربینه آمین حی اولور الله تعالی جمله مری محبت اید و بر ارضی
 اولدی فی شیلر توفیق ایلله و درخی شیخ نصر الله

کتابند نقل اید و بیچوردیکه مزبور شیخ نصر الدینک
 شیخک جوق مریدی و از ایدی هرینی بر آموختن خصیصه
 و تعیین اید و بیصاحب اسرار قلش ایدی لا برنجل هیج
 برخد متعین اتموب اموردن بر آموختن محرمه قلده
 چون بویلدر بر کون اول رجل تحمل اتموب دید یکم عجب
 بنم نه قصورم وار که بنی محرمه قلیوب و کابر خد مت
 بیور مز سر حال بو که بن سرك حجب تخلیص کفر اگر بنم
 ایچون یوز جانا اولق لا زم اولسه یوز بنی دخی سرك
 یو لکیم فدا اتمک استرید دیدیکه شیخ خلق انجند آخ
 امتحان ایدوب خفیه سنی کشف و عدم استقلالی اظهار
 مراد ایدوب کجه یا ریسته یا قین یا نه کله انسا الله
 تعا سکا موافق برایش شلیه لم دیدی اول رجل دخی
 کجه کلوب خبر ایتدکم شیخک الدری و ایا قلدی قانه کوش
 طش جقوب فلان او غلوی بنم خد مت ایدی او غنوی
 با یقنلق واقع اولدی بن دخی یوز لیوب بر حرام صادر
 سن بو فی بر کوشه بلنتر بیرم دفن ایله کن بویر سردر
 سکا امانت اولسون زینهار بر کسیه اظهار اتمیه سک

نقد رنیم مرید لومدن و دوستلرمدن اولورسه ده
 اولدخی کتوروب بریلکوییم دفن ایدوب شیخ اوینه
 کیدوب و بوکادخی رخصت ویردی بعد زما شیخ
 بونک اوزرینه طریقی تشدید و تضییق ایتدی اول
 مرید دخی نهایت خفتند ناکشی صبر ایتدی اول اوغلا
 بابا سینه کیدوب شیخندن کوزدکنی سؤیلدی دخی
 شیخله ایکی بیری دفن ایتدک دیدی بس اوغلا نك
 یا باسی بوسوزی ایشدیچك ولا دا حسیله قلبی بانوی
 جاغروب جبالیرق اول ساعت امیر کیدوب اغلا
 اول رجلدنا شندوکی فی حکایت ایتدی حال بوکه امیر
 شیخك حجب مخالصی ایدی اول رجلک کلامنی قبول
 اتمیوب بلکه رد ایدوب بایه سنه سؤیلین ادھی
 طلب ایدوب یا نلنه اخصار ایدوب سئوال ایتدکی
 اول رجل نعم شیخ شویله و شویله ایتدی کی بنم سوزمه انا مری
 برخدا مکر ایله بیله کید و زحتی اول یری انلر کوشتره
 انلر جقوردن جقار سکلریدی اول ساعت امیر بر معتمد
 ادم کوتند زدی ایکی سیله کیدوب اول دفن ایتدی کی جقورد

کوستردی بونرا اول جقوری قاز دیلر که بر بوغور کیش
 بر خراک صارلش بر قوج قیون جقیدی وقتا کم شیخ
 بواحوالی اشید بچک آمیر خبر کووند روپا کا ازیت
 انه خلق ایچنده انک ایچون فصاحت واقع اولدی
 بوند نصکر شیخ اولادی مجلسندن و صحتندن منع
 ایتدی **○** و یخی اون بش ادايد ن بعضی سیرید
 لایقدر که خواطر دن یعنی کوکلنه کلن شیردن کرک
 دوشلردن کرک کشف کرامتدن کرک حق تعالی
 کند ویر هیبه و احسان ایتدوکی شیردن او کسئون زیر
 شیخدن برشی نقد ر صقار سه مرید ک قلبند اولقدر
 عقد حاصل اولوب اول عقد سبیل طریق فتوح و شجک
 کند ویر استیلا طریقی و جرای فیض منسد اولور حال
 شیخ قاتیند التماس ایدر سه اول وقت عقد جوریلور
 و فیض قبوسی انک اوزرینه اجلور نتمک عثمان خیرینک
 بر مریدی و از ایدی دائم جلوندا اولور ایدی بر صوفی
 اول مریدی زیارته کلدی حال بوکه اول صوفینک انوک
 نیر تیش یماکش ایدی مریدک خاطرینه کلدیکی شوزاری

بوکا و ایچ صکر خاطر منه شوپله کلد یکر بوکا بیک زار
 وینیم که حتی انکه فائده لئه اول ساعت بریک زار
 ویردی صکر شیخ عثمان خیرینک یا نینه کلدی دیدیک
 خاطر مه اول شوپله کلدی بس بن ایکنجی مرتبه خاطر مه
 کلنی اشلدم دیدی شیخ بیوردیکه سن الله تعالی ایله
 تنازغ ایتدین یعنی الله تعالی بی قارشلد ککیده وان اسکی
 و پروب یکی یال زیر اولکی خاطر الله تعالی ندر ایکنجی
 خاطر سند ندر بس ثابت اولدیک اولکی خاطر الله تعالی ندر
 ایکنجی خاطر علم حصولند ندر و دخی قولک تعاتب و
 مخاطب اولوب و مثاب و معذب اولسی ایکنجی مرتبه خاطر
 کلنی اشلکه در دخی انسان ایکنجی خاصر اختیار یله فاعل
 مختار در زیر خاطر اول حق تعالی ندر زیر خاطر اول
 قوله اختیار سز کلور ایکنجی خاطر علم حصولند ندر بویله
 اولنجه قول کند ویر خیر لو و محبتلو اولافی اختیار ایدر
 و عسی ان تکر هواشیأ و هو خیر لکم و عسی ان تحبوا شیأ
 و هو شر لکم بس بواختیار سبب یله قوله فاعل مختار
 تسبیحه ایدر لو اگر بویله اولسه بونک جمله بی حق تعالی ندر

فاللهما فجورها وتقورها بس الله تعاخيرك وشر لك
 خالقك وركسه اول خير وشر دن هر بری کلی اولسون
 كرك جزئی اولسون و دخی اون بش ابدن بعضی
 مرید خلق قندك شيخك كلامنی نقل اید و بسویلك
 مراد ایتدك لا ینق اولان انجق دكین كسه نك اكلا یغی
 مقدارجه سوبلكد ربونك حقدك كمو الناس علی قدر
 عقولهم بیور مشر اگر شيخك كلامك غموض یادقت
 اولسه انی نقل اتمك جائز اولماز زیرا دكین سوبلیه نك
 مراد پنی دكین كلیتجه اول سوز دن فائده اولماز بلكه
 ضرر پنی اكلیوب دكلیه نك قلیند عقیق فاسد حاصل
 اولور و دخی اون بش ابدن بعضی اولدك شخه
 عقیق سی حاصله اولدقن شيخك حضور ندك بن سرك
 حضور یكین معرفه الله طلب ایچون كلام دیه بس
 شيخك قبولند نضك برشی التماس اتمیه اگر قادی
 ایسه شخه میل ورغبتیه خدمت ایلیه كحق
 شيخك یانند انیچون قبول حاصل اوله بس امدی
 شخ سكا تلقین ایتدك سن انی دوام اوزن ذكر ایدق

مطلب آداب عاشق

مطلب آداب حادی عشر

تلقین

قلبك ذكر شريف قد غیری برشی خطور ایلیمه سكه زیرا
 خاطر حجابی فیض منسد قلاز اگر قلبك خاطر خطور
 ایدر سه شینك حضورینه التماس ایلیمه سكه شیخ
 انی دفع ایدر و دخی سن باطنك متوجه الوتوب تجسس
 و تفحص ایلیمه سن باطنك ظهور ایلین شیلک جمله سنی
 شیخه عرض ایلیمه سكه اگر عرض اترا ايسك باب فضل
 و باب فتوح منسد اولور اگر اولماز سه اول حال سند
 عقد اولور و اول مقام صتم اولور یعنی ابتدا راج
 اولور زیرا تلقین نصكم مریدك حالی اوج و جهد ن
 خالی اولماز اگر ترقی حاصل اولسه بس مرید حالك
 صبیحینی و فساد فی بلزیر احوال و تجلیات هایدن
 و مضلدن ظاهر اولور بس امدی مبتدی هایدن و
 مضلدن اولد یعنی فرق ایدر از اگر ترقی حاصل اولسه
 بس شول كسه كسانك ایکی کونی بر ابر اوله او كسه
 مغبولردن اولور اگر حالی تنزل ایدر سه اندن الله
 تعالیه صغیندق اول كسه مردود و مضطرب در
 بر كسه نك دونکی کونی بو کونکی کونندن خیر لی

هذه آطاقة

اولسه بس اول كسه ملعوندر اللهم احفظ هذه
 الامة عن اللعنة ﴿﴾ بس امدي طالبه لايق اولان
 هر بر خاطر دن صوم كه كرك ترقى كرك تنزل اني شيخك
 قاتند خلوتد عرض ايلكدر ودخي شيخه لايق
 اولان مريدن حالتي استماع وقتند مريد يك
 باطنه ترقيه يا خود جابلرك وخاطر لرك
 زوالنه متوجه اولوب مريد توبه واستغفار
 وابد ست وغسل بوامثالي علاج لازيله امر ايله
 حتى هر زمان شيخك توجهنه اعتماد ايدوب طور ميه
 ودخي جهادي ومشفقتي ترك ايليوب بلكه خذرايچي
 وقورقي اوله ودخي بر شيه ميل وصحت ودرغت
 اولينوب شيخك كندويه تلقين اند وكي ذكره جالشوب
 غير تا يلبه صلواتك از نيك ممليند ناوليه زير الله تعالى
 بطا لوري سومتز ودخي دعوايه ويلانه متعلق بر شي
 سويليه زير شيخ جاسوسن قلبد راكم اول شيئي
 شيخد زحقلار سنك بس اكامغرو راوليه سنك زير
 شيخ عيشلي ستر ايد بچيد ركه الله تعالىك صفتلر ايله

مريد بوريه نظر ايليد

متصفدر

مطابق آداب تالیفات

متصف در و دخی او نبش ایدن بعضیسی خرید
 شیخه کیدمک مراد ایندک براخر کسه بندن شیخه
 سلام ایتم یسه یلخود بر اخر امر د یسه بس خرید
 لایق اولان بونک کی امانتی قبول اتمکدر زیرا
 مشایخ قاتند بو او بئر لکدن تکم تاج الدین آداب
 خرید ینده بونی ذکر ایندی اما شیخ بر کسه یر سلام
 کوندسه خرید آتی یلشد بر مک جاژدر
 و دخی او نبش ایدن بعضیسی طالبه لایقدر که
 شیلردن بر شیخه توجه ایلیوب انحق شیخه ییوردیغ
 شیخه توجه ایلیوب صاغنه وصولنه کیدنه و کلته
 بقیوب شیخه کلامنی دگمکن کند و دن کجه اگر شیخ
 دنیا و آخرت اموریته متعلق کلمات سویلر سه شیخه
 کلامنی تمام اولقسرک جواب قیدند اولیه اگر شیخ
 اکلا یر مسه کلامنی تا شیخ کلامدن فارغ اولجه قدر
 اکلم یغندن سؤالی اتمیه و دخی کلام اراسند آخر
 جاکنبه التفات ایدوب بقیه کر کسه شیخ کندوب سویل
 سویلسون کر کسه غیر سویلسون و دخی دیشلر که

مطابق آداب تالیفات

الاداب الرابع عشر

هیچ برکنه یر لایق د کلد رکنه یرینک کلاهی آر سنده
 سوز سونلک اولغیر ی کیم اولور سه اولسون ۞ زیرا
 برکنه سوزینک آر سنده سوز قاتماق غایت احققدند
 و سمنلکدند ۞ و دخی اداب مذکور دندر شینک
 کوزی اوکند آبد ست الماق و شینک مجلسند و حضورند
 نکوروب و سوز مکور نمک اگر بلغم کلور سه یواشجه
 دستمالنه آله اما یو طولی سینی اولی کور مشلردند
 و دخی شینک حضورند نافله نماز قلیق لایق د کلد ر
 اما شینک بله نافله نماز قلیق جائز درنتکم حواجه
 نقشبند حضرتلری مقاماتند ذکر اولوند یکه کوتلردند
 برکوند بر صوفی ابد است الوب تحیه و ضویه مشغول
 اولدقد حواجه نقشبند بقیه کوز شود یواشیه که بنی
 ترک ایدوب نماز مشغول اولدی دیدی و بوند قصه
 طوبله و آردند ۞ و دخی اون بش ادابدن بعضی
 طالبه لایق د کلد شینک امرایتد و کی سنه نک تحصیلنه
 توجه تام ایلنه توقف و اهل ایلیمه حتی اول امرک
 و اول خد متک اتماندن اول استراحتا تمیوب

اداب خامس عشر

قراری

قرادی و سکونی اولیه و اول خذ متد نصکم شیخ
 اوزن من اتمیه بلکه کند و نک اکیط کینه نظر این
 بقیه یعنی کند و نک قصودینه نظر این ۵۰۰
 شیخ شیخ الله بخش بر صوفیه خدمت بیوری اول
 صوفی خذ شدن قایغ اولدقن نصکم بن شویله شویله
 اشلدم و بواشدن مختله و شقیبیه قور نولدم
 اگر بند نغیری کسه اولیدی بو خدمت میسر
 اولمازدی پس اول وقتد شیخ دیدیکه سن بو خدمتی
 یا الله ایچون اختیار ایتدک یا بنم ایچون اختیار
 ایتدک اگر الله ایچون اختیار ایتدیک بس قائدا
 سنکیچون و اگر بنم فایده ایچون اختیار ایتدیک
 بنم ایچون سنک خدمتک حاجت یوقد و یوند نصکم
 اول صوفیدن طوغر و لق کیدوب دنیاخوزینه
 حریض اولوب هوایر تابع اولدی و دخی شیخ
 طالبی ظاهر اولان کالیکه اوزد لرجه امتک
 اتمیه زیر شیخک بطنی خریدک غلنی ابطال ایلر و مرید
 بو کتبی زاله ایدر صوفیه قایم کتک کیر دند

مَوْهُومَدَنَد رَكْبِير قَانِ اُولُوب كِتْمَزْدَن اَوَّل شَيْخُلُق
 اَتَمَك و مَرِيد لَم تَرْبِيَه اَتَمَك جَاثِر دَكَلد رَزِير اَشِيخ
 مَزْمَار مَنزِلَه سَنَد دِير بِش اَمَدِی مَسْأَلَه مَزْمَارِی
 جَلَان مَغْنِیدَن جَقَار مَزْمَار دَن جِقْمَار یا خُود بُزْدِیَن
 شَيْخ اُولُوق مَثَالِید رَكْمَصُو اُول اُولُوقك اوز رَنَدَن
 اَشَاغِی اَقَار بِس صُود كِیَز دَن دَكْن اُولُوق اوز رَنَدَن
 اَقَار اَكْر اُولُوق اُولما ز سَه صُوكْ هِیَلِر بُو مَثَال اَتَمَك
 لَا تَهْدِی مَن اَجِبَت وَلَكِنْ اَللّهُ یَهْدِی مَن یَشَاء فَظَم
 شَرِیفَك مَوْجِبَه دِير جَوْنَكَه هِدَايَت وَضَلَالَت اَللّهُ
 تَعَالِیدَن دَر بِر كَمْسَه نَك اوز رِنَه مَتَا اَتَمَك اَشْكَارَه
 شَرَك دَر هَر كَمْسَه كَم بَرِیم دَكْرَا تَبِی كَمْرَا دَا بَه مَوْا ظَبَه
 و مَدَاو مَتَا اید اُول كَمْسَه نَك مَرَادِی و مَقْصُودِی اَللّهُ
 تَعَالِیَنك رَحْمَتِی نُور لَوْنِیَنك اَصُولِیَندَن حَاصِل
 اُولُوب اوز رِنَه نَهَايَت سَبِیز بَر كَمَلَر نَا زَلَه اُولُود
 و دَخِی تَنَهَادَه و اَشْكَار دَه شَيْخَك صَحْبَتِی
 و اَسِطَه سَبِیلَه نُور اِلَهی ظَاهِر اُولُوب مَقْرَبِیَندَن
 و حَبِیْبَندَن اُولُود و دَخِی شَوْلَا اَسْرَار

صاحبی اولور که اول اشراری افشا و اخهار
اتمک کفر دور ● الحمد لله تعالی آداب و

شرائط تمام اولدی

ای طالب حق بلم یکسه اگر بوز کرا بنده بجز
شرطی و ادبیری الله تعالی سکا توفیق ایلیمه سنک
ایچون بر طریق سلوکی اگر طریق قتی جو قد و طریق
وصلت عد و آنفاس خلا یق دینلمشد رهبری
اوج نوعه شد رجدر دیشلر طریق معامله عرق
مجاهد طریق مقربیندر حقیقتلری اربابنه فصاحت
معلوم اولور اما حق تعالی به واصل اولقد رسول
اکرمه اتباعدن غیری طریق یوقدر ● ابو خمر
خرسانی قدس من حضرتلری پیود مشلر بی غیر صلی
الله علیه و سلمه اتباعدن غیری طریق حقه دلیل
یوقدر ● و حضرت علی رضی الله تعالی عنه الطریق
کلمه مسدود علی الخلق الا من اقتنی اثر رسول الله
صلی الله علیه و سلم چون بویله اولد یسه طریق یقلر
ایچند طریق نقش بند تا اوندن بری هر شیدن سالم

وحق تعالیه واصلتی زیاده یقین دگر بر یقین تو
 نهایتی بر معظم طریقید که طریق تضرع و اخفاد زنتکم
 حق تعالی بیوردی و اذکورتک فی نفسک تضرعاً و
 وخیفه الایته و طریق تفکورد ویتفکرون فی خلق
 السموات والارض الایته و دخی بیور مشلر که
 تفکرو ساعه خیر من عبادۀ سنه و دخی طریق جذب
 جذبه من جذبات الرحمن توادی عمل الثقلین
 حاصلی بو طریقیت علیه نکاوصافی جزئیته سنی
 تحریر دن قلم عاجز در اما جمله سنک اصلی و علی اعتقاد
 حق تعالی توفیق ایلیه نقش بندینک اعتقاد دی انجق اهل
 سنت و الجماعتک اعتقادینک طبعید و انلرک طریق فکر
 دوام عبودیتد بلکه دوام عبودتد لبش افندی
 عبودیت انجق عبادتی ادا انمکه تصور اول نور لکن
 عبودت عبودیتلله تصور اولند یعنی عبادتله دخی
 تصور اول نور دیر اعبادت و عبودیت لغتک طاعت
 و قوللق معنا سنه در اما عرفک عبادت شرع شریفک
 ظاهرینک طبعی اودن الله تعالیه اتقیدک و تدل لک

غَايَتُنْدَن عِبَادَتِ رَاقِمَا عِبُودِيَّتِ اللَّهِ عَظِيمِ الشَّانِكِ
حَضُورِ مَقَدِّ سِنْدِ دَائِمِ وَقَائِمِ اُولُقَدَرِ عِبَادَتِ رَاقِمِ
لَكِنْ حَضُورِ شُومَرْتَبِهْ اُولَهْ كَمِ حَقِّ تَعَالِيْدِنْ غَيْرِي
بِالْكَلِيَهْ اَوْنُودِهْ بَلَكِهْ حَقِّ تَعَالِيْكِ حَضُورِ نِدَهْ
اُولَدِ وَغِي صِفَتِي دُخِي اَوْدُوبْ كُنْدِ وَكُنْدِنْ كِبِيَهْ
اِيْشْتَهْ بُو حَالَتِ اَللَّهِ تَعَالِيْدِنْ ثَوَابِ طَلَبِ اِيْدِ
وَعَذَابِنْدِنْ قَحْمَقِ اِيْجُونِ اُولُورْسَهْ عُبُودِيَّتِ اُولُورْ
وَ اَكْرَدَانِ حَقِّ تَعَالِيْهِ وَ رِضَا سِنِي طَلَبِ اِيْجُونِ
اُولُورْسَهْ عُبُودِيَّتِ اُولُورْ دِيْدِ يَلِرْ عِبَادَتِ دُخِي
بُو يَلْدَرِ بَشْ اَمْدِي عِبَادَتِ صُوفِيَهْ نَكْ عُرْفَلَرْنِدَهْ
مَرْتَبَهْ عَوَا نَدِرْ عُبُودِيَّتِ مَرْتَبَهْ خَوَاصِدِنْ عُبُودِيَّتِ
اِخْصَالِ الْخَوَاصِدِ رَاشْتَهْ بُو بِيْوَكْ سَعَادَتِ وَ اُولُورْ
دَوْلَتِدِرْ كِهْ جَذِبَهْ اَلْهِيَهْ تَصَرُّفِيْنِ حَاصِلَهْ اُولْمَا ز
وَ دُخِي جَذِبَهْ تَحْصِيْلِنَهْ سَبَبِ جَوْ قَدِرْ لَكِنْ سَبَبِ اَقْوِي
سُكُوْكِ جَذِبَهْ طَرِيْقِيْلَهْ اُولَانِ شَيْخِ صَحِيْحَتُنْدِنْ اَقْوِي
سَبَبِ يَوْ قَدِرْ سَبَبِ اَقْوَا سِنَهْ تَشَبُّثِ هِتِّ عَالِيَهْ دُنْ
هَمَّتِ عَالِيَهْ اِيْمَانْدَنْدِرْ زِيْرِ اَشِيْخِ اَبُو عَلِيٍّ اَلْدَقَافِ

قد ستم بیور دیکه شول انا جکه صحر آده گذر و لک
 بتوبه تربیه سز حاصل اوله میوایی حاصل اولماز
 اولود سه ده طادی اولماز آمدی عادت الله اوبله
 جاری اولمش که بر سببدن لازمدر نتم صونیده
 اولاد آنساب انا سز و یا کاسز حاصل اولدیغی کیم
 تولد معنوتیک حصولی مرشد سز متعذر در
 ودخی نفاذات الانس ذکر اولوند یکم شیخ شمس
 الدین الصفی بر صالح کسه ایدی دوام اوزن ذکر الله
 ایدک دی انا اکا ذکر شریفی بر شیخک تلقینی ایلله دکل
 واقع سند کورد یکم ذکرینی کوبه نور شکند
 صورتلر اغزند نجقوب سز کید زدی اویاند قل
 صکم دوشندی و کند و کندویه دید یکم بن بو
 دوشده خیر کوزیم زیر الله تعالی بیورد
 الیه یصعد الکلم الطیب والعمل الصالح بر فعه
 بس بو واقع ایت کریمه نک خلا قدر ظم بوکر بو خلا
 ذکر شیخ مکملک تلقینی ایلله اولدیغند در اول
 وقت روزبان البقلی نک بعض خلیفه لرند ک

ذکر می شریفی آلدی بس اول کجه واقعه ذکرین
 کوردیکه گوید نور صور تنک صورتی اعرین
 جقوب کوکه اغار و کوکی بر تاز جونه بونلیدن
 بوقمیر عاجز عن معرفه الرحمن بوطریقت علبه
 نقش بندته فی قطب العارفین و قلجاء الواصلین
 شیخ محمد مراد حضرت تریک خلیفه سی شیخ علی بن
 حسین مناسطریدن آلدن شیخ مراد قدس سی شیخ
 محمد معصوم الفاروقیدن و ندخی بابا سی محمد
 الف الثانی مولینا شیخ احمد الفاروقیدن و ندخی
 بابا سی خواجه محمد باقیدن و ندخی مولینا خواجگی
 امکنکیدن و ندخی بابا سی مولانا درویش محمد دن
 و ندخی طایسی مولانا محمد زاهد دن و ندخی خواجه عبید
 الله احرار دن و ندخی مولینا یعقوب جرخیدن و ندخی
 رئیس الطریقه خواجه بهاء الدین نقشبند دن و ندخی
 سید امیر کلا لدن و ندخی خواجه بابا اسماعیل دن و ندخی
 خواجه علی دایمینی دن و ندخی خواجه محمود انجیر
 فغنودین و ندخی خواجه عارف تیوگردین و ندخی

رئيس الطريقة خواجه عبد الخالق عجمي وانبين ولد
 خواجه يوسف همداني وانبين ولد خي شيخ ابي علي القاري
 وانبين شيخ ابي الحسن الخرقاني وانبين روحانيه
 شيخ ابي يزيد البسطامي وانبين روحانيه اما
 جعفر الصادق وانبين وانبين انا سنك بابا سي فقهاء
 سبعة نك بريسي قاسم ديكه عده يقك او غلو محمد
 او غلودراندن وانبين سلمان فارسي وانبين وانبين
 صديق اكر دن رضي الله عنه وانبين حضرت رسول
 اكرم ونبتي محترم افضل الصلوة واكل التحيات اول
 سعادتك ايلنك واصحابك اوزر لرنيه اولسون
 نقشبندي حضرت تلي سيد امير كلا دن الديني
 كبي روحانيه عجمي وانبين دخي الدي سلسلنك اخرون
 وارنجي فارسي حضرت تلي ابي الحسن الخرقاني
 الديني كبي شيخ ابي قاسم الكركاني وانبين دخي الدي وانبين
 شيخ ابي عثمان مغربي وانبين وانبين شيخ ابي علي الكاتبي
 وانبين شيخ ابو علي روياني وانبين وانبين شيخ ابو القاسم
 جنيد البغدادي وانبين وانبين شيخ السقطين وانبين

معروف کتجدن وندخی امام علی الرضا دن وندخی
 والدی امام موسی کاظم دن وندخی باباسی امام جعفر
 صادق دن وندخی پدری امام محمد الباقر دن وندخی
 بابہ سی امام زین العابدین دن وندخی پدری عزیزی
 امام حسین دن وندخی پدری اکرمی امیر المؤمنین علی بن
 ابی طالب دن وندخی سید المرسلین منجز الاولین وشفیع
 الاخرین وحبیب رب العالمین دن الدیلر علیہ اتمی
 الصلوٰۃ واذکی التحیات وعلی الہ وصحبہ اجمعین
 بوسنہ سلسلہ آذہب دیواد ویرندی ﴿﴾
 شیخ کوخی امام علی الرضا دن الدیغی کی داود طائیدن
 دخی الدیلر وندخی حبیب العجمی دن وندخی حسن البصر دن
 اولدخی علی بن ابی طالب دن وندخی سید الکاملین دن علیہ
 وعلیہم وعلی سائر الال و الصحب اتم الصلوٰۃ والبرکات
 ﴿﴾ حضرت علی رضی اللہ عنہ رسول اکرم دن الدقلمی ﴿﴾
 کی ابوبکر اصمد بق دن دخی الدیلر انورد، بیغبر دن الدیلر
 صلی اللہ تعالیٰ علیہ وعلی الہ واصحابہ اجمعین ﴿﴾ ننکم
 خواجہ یار ساقدس ستم قدسیہ سند بیان ایتدی

أَحْيَانَا اللَّهُ تَعَالَى عَلَى حُجَّتِهِمْ وَأَمَّا تَعَالَى عَلَيْهَا وَحُشْرُنَا
مَعَهُمْ وَرَزَقْنَا مِنْ بَرَكَاتِهِمُ الْفَوْزَ بِرِضَائِهِ وَلِقَائِهِ

وَبِالْحُسْنَى وَزِيَادَةِ آمِنِينَ وَيَا مُعِينُ

ای طالب صدق اگر ذکر اولنا ن سلسله

شریفه نك مسلكنه سلوك مبشر اولد بيه آهل طریق

اولان صادق قلرك بعض اوصاف حمید لربن ذکر اید کیم

طریقہ ساکله آندن حصه دار اولو ارباب طریقك

اوصاف حمید لرنند رسوز لرنند صدق اوزن اولو

کذب دن توقی ایدر لربلکه هواسند کلربن سوبلزلرن

حدیث شریفه وارد اولشد ر حسب الامر کذب انا

یحدث بكل ما سمع صدق رسول الله دخی ریاضت

وتهدیب اخلاق ایدر که یعنی نفسنی اخلاق ذمیمه دن

بالک ایدوب اخلاق حمید ایلله تربین ایدر دخی

ججاهد ایدر لربیعنی نفسه مقتضا مبین ویر میونب

اجلغه وصوسر لغه وسائر مکان بد نیتیه سوز لرب

ودخی نفسلربنک هر حالده محاسبه من کورد لرو دخی

غیر یله ن کند می نفسلربنه صاند قلربن صانزلرو دخی

کسیه بر سوء ظن اتمیوب هر حاله حقاً رتله نظر
 اتمیوبیه ز مشل که بر کسیه کند و مرتبه سنی و غیره
 مرتبه سنی بلند کند و بی اندن عالی طوتسه جاهل
 مغرور در دین حکار مدان و شبها تدن و نفسک
 عرض فاسدی اولان بر لرزدن خد را بد ز کوه رخ
 جود و سخا و بذل و عطا اوزن اولوب جهانی بلندند
 اخراج ایدر لرزدن بر محتاج انلودن استغراض اسه
 انینه الموقی بقیله و بر لرز اگر الا ن کسیه کتور سه
 المزله اگر البته آل دیر سه الوب بر فقیه و یرو
 انی ابرق ملک لرینه فتوب ادخال اتمز و دین یولد
 بر نسنه دوشور سلرا انی دوشور ر مزله اگر نقد
 اگر اسباب تا رسول الله صلی الله علیه و سلم حضرتک
 بر نسنه دوشور و بانی طلب ایتد کلر نیک و ججه
 بود که اول نسنه امر المؤمنین عایشه رضی الله عنها
 ایش ایدی بزیم سوز بزم کند و نک اولدیغی تقدیرجه
 او دوشور د و کین الما دوشور غین اضا عت مال عدا اتمک
 خاطر سی غلبه ایدر سه اول دوشور و کچی برده طوب

بر محتاج او غرادر قد اکا آل دیو آید کند ی ممکنه
 قشیه مکر اول کسه بو طلبا تمدین الی ویه اولوقیه
 خیر در استرسه الود استرسه بر کسیه ویرز لر
 در د لربینه بقمر لرا کولان مکلورسه اعضا لربله
 دور تر شیخ شبلی به بر کسینه آردند نجا غری کاجوا
 ویر میوب بونلر آردینه بقمر لرا وکیر وودن جاعر نه
 جواب ویر غزلو دیدی ه دشت فقر ذلت و مسکنت
 و خضوع و خشوع و تواضع اوزر اولور لرتاکه
 بونلر یک ضدی اولان اسماء الهیه ظرور آید ونب
 روح عبودینه واصل اوله لودنخ اگر خلق ایله ذیرا کر
 کند و اعضا جوار خلک رند در هر حال عدالت
 کوز لر رویت اولور که حضرت پیغمبر صلی الله
 علیه و سلم دن مبارک ایا قلوبک برند ن شراک نعل
 شریف لری منقطع اولیجق اول بر ایقلونیدن دخی اخراج
 یورد مشلر تاکه بری زحمت و بری راحت و اونی و دخی
 مبلغ رجاله و مقام اهل کماله واصل اولمیان اصحاب
 قلوب و آریاب احواله آدب بوا پیش که حجاب

ذکرده اهل انکار بيله او تورميه دخی انلرک
 اسباب و متاعندن نسنه المیه که تغییر خا
 سبب اولیه بایرید کبر قدس سر دقت
 حال لرند کند و لرده و خشت و تغییر حال
 مشاهد اید و ب اولد قاری مکافی رفق امر امشله
 بر منکرک فعلی بولنش و دخی اهل وقتک دایند
 اول وقتک مقتضاسنه رعایت اید و ب وقت
 احوک مقتضاسنه خلط انزلر تا که کد عارض
 اولیه دورت اولور که اولور دن بری وقت
 تجرید مطلقن ایکن کند و ده و خشت بولنش
 اولد یغی بری آرا مشله بر طوبه اوزوم بولنش
 کورد کلرند بزم او بمن خود بقال اوی اولش
 دیوبور مشله بعضی دخی تدقیق و رع وقتند
 ایکن یا نن چراغدن کد عارض اولوب اصحابنه
 سؤال اتمش کتورن کسه جواب ویزوب بر کسنه
 بر دفعه یاغ کتور مک ایچون بر شیشه المیه ایکی
 دفعه کتوردم دیمش و دخی الله سبحانو و تعالی

اَبَدًا قِيَادَهُ ضَا مِنْ اُولَسِي وَعَدِينَهُ اَعْتِمَادًا اَيْدِي وَ
 هَرَّ كَالِدَهُ نَوَكْلٍ وَ اَعْتَصَمَا اَيْدِي رُو دَخِي خَاتِمِ صَدَقَةٍ
 قَلَدَسِي سَمِي قَنْدَن بَرَسِين دِيو سْثَوَال اَيْتَدِ كَلَرِينَدِ
 وَ لَقَدْ خَرَّ اَشْنُ السَّمَوَاتِ وَ الْاَرْضِ وَ لَكُنَّ الْمَنَافِقِينَ
 لَا يَتَّقُهُونَ دِيو پُورِ مَشْلُورِ دَخِي مَعْرُوفِ كَرُوحِي
 قَلَدَسِي سَمِي حَضَرِ تَلَرِي بَرَامَا مَه اِقْتَدَا اَيْلَدِي نِمَا زُ
 تَمَامِ اَوْلَدِ قَلَدِ اِمَامِ سْثَوَال اَيْدِي وَ بَقَنْدَن بَرَسِين
 دِيو كَدِ قَتْلَانِ سَنَكَارِ دَكَمِ قَلَدِي نَغَمِ نِمَا زِي اِيحَادَه
 اِيهِي بِنِ زِي رَارِ زَا قَنْدَه شَكِ اَيْدِي خَالِقِي قَنْدَه دَه شَكِ
 اِيهِي دِيو پُورِ مَشْلُورِ هَا نَعْبَدِ لَا زَمِ اَوْلَانِ مَوْلَانِ
 حَسَنِ اطَاعَتِ وَ خَدَمَتِنِ كَمَالِ اسْتِقَامَتِنِ ﴿١٠﴾
 يُوْحِيهِ قَوْلُكَ مَوْثِقِي تَدَارُكِ اَفَنْدِي اَوْ زَرِينَه
 اَعْتِمَادِي صَادِقِ اَوْلَانِي اَللّهُ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى
 هَرَّ كَالِدِهِ غَيْرِ اَحْتِيَا جَدِ نَصْفَلِيوُبِ مَوَاضِعِ
 شَلَاتَه مَدَدِ اَيْدِي وَ بَصِيحَتِهِ وَ مَرْضَعِهِ مُعِينِ
 اَوَّلُودِ ﴿١١﴾ وَ دَخِي اَحْمَدِ بِنِ اَبِي الْخَوَارِ اَيْدِي رَحْمَتِنِ
 سَمَاكَ مَرِيضِ اَوْلَدِي قَارُونَ سَبِينِ بَرَنَصْرَا حِي

طَبِيبُهُ الْتَمَّكَ اسْتَدِيمَ يُولَدُ كَيْدَ ارْكَنِ بَرْنِيَا بِي
 كَوْنُجْكَ رَايْجِه لَو كَشِي يَه مُلَا قِي وَلَد مَرَقَنْدَه
 كِيدَ آر سِين دِيُو سُؤَالَ اَيْلَدِي قَضِيه يَشِي خَيْر وِي بِرْدَه
 اَوِيلَه اَوَلَسَه سُبْحَانَ اللَّهِ حَقِّكَ وَاَلَيْسَ نَه
 عَدُو سِيَنْدَن اِسْتِعَا نَتْمِي اَيْدِي مَكِ الْكَلَمِ كِي
 يَرَمِ اَوْر اِيْن سَمَّا كِه دِيدَ كَمِ اَغْزِيْنِي يَرِيْنَه اَلِيْنِي
 قَوْسُون دُخِي وَاَلْحَقْ اَنْزَلْنَاهُ وَاَلْحَقْ نَزَا
 دِيَسُون دِيُوْبْ غَاثِبِ اَوَلَدِي دُنُوْبْ كَلُوْبْ
 اِيْن سَمَّا كِه وَاَقَعِ اَوَلَانِي خَيْر وِي بِرْدَه اَوَلَدِجِي
 دِيدَ يَكِي كِي اَيْلِيُوْبْ فِي الْحَالِ اَوَل مَرَضَدَتْ
 خَلَاصِ اَوَلَدِي وَاَوَل كُور دَوَكْ حَضَر نَبِي اَبْدِي
 دِيُو بِيُوْر دِي حَاصِلِي كَلَامِ جَمَالِ حَقِّه عَاشِقْلَر وَا
 سَلُو كَنْدَه صَادَقْلَر اَنْوَاعِ مَجَاهِدَه وَا رِيَاضَتْ
 وَا اَدَابِ طَرِيقِنِي رِعَايَتَه تَمَامِ دَقْتِ اَبْدُوْبْ
 نِيْجَه جَالَاتِ سَنِيَه وَا ذَوَاقِي وَمَقَامَاتِ
 عَلَيْهِ يَه وَا صِلْ اَوَلِشْلَر ﴿﴾ بُو تَرْجَمَه اَللّٰهُ تَعَالٰى
 نَكِ يَرْ دَمِيْلَه وَا كَوْبِيْلَه بِيَكِ يُوْزِ اَللّٰى يَشِي سَمَه سِي

ذِي الْحِجَّةِ سَنِكَ التَّجْبِي كُوفِي تَمَامَ أَوْلُوْبِي فَلَمْ تَضَرَّعْهُ
وَنِيَانِ يَوْزُ طَوْتَدِي مَقْصُورِ الْبَحْثِ رِضَاءُ اللَّهِ تَعَادَدُ

قَبُولِي تَضَرَّعْدَرُ ۞ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى

سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

فَسُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا

يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى

الرُّسُلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞

١٩٩
م ٢٢